

60 éves a
Magyar Nemzet

P&B MÉDIART.
POSTAIKAI SAJTOROLÁS

A kötet a
Magyar Nemzet
fennállásának 60. évfordulójára
készült

JATE Egyetemi Könyvtár

J000173640

C 3 9843

A válogatást az Országos Széchényi Könyvtár
munkatársai végezték.

Kiadta a P&B Média Portfóliókezelő Rt.

ISBN 963 03 4802 0

Születésnap ajándékot tart kezében a Tisztelt Olvasó. A különlegessége az, hogy az ünnepelt adja és nem pedig kapja ezt az ajándékot: az idén hatvan éves Magyar Nemzet kedveskedik ezzel a kiadvánnyal olvasóinak és reménybeli olvasóinak. Rendjén is van ez így, hiszen az újság mindenekelőtt az olvasóinak köszönheti, hogy megélte és elérte ezt a tisztességes és tiszteletreméltó kort.

És mi más lehetne ez az ünnepi ajándék, mint ennek a hatvan évnek a bemutatása? Egy-egy oldal-páros egy-egy évet idéz: baloldalt címek az adott év legfontosabb eseményeire utalnak, jobboldalt pedig egy-egy cikk részlet olvasható.

Ez a kétszer hatvan oldal természetesen nem teszi lehetővé, hogy teljes egészében és gazdagságában bemutassa a Magyar Nemzet hatvan évét: a közel ezerötyszáz cím és mintegy hatvan cikk részlet inkább csak reprezentálja, hogyan tájékoztatta olvasóit az újság az ország-világ eseményeiről ez alatt a hatvan év alatt. Reprezentálja mindkét értelemben.

Reprezentálja azt, hogy a lap mindvégig igyekezett hű maradni az alapító Pethő Sándor szelleméhez, és a lelkiismeret, tehetség és meggyőződés volt a mérvadó a szerkesztői, újságírói munkában; ha a külső körülmények bizonyos időszakokban másként nem tették lehetővé, akkor a minőségben, a stílusban nyilvánult meg ez a független újságírói szellemiség.

De reprezentálja azt is, hogy a Magyar Nemzet mindenkor korának kiemelkedő újságíróit, íróit, közíróit tudhatta és tudhatja szerzői között Pethő Tibortól Ruffy Péterén keresztül Baróti Gézáig, vagy Szabó Zoltántól Illyés Gyuláig – hogy csak néhány nevet említsünk a legnagyobbak közül.

Azzal a szándékkal és abban a hitben ajánljuk a könyvet az olvasóknak, hogy továbbra is megtisztelik a Magyar Nemzetet érdeklődésükkel és újabb híveket szereznek a lapnak.

Budapest, 1998. július 17.

Poprády Géza

SZEPTEMBER

7. Újjáéled a magyar hadsereg! — Mit hoz Imrédy háromszázezer magyar gyermeknek?
14. Az osztrák Anschluss hangulata kísért Prágában
18. Elmarad a Prágában tervezett magyar–cseh mérkőzés
18. A felvidéki magyarság erőszak nélküli önrendelkezést és népszavazást kíván
22. Háromszázezren követelték a Hősök terén a felvidék önrendelkezési jogát
30. Létrejött a német–angol–francia megegyezés a Szudéta-kérdésben

OKTÓBER

1. Miért hagyták meg Kárpátját Csehszlovákiának?
12. Az eddig bejelentett 50 811 alkalmazott közül 22 812 zsidó

NOVEMBER

3. Az egész magyarlakta Felvidéket visszakapjuk Pozsony, Nyitra, Nagyszőlős kivételével
5. Erdély imádkozik
8. Horthy Miklós, az országgyarapító, fehér lovon bevonult Komáromba
10. A jövő évi síversenyeket Kassa környékén és Komáromban rendezik meg
12. Németországban felgyújtottak minden zsinagógát

DECEMBER

2. „Volksbund der Deutschen in Ungarn”
4. Németország a Duna ura?
13. Ismét betiltottak negyvennyolc hetilapot
14. Anglia reméli, hogy a fegyverekre soha nem lesz szükség
17. Magyarok levelei a zsidótörvény revíziójáról

AUGUSZTUS

25. Helybenhagyta a Kúria Szálasi három évi fegyházbüntetését
Párbajvétségért elítélték Borbély György főispánt
25. Londonban is elismerik: Magyarország senkinek sem a vazallusa — Horthy Miklós kormányzó és felesége óriási tömegek ünneplése közben vonult be Berlinbe
26. Az erdélyi magyarság gyanakodva nézi Budapest és Bukarest barátságát
30. Zsidó intézmények meg akarják szervezni a kivándorlást
31. Kisebbségi nyelven való oktatás a román állami iskolákban

Nyilaskereszténység

Az utóbbi időkben nyilasék táborában feltűnő *jelenségek* észlelhetők: a kenetteljes, szemforgató kereszténykedésnek, vallásoskodásnak szembeszökő tünetei. Ezen új nyilaskereszténység kezdeti időpontját Úrnapjára tehetjük, amikor is a budakeszi körmeneti felvonulásban tüntetően részt vett a nyilas triász. Természetesen gondoskodás történt arról is, hogy vallásos kiállításuk premier planban készült felvételeken az utókor számára megörökíttessék. Azóta pedig egyre-másra jelennek meg Főszerkesztő Testvér szenteltvíztől csöpögő vezércikkjei és felhívásai, melyekben különböző vallásos ténykedéseken való közös részvételre szólítja fel a többi testvért. Miséket tartatnak mindenfelé az időközben bíróilag elítélt Fő-fő Testvér mielőbbi kiszabadulásáért. Kirívó és kihívó áhítattal vonulnak fel a zöldinges csoportok az Úr oltárához. Sőt vallásos túlbuzgóságukban már odáig mentek — amiről az egyik budai plébánia óvása tanúskodik —, hogy egy régen elhalálozott csemegekereskedő requiem-miséjét egyszerűen elnemzetiszocializálták a fogságban sányló Fő-fő Testvérük számára. A legkülönösebbek azonban az Őszinte Történész

Testvér cikkei és elhangzott szónoklatai, melyek csak úgy hemzsegnek a szentírási idézetektől. Kezdő falusi káplán nem idézi annyiszor a bibliát, mint ő. Szemfényvesztő és elképesztő ügyeskedéssel dobálódik az evangélisták és szentatyák szavaival, ezek tekintélyi érvével iparkodván bebizonyítani a nemzeti szocialista elvek igazságát, főképpen pedig azt, hogy a nyilas irány nem áll ellentétben a pozitív kereszténységgel.

...

Az igazi kereszténységtől éppoly távol állnak, mint ahogy jelvényüknek, az ősgermán Hakenkreuzból magyar műpogány elemekkel kiformált nyilaskeresztnek nincs semmi köze Krisztus keresztjéhez és Szent Istvánunk apostoli kettős keresztjéhez. Kereszténykedésük tehát csak amolyan *nyilaskereszténység*, de legtávolabbról sem — krisztianizmus. Ez irányú tüntető tevékenységük tehát vagy a fogalmak tisztázatlanságából eredő tudatlanság, vagy a tömegek félrevezetésére irányuló célzatosság következménye.

...

Biggyesztünk írásunk végére néhány szentírási idézetet: „És amikor imádkoztok, ne legyetek, mint a képmutatók,

kik a zsinagógákban és az utcák szegletein állva szeretnek imádkozni, hogy láttassanak az emberektől.” (Máté, 6., 5.) — „Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok! kik tizedet adtok ugyan a mentából és kaporból és köményből, de elhagyjátok, ami nagyobb a törvényben, az ítéletet, az irgalmasságot és a hitet.” (Máté, 23., 23.) — „Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok! mert hasonlók vagytok a megfehérített sírokhoz, melyek kívül ékeesebbnek látszanak az emberek előtt, belül pedig tele vannak holtak csontjaival és minden undokságokkal. Úgy ti is kívül igazaknak látszotok az emberek előtt, belül pedig tele vagytok képmutatással és gonosszággal.” (Máté, 23., 27–28.) — „Akkor, ha valaki nektek azt mondja: Íme itt a Krisztus, íme amott! — ne higgyétek. Mert támadnak hamis Krisztusok és hamis próféták és jeleket és csodákat tesznek, hogy eltévelyítsék, ha lehet, még a választottakat is.” (Márk, 13., 19–22.) — „Éppen midőn azt mondják: Békesség és bátorság! akkor hirtelen rájuk szakad a veszedelem, mint a méhében viselőre a fájdalom, és nem menekednek meg.” (Pál I. Tessz., 5., 3.)

Kunszery Gyula

JANUÁR

8. Cseh-szlovák orvtámadás Munkács ellen
27. Hitler spontán kijelentette:
A magyar-német határ szent és sérthetetlen

FEBRUÁR

23. Bemutakozott a Teleki-kormány
25. Danzig miatt feszültség támadt Németország és Lengyelország között

MÁRCIUS

4. A Habsburg-családot törölték a Gothai almanachból
21. A kormányzóné melegruha-akciójának nagy sikere

ÁPRILIS

1. Chamberlain: A nyugati hatalmak támadás esetén egész erejükkel megsegítik Lengyelországot
12. A szombatosok ivadékai mentesítést kérnek a zsidótörvény alól

MÁJUS

27. „Hitler teljesíteni fogja a danzigiai Anschluss kívánságát”
31. Budapesten 11 MÉP, 8 nyilas, 5 polgári szabadságpárti és 3 szociáldemokrata képviselőt választottak

JÚNIUS

1. Keresztes-Fischer belügyminiszter „A baloldali radikalizmus átcúsúzott a jobboldalra”
10. Hatszázezer ember sorfala között vonult be az angol királyi pár Washingtonba

JÚLIUS

1. Érdemes meghalni Danzigért?
4. A horogkereszt jegyében bontott zászlót a Volksbund a nyugati határrészben

AUGUSZTUS

20. A kisgazdapárt ismét országos vezérévé választotta Eckhardt Tibort
24. Szerdán éjjel Sztálin jelenlétében aláírták Moszkvában a szovjet-német meg nem támadási szerződést

SZEPTEMBER

3. Nem közlekednek Lengyelország felé a gyorsvonatok
30. Az új német-szovjet határ

OKTÓBER

19. Szociális kérdésekről és a lengyel menekültek elhelyezéséről nyilatkoztak a miniszterek a Ház szerdai interpellációs ülésén
28. Az amerikai szenátus megszavazta a fegyver kiviteli tilalom felfüggesztését

NOVEMBER

28. Nem adják ki idén a Nobel-békedíjat
29. A zsidótörvény miatt elbocsátott tagok pere az Operaház ellen

DECEMBER

1. A szovjet csapatok átlépték a finn határt
30. A kormány hetenként két hústalan nap tartását rendelte el

Joó Tibor:

A mai nemzetfogalom és a magyarság

A nemzetet alkotó tényezőket ma általában a következőkben látja a közvélemény: *közös származás, nyelv, haza, közös állam, közös sors és kultúra*. Ez így nagyon természetesen hangzik. De talán nem árt megvizsgálni, vajon valóban ezek létesítik a valóságos nemzeteket s alkalmazható-e ez a felfogás elsősorban a magyar nemzetre.

A közös származást ma szívesen szigorítják egészen a faji azonosságig. S ha a közös származás elvéhez következetesen ragaszkodunk, ragaszkodnunk is kell a faji közösséghez. De a faj biológiai fogalom s a biológia régen megállapította, hogy bár az emberiség élete elején valóban fajokra oszlott, ezek a fajok már a történelem elején annyira összekeveredtek, hogy már akkor sem volt olyan nép, mely csak egyetlen fajhoz tartozó embereket foglalt volna magában. Ez a keveredés azóta is egyre tart, úgyhogy faj és nép, vagy nemzet azonosítása merő képtelenség. *Fajok nincsenek is, csak faji tulajdonságok*. Ezzel szemben arra szoktak hivatkozni, hogy ha nem is természettudományi értelemben, de történelmileg mégis csak lehet fajról beszélni, mert az eredetileg különböző fajú ősök ivadékai közt az évszázadok folyamán kialakul bizo-

nyos vérségi egyformaság. De minek fogalmi zavart kelteni hibás szóhasználatlalt? Ez a nagyjából egymásközt házassó csoport még akkor sem nevezhető fajnak, ha feltesszük, hogy megalakulása óta sohasem került bele idegen vér, ami persze lehetetlen. A természet-tudomány kísérletileg is kimutatta, hogy a *fajiság olyan eredeti adottság, hogy a kereszteződésből soha új faji típus nem áll elő, hanem a kereszteződő fajok tulajdonságai öröklődnek tovább az utódokban* s a tulajdonságok aránya egyénenként változik és sohasem örökletes. A népek és nemzetek kereszteződésből keletkeztek s antropológiailag éppen az a legjellemzőbb rájuk, hogy különböző fajok találkoznak bennük.

Kik a valódi franciák, az óslakos kelták-e, vagy a hódító germán frankok? Az angolság milyen „fajhoz” van kötve? Ki tud eligazodni az olaszok halatlan vérkeveredésében, melyet sok egyéb mellett germán és semita – zsidó és arab – kereszteződés is bonyolít? Németek-e a szláv poroszok? S mi ennek az elvnek a következménye Magyarországon? *Az ősmagyar-ság két, teljesen elütő fajiságú népből, egy finnugorból és egy török fajtából keletkezett*. S aztán újra és újra kereszteződött

már az őshazában és még inkább itt a Kárpátok medencéjében. Hivatkozzunk-e az idegen eredetű Hunyadiakra, Rákócziakra, Zrínyiekre, Petőfire s annyi másra? Magyarok voltak-e ők? De felesleges az ezerszer elismételt példákat újra felsorolni. Fontosabb utalnunk arra, hogy a nemzet és a faj azért nem hozható kapcsolatba egymással, mert mindkettő a lét más és más síkjára tartozik: a vér szerinti leszármazás, a fajiság, a test, az anyag, a természet dolga, *a nemzetiségi pedig szellem*. A szellem pedig nem a testből hajt ki, hanem megszállja azt.

...
E modern nacionalizmus szerint a nemzet egy közös hazában és államban élő, közös származású, közös nyelvet beszélő embercsoport. De a valóságban származásra és nyelvre nézve rokon emberek élnek egymástól távolos tájakon, hazákban és államokban. Különböző fajokból és népekből származottak s eredetileg különböző anyanyelvűek vallják magukat egyazon nemzet tagjainak. Közös haza és egyazon állam nagyrészt különböző nyelveket beszélő, különböző származású népeket foglal magában, s gyakran olyanokat is, kik egy határon túli nemzet fiainak érzik magukat.

JANUÁR

13. Tanfolyam a zsidó birtokok eredményes felhasználására
28. Brit repülőket Hitler és Sztálin karikatúráit szórták le Hollandia fölött

FEBRUÁR

21. „Az erdélyi kérdés megoldása nem várhat időtlen időnkig”
27. Megérkezett Angliába a kanadai légi haderő első különítménye

MÁRCIUS

9. Amnesztiát kapott a Márciusi Front három írója
22. Az új francia kormány névsora

ÁPRILIS

4. „Nyugaton a helyzet változatlan...”
10. Németország megszállta Dániát és több fontos norvég kikötőt elfoglalt
28. Horthy István és Edelsheim-Gyulai Ilona grófnő ünnepi egyházi esküvője

MÁJUS

11. Hitler: A ma kezdődő harc eldönti a német nemzet történelmét ezer esztendőre
11. Churchill lett Chamberlain utóda
23. Kormányrendelet a zsidók csoportos kivándorlásának engedélyezéséről és megszervezéséről

JÚNIUS

4. „Románia a német győzelem után alkalmazkodik az új politikai helyzethez”
5. Dunkerque-et elhagyták az utolsó szövetséges csapatok is
27. A „Magyar Nemzet” megjelenését tizenöt napra betiltották

JÚLIUS

19. Ünnepélyesen megnyílt a Budapest-belgrádi légi járat

AUGUSZTUS

27. Pethő Sándor tragédiájának visszhangja a magyar sajtóban

SZEPTEMBER

3. A magyar honvédsereg szeptember 5-e és 13-a között szállja meg a visszakerülő területeket
24. A német légierő hat hét alatt huszonhárommillió kilogramm bombát dobott Angliára

OKTÓBER

25. Országos ünnepség keretében nyitotta meg a kormányzó a kolozsvári egyetemet
25. Hitler fogadja Pétaint, Ribbentrop és Laval jelenlétében

NOVEMBER

7. Roosevelt újabb négy évre megkapja a diktátori hatalmat
8. Iparban, kereskedelemben, bányászatban újra 48, illetve 44 óra a munkahét

DECEMBER

8. Csütörtökön lépnek életbe az áramtararékossági rendeletek
8. Megfosztották állampolgárságától de Gaullet és társait

Szakember és államférfi

Írta: Pethő Sándor

Magyarországnak nem volt különösebb szerencséje, ha úgynevezett szakemberek kezébe jutott az államügyek legfőbb irányítása. Azok a kiváló specialisták, akiknek neveihez nagy alkotások vagy pozitív sikerek fűződnek s akik saját életelemükben az ösztöniség csillogó biztosságával mozogtak, mihelyt a szerencse vagy saját politikai becsvágyuk szárnyain kiröppentek szakmájuk kalitkájából, legtöbbször félszeg mozdulataikkal csak a levegőt csapkodták, de közülük szinte egy se tudott a magyar állam- és nemzetlét problémáinak magaslataira emelkedni. Bármily alapos képzettséggel és lelkiismeretességgel mélyedtek is el saját szakmabeli feladataik vizsgálatában és megoldásában, *nem igen adatott meg nekik az a rejtélyes képesség, amely Montaigne szerint, ritkaság tekintetében mindjárt a gyémánt után következik: azaz, az államélet bonyolult viszonyainak és jelenségeinek szimultán áttekintése és valósággá az ihletből fakadó fölismerése.*

A szakértő – az egészen ritka kivételeket nem számítva – nagyon is hajlamos arra, hogy saját munkaterületét kitérítse és működési sugarát meghosszabbítsa olyan szférák irányá-

ban is, amelyek kívül esnek a maga műhelye szemhatárán. S mert néhány nagyon fontos kérdést a maguk szellemi és műveltségi hatáskörükben tünneményesen megoldottak, nagyon is könnyen elhitetik magukkal, sőt másokkal is, hogy tudományuk röntgenszemével képesek áthatni és megvilágítani olyan közegeket is, amelyek sokrétűbbek, összetettebbek, kényesebbek és bonyolultabbak, mint azok, amelyekben eddig nagy sikerrel foglaltoskodtak. Ezenkívül más idegrendszer kell ahhoz, hogy az ember az íróasztalánál költségvetési előirányzatokat készítsen és a társadalom teherbíró képességét ökonomizálja és megfelelő célokra fordítsa, mint ahhoz, hogy egy nemzet kül- és belpolitikai problémáit helyes realizmussal szemlélje, és egy állam akcióképességét bármilyen viszonylatban szabályozza. Teljesen másfajta szellemi adományok szükségesek ahhoz, hogy egy nemzetgazdasági szakértő vagy pénzügyi technikus új jövedelmi forrásokat nyisson az államháztartás részére, mint ahhoz, hogy a közhangulat és a közvélemény hatása alatt megállapítsa és kijelölje egy államvezetés menetrendjét s hogy kellő mértéktartással megóvja azt a

szenvedélyek hullámszásától, úgy, hogy egyszersmind ne szigetelje el gondolati és cselekvő energiáit azokról az érzelmi feszültségektől, amelyekből egy kormányzat se mentesheti magát súlyos következmények nélkül.

Más a számok és az adatok világában élni, amelyeknek hiedel és tiszta atmoszféráját nem zavarják meg a politikai szenvedélyek, mint vezetni egy nemzeti közösséget, amelyben az érdekekről alkotott felfogások különbözők és ellentétesek s amelyben az érzelmek és a fantázia szerepe semmivel se kisebb, mint azoknak a reálpolitikai tényeknek hatalma, amelyek nem mindig a kétszer-kétszer törvényének erejével hatnak a társadalomra. A szakember a maga egzakt közegeinek és módszereinek birodalmában – az emberi képességek korlátjain belül – föltétlenül úr. A papíros rendkívül türelmes mindenféle kísérlet számára. A politikai elem és anyaga a csiklandós emberi bőr. Amott csak tények és adalékok s a reájuk vonatkozó okoskodások és spekulációk a döntők. Itt a realitás mellett olyan több ismeretlen mennyiség is számít, az egyenletben, mint az ideg, az érzelmek, a képzelet, a tradíció az ösztön, az elvi irányzat.

JANUÁR

1. Csütörtöktől csak egyféle péksüteményt: ötdekás vizeszsémlet szabad sütni
3. Ismét a Dnyesztortól a Tiszáig akarnak terjeszkedni a románok

FEBRUÁR

20. A japán sajtó kihívásnak tartja Roosevelttel háborús intézkedéseit
25. Hétfőn megindul a légi forgalom Erdély felé

MÁRCIUS

22. Tömegszerencsétlenséget okozott az iskolába hozott gránát a kispesti fiúpolgárban
28. Jugoszláviában a nagykorúsított Péter király vette át a hatalmat

ÁPRILIS

4. Gróf Teleki Pál meghalt
16. A honvédség visszafoglalta az egész Bácskát és Dél-Baranyát
24. Ante Pavelics a horvát állam vezére
29. Különleges utasítást kapott a délvidéki magyar csendőrség

MÁJUS

8. Lefejezhetnek, ha nem nyerjük meg a háborút – mondotta Churchill az alsóházban

JÚNIUS

22. A Wilhelmstrassen semmi olyat nem látnak, ami a hét végének a nyugalmat megzavarná
24. Vasárnap hajnalban kitört a német–szovjet háború
27. Hivatalos jelentések szovjet repülők Magyarország ellen intézett támadásáról

JÚLIUS

1. Kedden az elsötétítés kezdete 8 óra 50 perc

AUGUSZTUS

6. Babits Mihály meghalt – a költő, az ember, az európai magyar
20. 129 évvel ezelőtt Moszkva égett

SZEPTEMBER

24. Munkás áruházban végigjárta a piacot és sorban állt Györffy-Bengyel közellátási miniszter és Losonczy államtitkár
27. A volgai németység áttelepítése Szibériába

OKTÓBER

4. A Szovjetunió már megtört – mondotta Hitler
9. Eckhardt Tibort és társait megfosztották magyar állampolgárságuktól

NOVEMBER

7. Göbbels: Nem az a fontos, hogy mikor, hanem, hogy hogyan dől el a háború
18. Száznál több közlekedési baleset történt a jobbrahajtás első fél évében

DECEMBER

10. A nyugati féltekére áttért háború nagy légi- és tengeri csatája Hawaiki körül tombol
14. Hadiállapot Magyarország és az Amerikai Egyesült Államok között

Kovács Imre:

„Emberek”

Részlet egy készülő paraszt-kiáltványból

A megszólítással árulják el magukat rendszerint azok a politikusok, akik különben jól összeválogatják a mondanivalójukat, amikor elének állnak, hogy meggyőzzenek bennünket pártjuk vagy világnézetük programjával vélt igazságukról. A megszólításra ezért nagyon vigyázzunk!

Kezdetben, amikor a politika ízeivel ismerkedtünk és politikai értékünk a voksok miatt igen nagy volt, tekintélyt, megbecsülést és elismerést kaptunk a megszólításban. Emlékezzünk csak, hogy milyen szépen hangzott és mennyire dagadt a keblünk erre a megszólításra: „Tisztelt Választópolgárok!” A boldog békeidők hangulata áradt el körülöttünk még ma is, ha ezt halljuk, s úgy érezzük, utolsót csillan e megszólításban az a klasszikus politikai élet, mely a *demokrácia* eszméjét akarta diadalra vinni. Tiszteltek bennünket, választópolgárok voltunk s időnkint még azt is megkérdezték tőlünk, hogy kikre, melyik pártra vagy irányzatra akarjuk bízni a sorsunkat. Azután lassan elmaradt ez a megszólítás, Európa arcátát újabb politikai áramlatok próbálták megváltoztatni s hirtelen támadt izgalom járta át a népeket. Szembefordultak azokkal az eszmékkel, melyeket korábban vallottak és hir-

dettek s önmagukban keresték a megoldást. A közösség állt az egyén helyére, a kor eszméje a *nacionalizmus* hangoztatásával toborozta a híveket, kitérni nem lehetett: nálunk is magába lendültek a karok. „Magyar Testvérek!” – hallottuk először a rádióban egy férfias, meleg bariton új megszólítását. Órák alatt fogalommal vált. Búcsúzó miniszterek, fiatal képviselők, drukkáló szónokok, üresfejű demagógok, ellágyult öregurak, gátlástalan kalandorok és jószándékú politikusok ezzel kezdték beszédüket. Már nem éreztük személyünk fontosságát. Tagjai lettünk a tömegnek vagy a nemzetnek, s kollektív érzés járta át a keblünket. Lelkesedtünk, meneltünk és néha „igen”-nel, vagy „nem”-mel feleltünk bizonyos feltett kérdésekre. Természetesen mindig csak az egyiket mondhattuk: a vélemények nem oszollahattak meg... Az új megszólítás varázsa azonban nem tartott sokáig. Tágnak bizonyult, nem fedte pontosan azt, amit ki akartak fejezni vele, mindenkinek szánták, de nem mindenkire gondolták, a hitele éppen ezért megromlott s intímabb megszólítással váltották fel. „Kedves Barátaink!” – és azt hittük, amikor ez újabb megszólítást hallottuk, hogy talán most kerülünk olyan bizal-

mas viszonyba a politikusokkal, amit eddig nélkülöztünk és ami szerintünk előfeltétele a társadalompolitikai boldogulásának, illetve egészséges funkcionálásának.

A hatásról ne beszéljünk, ellenben összegezzük a megszólítások eredményét. Egy emberöltő a legkülönbözőbb megszólításokkal próbálkozott a bizalmunkba férkőzni, de a legfontosabbról megfeledkezett: nem vette tudomásul, hogy *emberek* vagyunk. Magunk között, amikor a parasztlelet törvényei szerint dologtalan napokban kiülünk a házak elé az utcai padra, vagy az árokpartra, elmegyünk a malomba, a borbélyhoz vagy a kovácshoz és ott várni kell, míg ránk kerül a sor, izgalmasabb időkben a negyvennyolcas kaszinóban, a gazdaságkörben vagy a munkásotthonban állandóan politizálunk. Régi és őszinte magyar szokás ez: ne is szégyelljük, sőt legyünk büszkék erre, mert azt bizonyítja, hogy *politikus nemzet* vagyunk. Ilyenkor megszólítás nélkül mondjuk el azt, amit társaságunkkal, barátainkkal, ismerőseinkkel közölni akarunk. Ünnepelesebb alkalomkor mi is megszólítással kezdjük: „Emberek!” Nem Tisztelt Választópolgárok, Magyar Testvérek vagy Kedves Barátaink; egyszerűen és őszintén: „Emberek!”.

JANUÁR

4. A német csapatok ellenálló erején sok szovjet támadás tört meg
23. Januárban át kell cserélni az ezüst egy- és kétpengősöket

FEBRUÁR

20. Közfelkiáltással vitéz nagybányai Horthy Istvánt választotta az országgyűlés kormányzóhelyettségé
25. Stefan Zweig és felesége öngyilkos lett

MÁRCIUS

1. A Magyar Történelmi Emlékbizottság felhívása
25. Lenin-rendet kapott három angol repülőtiszt

ÁPRILIS

21. A Volksbund a budai Vigadóban megünnepelte Hitler születésnapját
28. Hitler totális jogkörének elismerését kérte és megkapta a Reichstagtól

MÁJUS

4. József Attila pesti temetése
28. Merénylet Prágában Heydrich ellen

JÚNIUS

2. Nagy forgalom, komoly siker az első könyvnapon
7. Midway körül óriási tengeri csata folyik

JÚLIUS

12. Voronyezstől délre 350 kilométer szélességben a szövetségesek elérték a Don folyót
28. Elvi döntés: Az internáltnak nem jár felmondás

AUGUSZTUS

23. Vitéz Horthy István kormányzó-helyettes holtteste katonai díszkísérettel útban van Budapest felé
27. A Sztálingrádért folytatott csata verduni méreteket ölt

SZEPTEMBER

6. Harminc-negyven szovjet bombázó három hullámban támadást intézett Budapest és más helységek ellen
24. Róma bombázását követeli a „Daily Mail”

OKTÓBER

16. Sünndermann: Elmúlt már 1941 ősze, amikor a német hadsereg napóleoni sorsáról álmodtak
20. Kállay Miklós: Vedenünk kell-e a Kárpátok gerincét

NOVEMBER

14. Minden katonai berendezést megsemmisítve a tengelycsapatok elhagyták Tobrukot
27. Kiegészítő rendelet a zsidó munkaszolgálatosok jelentkezéséről

DECEMBER

9. Svájc közvetít a megkötözött hadifoglyok érdekében
13. Felemelték a tojásdagot a karácsonyi ünnepekre

Bajcsy-Zsilinszky Endre:

Március 1848-ban és 1942-ben

Ez az ideai március nemcsak azért fekete, mert szokatlanul sokáig tartott a tél s híjával van a koratavas megszokott rügbontó varázsának, hanem – magyar szemmel nézve – azért is, mert majdnem semmi sincs benne szellemiek tekintetében 1848 márciusából.

Úgy tanultuk az iskolában, hogy március idusa vértelen forradalom volt. De ha jól meggondoljuk a dolgot, valójában csak pompázatos kivirágzása volt egy hatvan évig tartó gyönyörű szellemi, politikai fejlődésnek. Ha helyes Kossuth Lajosnak az az érvelése – emlékirataiban –, hogy a magyar parlamenti alkotmányreform 1848-ban természetes eredménye, betetőzése volt a magyar nemesség és a magyar szellemi értékek hat évtizedes reformterekvéseinek, erőfeszítéseinek, az országgyűlésben, a vármegyék házaiban és az irodalomban, közjogilag pedig csak az állampolgári jogegyenlőség kereteiig való kiterjesztése a régi magyar rendi alkotmánynak (aminthogy ehhez nem férhet kétség s szegény Teleki Pál ebben a kérdésben külügyminiszterével szemben is nekem adott volt igazat a képviselőház ülésén): akkor az is kétségtelen, hogy a márciusi 12 pont csak művészi ihlettel való megfogal-

mazása és összesűritése nem is egy nemzedék, hanem nemzedékek gondolatainak, törekvéseinek, reformterveinek. A márciusi 12 pontnak viszont jóformán csak jogászai formába öntése az a néhány 48-as törvény, amely parlamentárrissá szélesítette és idomította át az ősi rendi önkormányzatot.

...

A történelem neve alatt összefoglalt élet mérhetetlen variációval dolgozik, s már ezért is hiábavalóság volna a 48-as március kaptafájára húznunk a mostani márciust. Hiszen 8 esztendő híján egy egész évszázad választ el bennünket a magyar história e napsütötte csúcsától. Akkor mi vívtunk világhistóriai jelentőségű szabadságharcot egy békés Európa közepette. Ma, a világtörténelem legnagyobb háborújának közepette békés szigetként állunk. De csak határaink között, mert hiszen egyébként mi is benne vagyunk, katonailag is, a nagy mérkőzésben. A nemzet feladatai azonban nem kisebbek, inkább nagyobbak, mint voltak, 1848-ban. A feladatok igen is óriásiak. De vajon, mérhető-e ezekhez a nemzeti feladatokhoz mai nemzedékünk ereje?

Hol van az a középosztály, mely Széchenyi, Deák, Kos-

suth, Vörösmarty, Petőfi, Arany és Görgei jó fél évszázadosan megalapozott és kiérlelődött reformpolitikáját s a szabadságharc politikai és katonai erőfeszítéseit szolgálta volt? Hol áll a mi nemzedékünk szellemi és erkölcsi színvonalban, önkéntelen és természetes együttérzésben, összehangoltságban ettől a majdnem száz év előtti 48-as nemzedéktől? Hol van ma a közelmúltnak az a fél évszázadra visszanyúló hatalmas reformterve, mely a márciusi 12 pont bíborvirágában csattant volt ki? Hol van a nagy belső erő és egészség 48-as előretörésétől, üde bizakodásától, a világos célokkal, a jól megválogatott eszközökkel adódó belső harmóniától a mi nemzedékünk, a maga szellemi széthullottságában, tanácstalanságában, reformgondolatainak kuszaságában, gyakran és sok helyütt tapasztalt éretlenségében? És hol van a mi önbi-zalmunk a 48-as nemzedékétől, amely még Világos után sem volt hajlandó természetesnek elfogadni s nem is akart belenyugodni, hogy egy esztendő hős küzdelem után két világhatalom legyőzhette Magyarországot?

Ezért – és még sok minden egyébért is – olyan fekete ez a „mosti március”.

JANUÁR

21. A tábori postai forgalom ideiglenes szüneteltetése
26. Sztálingrád hős védői folytatják önfeláldozó küzdelmüket a túlerő ellen

FEBRUÁR

4. Nemzeti gyász Németországban
6. Szabadságosok visszaszállítása a II. hadsereg alakulataihoz

MÁRCIUS

30. A Nagy-Berlin elleni támadás nem volt erősebb az előzőnél

ÁPRILIS

2. Berlin és Róma, úgy véli, hogy a Roosevelt–Sztálin találkozón Roosevelttől állandóan engedékeny lesz
4. Emléktáblán örökítik meg, hány hadi árvát nevel fel egy-egy ház

MÁJUS

1. A 2. honvédsereg hazaérkezése
25. Az amerikai sajtó kevesebb fenntartással kommentálja a Komintern feloszlását, mint az angol
31. Kállay Miklós beszéde a nemzethez: Védekező háborút folytatunk, egyetlen érdekünk, hogy békében élhessünk határaink között önálló és független nemzetként

JÚNIUS

2. Szekfü Gyula ünneplése a Katolikus Történetírók Munkaközösségében
2. Benes és Közép-Európa

JÚLIUS

27. Mussolini helyére Badoglio-t nevezte ki az olasz király

AUGUSZTUS

18. Churchill nem mondta, hogy a háború karácsonyra véget ér
28. Homonnay: Keresztény kultúránkkal ellenkezik az egyéniség jogainak zárolása

SZEPTEMBER

7. „Keleten folynak a tervszerű hadmozdulatok, amelyek az arcvonal megrövidítésére irányulnak
23. Izgatás vétségéért fegyházra ítélték és azonnal letartóztattak egy regényírónt

OKTÓBER

14. Olaszország hadat üzent Németországnak
20. A polgár és a bolsevizmus

NOVEMBER

7. „Valahol utat vesztettünk”
25. Az „Observer” nagy cikkében elismeri, hogy az 1919. évi hibás békéből adódott Közép-Európa „balkanizálása”

DECEMBER

1. Churchill, Roosevelt és Csang-kai-sek a kairói értekezlet után útban van Perzsiába, hogy Sztálinnal találkozzék
22. Kiss József születésének 100. évfordulóján kiállítást rendez az Országos Magyar Zsidó Múzeum

Szabó Zoltán:

A sírnál

A tavasz nem a temetők ideje: túlságosan éles a fény, túlságosan üdék a virágok, nincs bennük vágy az elmúlásra, mint a hosszan hervadó őszirózsákban és krizantémokban. Ilyesmikre gondol az ember a Teleki-sírhoz menet a Kerepesi Temetőben, miközben áprilisi ibolyát szorongat a kezében. Ennek a tavasznak, negyvenháromban, olyan az íze, mint az újboré. Két évvel ezelőtt ez idő tájt rohammal tör ránk a nyár. Április harmadikán, akkor, telefoncsengés után jelentkezett a hír: „Borzasztó dolog történt... Teleki meghalt”... Mire leértem a városba, már kúsztak fölfelé a fekete zászlók. A napot, mint akkor annyian, hírek után futkosva és a budai Dunaparton ácsorogva töltöttem. A fekete fővárosra egész nap kék ég nevetett. A felhőtlen idő és felhős kedély komor ellentétében őrizi meg ezt a napot az emlékezet.

Ki hitte volna,

hogy Teleki lesz a végzet embere, hogy a fátum éppen őt fogja áldozatul választani? E sorscsinálta miniszterelnök első sorban tanár volt és cserkész. Utólag szinte jelképesnek rémlik az a baljószerű következetesség, amellyel első miniszterelnökségéről hallgattott. Az ember és szerepe viszonylatában ő a „beszéljünk másról” embere volt. Mindenkinek, aki ismerte, feltűnt, hogy milyen szívesen beszélt get sivatagi útjairól, a Ford koscsik terepjáró képességeiről, a

hadigondozó vezetése idején szerzett tapasztalatairól, utazásokról s különféle népeknek adomában kifejezett jellemvonásairól; mindig a nevelésről és sohasem a politikáról. Úgy lehet, menekülés volt ez. Mindig izgató, ha olyasvalaki, aki az általános emberi értékelés szerint a legnagyobbat érheti el: a hatalom csúcsára léphet, ijesztő következetességgel merül el az apró munkában, a megnyugtató részletfeladatokban, jamboree-k vezetésében, hárshegyi tábortüzek hangulatában. Teleki nem volt érzelmes lélek a szó polgári értelmében s nem volt romantikus lélek a szó múlt századi értelmében. Nem volt az az ember, aki elérzékenyül, ha meglát egy kisgyermeket. S mégis, mindig őket hívta magához, közöttük érezte jól magát. Aggódva írom le a következtetést: talán azért, mert közöttük feledkezhetett meg legjobban arról, hogy mi várhat még rá. A lepel, amely a halottat leborította, egy különös emberi titokról lebbent fel. Ma már könnyű látni, hogy az az ember akart Magyarország gyermekeinek vezetője lenni, akinek életével kellett megváltania azt, hogy Magyarország népének vezetésére szólította a történelem. Érzett valamit ebből előre? Ki tudhatná ezt. Egy bizonyos: a válogatást abban, hogy mire emlékezzünk s miről felejtsük el, nem az értelem, hanem az ösztön irányítja, az emlékezet és felejtés rendezője egy ösztönös szorongás. S Teleki miniszterelnökségéről szeretett megfélemedezni.

Távol áll tőlem

az a szándék, hogy egy nagy lélek titkait tolvajkucsal fessegessem s a becsület és érdek összeütközésében elesett férfi nagyságát egy igazolhatatlan sejtelmével magyarázzam. De Teleki nagyságának legjellegzetesebb vonása éppen ez: irtózása a szó politikai értelmében vett nagyságtól. Lehet valaki mártír hiúságból is, lehet valaki hős, azért, mert erre pályázik egész életében. A „muszáj Herkulesek” sorsa megkapóbb emezekénél. Egy aggályos, szorongó és kételkedő lélek hősiessége eleve nagyobb, mint a korlátolt vakmerőké. Amannak ugyanis önmagával is meg kell küzdenie, nemcsak az ellenséges sorssal. Victor Hugo száműzetési éveinek erkölcsi értéke kisebb, mint Kerényié; boldog az, aki elég hiú, hogy önmagának tetsző pózt formáljon szenvedéseiből. Az, aki képes arra, hogy lelkesedjék saját magatartásának tisztaságán, könnyebben választja a nagyszerű halált, mint a fanyar és kiábrándult lelkek, akik nem tudnak hinni evilági dolgokban a régi keresztények izzó lelkesültségével. A végzettel is könnyebben néz szembe az az ember, aki örökké egy tükröt tart maga elé és abban önmagát csodálja. Teleki nem ezek közé tartozott.

...

Itt nyugszik – gondoltam – az a férfi, aki tudta, hogy vannak pillanatok, mikor a morál fontosabb, mint a politika s hogy erkölcsi elvek nélkül nem élhet meg egy nemzet. Életében földrajzot tanított; halálával ezt tanította.

JANUÁR

1. A parlamentarizmus jövője – Újabb, 50 000 példányban jelenik meg Teleki Pál „Merjünk magyarnak lenni” c. füzet
8. Schlachta Margit dramatizálta a pápa újévi szózatát
12. Cianót és társait halálra ítélték
14. Változatlan erővel tombol a harc a keleti fronton
16. Giesswein Sándor emlékezete a La-Fontaine-esten
19. A lengyel-szovjet konfliktus
25. Rómától délre szövetséges csapatok szálltak partra

FEBRUÁR

1. Hitler: Ebben a harcban csak egyetlen győztes lehet
4. Endre László alispán sajtóperében felmentették a Magyar Nemzet munkatársát
5. Szovjet alkotmányreform
15. Magyar lektorátus a bazeli egyetemen
16. A nemzeti vagyon sorsa a háborúban
22. Kállay Miklós miniszterelnök nagy jelentőségű beszédet mondott a Vigadóban
23. Fel sem mérhető csapások vetítik ránk árnyékukat – írja a herceg-prímás nagyböjti pásztorlevelében
26. Feketehalmy-Czegdner és társai rendfokozatukat veszítették

MÁRCIUS

1. Esterházy János a szlovákiai magyarok magatartásáról
4. Finn közlemény a fegyverszüneti tárgyalásokról
19. Berliini tudósítónk telefonjelentése
22. Max Jacob francia festő a kubizmus megalapítója, meghalt

JÚLIUS

Hogyan szállották meg a németek Magyarországot?

AUGUSZTUS

23. Azonnali békét!

Két cigaretta közt

Mennyi mindent másképp hívnak ma, mint azelőtt. A semmittevést ma kikapcsolódásnak hívják, a krémpitét krémesnek, a gyávaságot gátlásnak vagy másképp korszerűségnek, a termetet alaknak, az ostobaságot ideológiának.

Barátom nem törődik a gyakorlati élettel. Pénzkereső mesterségét elhanyagolja, mert jobban szeret olvasni, sétálni, komoly dolgokról beszélgetni. Ennek következtében sohasincs pénze, de nem bánja; és ha történetesen mégis pénzre tesz szert, képeket, hamutartókat, vagy horgászfelszerelést vesz rajta; és ha még több pénze akad, kölcsönadja. Nagyon gyakran szerelmes, de ábrándos, ártalmatlan módon; az illető hölgy olykor észre sem veszi. Azelőtt úgy hívták volna: idealista – ma azt mondják, infantilis jellem.

Másik, volt barátom, szóki-mondó ember; nem nyeli el azt, ami a nyelvén van, ki-

mondja, sőt kiírja bátran, főképp, amikor tudja, hogy a tömeg mögötte áll. Az igazat barátainak és fegyvertársainak is a szemébe mondja, kertelés nélkül és csodálatosképpen ez az igazság mindig kellemetlen. Általában nem rajong embertársaiért, de a hozzá hasonlókat bírja ki legkevesbé, ezeket árulóknak tekinti és ezért elárulja minden titkukat. Bár nagy nyelvész, szavait ilyenkor nem válogatja meg. Azelőtt úgy hívták: sült paraszt – ma népi költő.

....

A múlt században a tudomány főfoglalkozása az volt, hogy leplezze, minden hamis, semmi sem úgy volt, mint ahogy a jámbor régiek hitték. Homérosz sosem élt; a fáraó nem fulladt a Vörös-tengerbe; Lehel nem vágta fejbe a császárt; az Orléansi Szűz nem ugrott le sértetlenül a toronyból és talán nem is volt szűz; a derék, becsületes Brutus negy-

vennyolc százalékra adott kölcsön, a Borgiák viszont aránylag úriemberek voltak.

Ma ellenkezőleg, a modern tudomány azt bizonygatja, hogy minden igaz. Az atomfizika megállapította, hogy az alchimisták nem is voltak olyan bolondok. Most olvasom Dacqué német egyetemi tanár igen szép könyvét, amelyben azt állítja, hogy sárkányok nemcsak voltak, hanem az emberek harcoltak is velük; voltak egy szemű óriások, haltestű pikkelyes emberek és griffmadarak is. Ha nem is Józsuá állította meg, nincs kizárva, hogy a nap egyszer megáll: éltek már emberek, amikor hold még nem is volt az égen; csakugyan a tengerbe süllyedt Atlantisz szigete.

Várom az időt, amikor kiderül, hogy Hófehérke csakugyan felébredt, Hamupipőke jó partit csinált és Piroska megette a farkast.

Szerb Antal

MÁJUS

1. Külön Minisztertanács foglalkozik a héten a sváb-kérdés gyökeres megoldásával
1. Svéd lapjelentések szerint Hitler Berlinben meghalt
29. Százvezrek temették mély gyászban Bajcsy-Zsilinszky Endrét a magyar demokrácia nagy halottját

JÚNIUS

8. Németország területének majdnem fele a Vörös Hadsereg megszállási zónájába kerül
27. Német és magyar tulajdonelkobzás Csehszlovákiában

JÚLIUS

6. A katolikus püspökök körlevele az új pogányság bűneiről, az igazi demokráciáról és szabadságról
15. Berlinton száz kilométernyire lesz Lengyelország határa
27. Döntő győzelmet aratott a munkáspárt az angol választásokon
30. Rákosi Mátyás Szegeden bejelentette az infláció megállítását

AUGUSZTUS

9. Az atombomba megnyitja az utat a Holdba és lehetetlenné teszi a háborút
22. Az amerikaiak visszahozták a Szent Jobbot

SZEPTEMBER

4. Truman elnök rádióbeszéde a Japán fegyverletételről
18. Mindszenty József Magyarország hercegprímása
28. Bartók Béla meghalt

OKTÓBER

4. Szálasit és tíz társát amerikai repülőgép Budapestre hozta
8. Budapest megválasztotta törvényhatóságát
28. Hatályba lépett az Egyesült Nemzetek alapokmánya

NOVEMBER

6. A szavazatok megoszlása az országos választásokon
18. Churchill az Európai Egyesült Államok gondolata mellett

DECEMBER

1. Tildy miniszterelnök nagy beszédben adott programot a nemzetgyűlésben
21. Sztálin — nagyapa
28. Döntöttek a béketárgyalások előkészítéséről

Márai Sándor:

Napló

Mi volt az a »jobbboldaliság«, mely Magyarország vesztét okozta? Valamilyen hit, hétszer szent elv, tételes meggyőződés? Nem, más volt.

A háborúnak vége, s a feladatok mérhetetlen sora vár reánk: el kell temetni a halottakat, el kell takarítani a romokat, kenyeret kell adni az éhezőknek, államot kell építeni a törmelékből, amit a rablógylkos horda, melynek nagy része megszökött, reánk hagyott. De ez a kisebbik feladat. Ahhoz, hogy Magyarország megint *nemzet* legyen, megbecsült család a világban, ki kell pusztítani egyfajta ember lelkéből a »jobbboldaliság« címkéjével ismert különös valamit; a tudatot, hogy ő, mint »keresztény magyar úriember«, előjogokkal élhet e világban; egyszerűen azért, mert »keresztény magyar úriember«, joga van tehetség és tudás nélkül is jól élni, fennhordani az orrát, lenézni mindenkit, aki nem »keresztény, magyar«, vagy nem »úriember«, tartani a markát, s a keresztény-magyar markába

baksist kérni államtól, társadalomtól; állást, kitüntetést, maradékbirtokot, potyanyaralást a Galya-tetőn, kivételezést az élet minden vonatkozásában. Mert ez volt a »jobbboldaliság«, a huszonöt éves »kurzus« igazi értelme, minden más, amit jelszóban reáakasztottak, csak sallang volt és fityegő. S az effajta ember nem tanul. Aki elmúlt harmincéves és ebben a szellemben nevelkedett, reménytelen; talán megalkuszik, fogcsikorgatva s mert önző és gyáva: biztonnyal hajlong majd az új rend előtt; de szíve mélyén örökké visszasírja a »jobbboldali, keresztény, nemzeti« világot, amelyen belül olyan szépen lehetett zsidó vagyont rabolni, versenytársakat jogi gesztusokkal legyilkolni és aladárkodni a nagyvállalatokban, képzettség és hozzáértés nélkül. S lehetett »előkelő közhivatalnoknak« lenni és sérthetetlen, külön kódexszel védett katonatisztnek; s mindezt nem adni cserébe semmit, csak becses létezése té-

nyét. S mindig tehetségét, tudását és jellemét meghaladó módon érvényesülni, származási vagy világnézeti alapon, a minőségi versenytársak finom, vagy durva kikapcsolása árán. Ez a fajta soha nem változik meg. De amíg ezeknek szavuk van, vagy befolyásuk, Magyarország nem lesz újra nemzet.

Csak a nevelés segíthet, mely a gyermekek lelkét ragadja meg.

...
Magyarországnak az volt a híre a világban, hogy „az urak országa”. Ez nem igaz: Magyarország már régen nem az urak országa, hanem az úrhatnám bugrisok hazája. Az igazi urak (akik az angol királyi címer jelmondata, az „*Ich dien*”, a *szolgálat* szellemében voltak urak!) éppen úgy kivesztek ebből az országból, mint az igazi műveltség. Maradt a nyegle és kapzsi dzscentri, a megtollasodott bugris, aki felelősségérzet és erkölcsi igény nélkül követelt osztálya számára érdemtelenül előjogokat.

JANUÁR

10. Ünnepeles keretek között kezdik meg tanácskozásait Londonban az Egyesült Nemzetek delegátusai
30. A köztársasági törvény a Nemzetgyűlés előtt

FEBRUÁR

17. Nagy-Britannia formálisan is elismerte a Groza-kormányt
19. Rákosi Mátyás a széncsatáról

MÁRCIUS

6. A Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Parasztpárt megállapodása
21. Sztálin generalissimus a Szovjetunió miniszterelnöke és hadügyminisztere lett

ÁPRILIS

2. A Vörös Hadsereg önellátásra rendezkedik be Magyarországon
26. Nincs rongyos ember Moszkvában

MÁJUS

15. A Nemzetgyűlés elfogadta a magyar-csehszlovák lakosságsere-egyezményt
26. Az öt drámai perc, amely eldöntötte Erdély sorsát...

JÚNIUS

4. A köztársasági néppárt kapta a legtöbb szavazatot a francia választásokon
14. Hivatalos magyarázat a B-listáról

JÚLIUS

10. Adópengő lép hivatalosan a simapengő helyébe
30. Megkezdődött Párizsban a békekonferencia

AUGUSZTUS

1. A magyar békeszerződés-tervezet hivatalos szövege
21. A figyelem még mindig Washington és Belgrád konfliktusa felé fordul

SZEPTEMBER

18. A revízió és a hitelépítés kérdése a párizsi magyar bizottság előtt
21. Beszámoló a csehszlovák államossítás szomorú eredményeiről

OKTÓBER

5. Súlyos gazdasági terhekkel sújtották Magyarországot Párizsban, meghallgatásunk nélkül
27. A Franco-kérdés került a világpolitika gyújtópontjába

NOVEMBER

3. Babits Mihályné: Nagyon meghatott, hogy Babits Mihályt rehabilitálták
5. „A Vörös Hadsereg tiszteletben tartja más országok szabadságszerető népeit”

DECEMBER

1. Rácz pénzügyminiszter befejezte a köztársaság első költségvetését
13. A szociáldemokrata Blum lett Franciaország miniszterelnöke

Halló!... Mit vár a jövő esztendőtlől?

Mistéth Endre, miniszter
Bp. VIII., Csepregy u. 2.
Telefon: 420-149 helyett
138-149

– 1947-től a gazdasági és politikai konszolidáció beteljesülését várom, amely megkezdődött a választások óta, és amelyre a békeszerződés aláírása üti rá az aranypecsétet.

– Mit remél, miniszter úr, tárcája szempontjából?

– Azt, hogy a jövő télen nem lesz hajléktalan ember. A következő építési szezontól jelentős fellendülés várható.

– A magán- vagy az állami tőkétől vár nagyobb aktivitást?

– Az állami tőke is fokozottabb építkezést hajt végre, a magánosoktól is több vállalkozókedvet várok. A magánosok közleplejázatú kölcsönökkel kapnak segítséget az építkezéshez, véleményem szerint azonban a magánkezek vállalkozókedve nem fogja túlhaladni a helyreállítás mértékét. A következő évben azonban még ez is igen jelentős munkaprogram.

Füst Milán dr. tanár,
Bp. IV., Párisi u. 6/A
Telefon: 182-348

– Hazánk nemrég még a pusztulás szélén állt, s helyzete, állapota ma is súlyosan nehéz,

ezernyi panaszra adhat okot. S ettől az évtől én azt várom, óhajtóm és remélem, hogy a magyarság e bajok keserves szükség-szerűségét jobban be fogja látni, mint eddig, s ami a fő: nem fogja elégedetlensége indulatainak megengedni, hogy olyan politikai szélsőségekbe ragadják el, amelyek átkát és nyomorúságát oly tragikusnak kellett épp most tapasztalnia magán.

– És mit várhat a magyar olvasóközönség Füst Milántól?

– Nem nyilatkozom szívesen a magam dolgairól, mert azok még nekem is alárendelt fontosságúak az előbb mondottakhoz képest. Örülök annak, hogy Esztetikám meg fog most jelenni az Egyetemi Nyomda kiadásában, s hogy módomban lesz végre esztétikát tanítanom is, ami régi vágyam. Ennyi az egész, amit a magam jövő esztendőjéről mondani tudok.

Antall József dr.
Bp. IV., Ferenciek tere 2.
Telefon: 182-049 helyett
184-743

– Azt hiszem, hogy kibontakozunk teljesen mind gazdasági, mind politikai vonalon a béke aláírása után. A koalíciótól is a fokozottabb megértés szellemét várom, amire a béke sokkal több lehetőséget ad. Meg vagyok győződve, hogy ez így

lesz, hacsak a nemzetközi helyzet nem rosszabbodik. Ezt feltételezni azonban semmi okunk nincsen. Ha a karácsony szellem, a megbékélés hangulata lesz a politikai élet uralkodó hangulata, akkor a koalíció jelentős megerősödésére számíthatunk.

– Mint volt újjáépítési miniszter, hogyan látja a lehetőségeket szak szempontból?

– Túlzott reményeket nem lehet támasztani. A stabilizáció nem enged meg olyan beruházásokat, amelyek csak 15–20 év múlva hoznának hasznót. A beruházások csak addig terjedhetnek, amennyit az adózó közönség elbírt. Hacsak a külföld...

– Remélhetünk?

– Meggyőződése, hogy a külföld érdeklődése, ha a politikai konszolidáció bekövetkezik, hasznos segítséget fog jelenteni.

– Állami vagy magántőkét várhatunk külföldről?

– Azt hiszem, mind a kettőt, de főleg magántőkét. Külföldön heverő pénz van. A tőke keresni akar, Magyarországon pedig bőven vannak lehetőségek a beruházásokra. Persze, ha a következő év lényegesen jobb is lesz az előzőnél, még mindig ne várjunk Eldorádót, mert az egy fejre eső nemzeti jövedelem nem engedi még meg, hogy teljes békebeli jólétre számíthassunk.

JANUÁR

8. Húsfokos hidegben folytatják a dél-szlovákiai magyarság deportálását
22. A nemzetgyűlés kiadta a rendőrségnek a nyolc kisgazda-képviselőt

FEBRUÁR

27. Kovács Bélát a szovjet megszálló hatóságok letartóztatták
28. Truman sürgős gabonasegítséget javasol az éhező Európának

MÁRCIUS

8. Washington és a SZEB szovjet elnökének jegyzékváltása Magyarországról
20. Mit szenvedett és tett a katolikus papság a náci korszakban

ÁPRILIS

17. Három halálos ítélet az összeesküvők perében
25. „Nem lesz harmadik világháború”

MÁJUS

10. FKgP-nyilatkozat: „A hároméves terv az országban rendelkezésre álló munkaerő és a tőke teljes mozgósítását kívánja”

JÚNIUS

1. Nagy Ferenc lemondott, Dinnyés Lajos az új miniszterelnök

JÚLIUS

11. Bulgária, Jugoszlávia, Lengyelország és Magyarország távol marad a párizsi konferenciától
24. A nemzetgyűlés elfogadta a választójogi törvényt
26. Tildy Zoltán köztársasági elnök kéziratával feloszlatta a nemzetgyűlést

AUGUSZTUS

12. Az angol–magyar gazdasági egyezménynek elvi jelentősége van

SZEPTEMBER

4. Ezer feljelentés az ügyészségen a választási névjegyzékből való kihagyás miatt
7. A belügyminiszter közzétette a választás végleges eredményét
16. Letették Moszkvában a magyar békeszerződés példányait

OKTÓBER

2. A Biztonsági Tanács elutasította Magyarország felvételi kérelmét az UNO-ba
19. A Hagana mozgósította Palesztínát

NOVEMBER

21. A belügyminiszter feloszlatta a Magyar Függetlenségi Pártot

DECEMBER

9. Aláírták a magyar–jugoszláv barátsági szerződést

Nagy Ferenc egy éve

Most egy éve, hogy Nagy Ferenc a köztársasági elnök, a többségi kisgazdapárt és a koalíciós pártok bizalmából átvette a kormány vezetését. Harmadik miniszterelnöke a demokratikus Magyarországnak, de az első kormányfője a magyar parlamentarizmus történetének, aki nemcsak a szociális mélységből, de a magyar rögök mélységéből került mint parasztember a kormány élére.

Nemcsak hazánkban, de egész Európának válságos esztendeje volt a lepergett esztendő. Soha ennyi izgalomban, aggodásban, szorongásban nem éltek Európa népei, mint ebben az elmúlt évben, amelyet „se háború, se béke” jelzővel jellemeztek a krónikások. Ebben a korban, amelyben egyik napról a másikra éltünk és örültünk, hogy a létünket nem mosta el sem a gazdasági összeomlás soha nem látott árvi-ze, sem a külpolitikai feszültség új, pusztító vihara, olyan vezetőre volt szüksége a magyar népnek, akinek idegei

rendben vannak, akinek szemét nem kápráztatja el a vihar sötétsége, aki nem veszti el sem józan ítélőképességének biztosságát, sem lelkének nyugalmát, és akiben a magyar nép túlnyomó többsége rendületlenül hisz és bíz.

Ilyen vezető volt a kormány élén az elmúlt veszedelmes esztendőben Nagy Ferenc miniszterelnök. Amikor a hajót a kormányosnak zátonyok és örvények fenyegető veszedelmei, viharok tornyosuló hullámcsapásai közül kell kivezetnie a simább, szélcsendesebb vizekre, akkor a kormánykereket óvatosan, elővigyázatosan kell kezelni, nem lehet éles, merész fordulatot végezni, csábító szírhangokra hallgatni, a keznek, a szemnek biztosnak, nyugodtnak kell maradnia, hogy a viharzónákon, a Seyllákon és Charybdiseken hajótörés nélkül vezesse át a hajót. Ezért soha nem veheti le tekintetét sem a kormánykerékről, sem a háborgó vizekről, mindenekelőtt pedig arról a kikötőről, amely-

nek biztos menedékébe hajóját be akarja vezetni.

...
A magyar parasztság és a magyar nép túlnyomó többsége aggódó szeretettel kísérte az elmúlt egy év alatt minden lépését. Ez kísérte el moszkvai, párizsi, tengerentúli, londoni tárgyalásaira, éppúgy, mint ez övezi körül, amikor a jelenlegi súlyos belpolitikai válságból keresi a kivezető utat. Nagy Ferencben ugyanis a magyar parasztság és a magyar nép többsége többet lát, mint miniszterelnököt, mert a fiát, lelke, szíve származottját látja benne. És ezért nemcsak becsüli, tiszteli, de szereti és félti is. Ez a szeretet Nagy Ferenc igazi politikai tőkéje, amelynél nagyobb nem lehet rendelkezni. Ezt semmiféle politikai játék, manőver el nem veheti tőle. A magyar nép Nagy Ferenc nehéz helyzetében a saját, súlyos helyzetét és tragikus sorsát látja és ezért áll mögötte hűséggel és szeretettel miniszterelnökségének egyéves fordulóján.

JANUÁR

4. Szovjet jegyzék a Magyarországon maradt katonai egységekről
29. A Pravda ellenez mindenféle kelet-európai föderációt vagy vámuniót

FEBRUÁR

19. Marosán György bejelentette a kizárt és visszalépő szociáldemokrata vezetők névsorát

MÁRCIUS

7. Londonban megegyeztek a Ruhr-vidék státusáról
11. Jan Masaryk csehszlovák külügy-miniszter öngyilkos lett
23. A demokráciának esze ágában sincs a kiskereskedelem államosítása – mondotta Rákosi

ÁPRILIS

8. A cserkészek egyesülnek az úttörőkkel és kilépnek a nemzetközi kötelékből
23. Londoni villámriport a halálbüntetés eltörléséről

MÁJUS

4. Megérkezett Szovjetunióból a két első hadifogoly-szerelvény
16. Amerika elismerte a zsidó államot

JÚNIUS

1. Teljes győzelmet aratott Csehszlovákiában a Nemzeti Arcvonal
15. Megalakult a Magyar Dolgozók Pártja
17. Az országgyűlés megszavazta a felekezeti iskolák államosítását

JÚLIUS

1. A kommunista pártok Tájékoztató Irodájának határozata Jugoszláviáról
30. Megnyílt a londoni olimpia
31. Tildy Zoltán köztársasági elnök lemondott

AUGUSZTUS

12. Minden kerületben külön bizottság alakul az utcanevek megváltoztatására

SZEPTEMBER

8. Belügyminiszteri rendelet az Államvédelmi Hatóság felállításáról
21. Szabotázs-akciót lepleztek le MAORT-nál

OKTÓBER

13. Jóváhagyták a szlovákiai magyarok állampolgárságának visszaállítását
23. Illetékes hely közlése az esztergomi érsek leveleiről

NOVEMBER

4. Ismét Truman az USA elnöke
27. Az országgyűlés megszavazta a nők egyenjogúsítását

DECEMBER

25. Megszűnt az ír „királyi köztársaság”
28. Őrizetbe vették Mindszenty Józsefet

Egy emléktábla alá

Írta: Kárpáthy Aurél

Emléktáblát lepleztek le az egyik Reviczky utcai ház homlokzatán. A sivár pesti bérkaszárnya falába illesztett egyszerű, sima márványlapból nemes arcélú, jellegzetes férfi fej csillogó bronz reliefje emelkedik ki. A kőbe vésbe pedig pár tömör szó jelzi, hogy ebben a házban lakott hosszú ideig az utolsó negyedszázad legnagyobb magyar lírikusa: *Babits Mihály*. Úgy tudom, az emléktábla nem egészen készült el a kitűzött határidőre. Hiányzik róla még egy idézet, a „soha meg-nem-elégedés” költőjének talán legkifejezőbb jelmondata. Kései remekművéből, a *Jónás könyvéből* ez a dantei zengésű, felejthetetlen Babits-sor: „*Mert vétkesek közt cinkos, aki néma.*” Rövidesen odakerül majd a költő érbe merevült profilja alá ez a megrendítő vallomás is, hogy *teljessé* tegye a róla mintázott művészi képet a hálás utókor siető járókelői számára, akik egy-egy futó pillantást vetnek rá.

...

Az emléktábla leleplezése előtt két nappal, amikor a halott költő hatvanötödik születésnapjáról emlékeztek meg itt

maradt barátai és kortársai, a kegyeletes ünnepen szinte az egész mai fiatal író- és költőnemzedék megjelent. Nyilván nem véletlen volt ez. A népes sereglés Babits emlékének kitisztult újjáéledését jelenti. Elkövetkezett az idő, amikor ő is – mint költő ikertársa – „ifjú szívekben” él tovább. Hoszszú évek alatt alig esett szó róla a nyilvánosság előtt, mintegy beteljesítve mondását, hogy „a halott író nálunk duplán halott”, mígnem most ráismertek igazi arcára: a csendes, halk polgári életformát öltött, örök lázadóra. Merthogy az volt, megint csak saját szavai igazolják, amelyek szintén az emlékünnepeken hangzottak el. Tizenhat év előtt írta betegágyából a *Nyugat* baráti körének: „Ha őszinte vallomást kell tennem s ha igazi jól járó kulcsot akarok adni társaimhoz azoknak, akik még törődnek velük, kényszerülök beismerni, hogy legmélyemben mindig *elégedetlen* és *forradalmár* voltam. Kora gyermek-ségmentől fogva lázított a csúnyaság, ostobaság és igazságtalanság, melyet magam körül láttam. S igazában legnyugod-

tabb szavam is *tiltakozás és forradalom* volt. Rímeim harmóniája tiltakozás a világ harmonizáltsága ellen, s még konzervativizmusom is *dac és lázadás*. *Új világot* akartam alkotni örökké, mert a *jelenvaló* nem volt jó nekem.” Elhihetjük őszinteségét ennek a vallomásnak, amelyet Babits Mihály életében annyi írás és állásfoglalás pecsételt meg, az „írástudók árulásának” emelkedett szempontjától az első zsidótörvény ellen a Pesti Naplóban kiadott megrázó manifestumáig, vagy a végső hitvallást elkiáltó Jónás próféta harangzúgású zárótételéig.

A mai fiatalok már *ezt* a Babitsot látják, érzik és őrzik emlékezetükben. A soha meg nem elégedett, örök meg-nem-alkuvót és új világról álmódó forradalmárt, aki úgy áll immár a halhatatlanságban Ady oldalán, mint Arany Petőfi mellett. Ő csakugyan nem állt be néma cinkosnak vétkesek közé. Ha szólni kellett, mindig hallatta szavát, mert hű volt önmagához, és nem vette le szemét soha a jó irányt mutató csillagról, bár, ha tudta is, hogy az elérhetetlen.

JANUÁR

20. A sárga könyvben közzétették a Mindszenty-bűnügy több ismeretlen okmányát
25. A Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának megalakulása

FEBRUÁR

9. Életfogytiglani fegyházra ítélték Mindszenty Józsefet
22. Aláírták a fegyverszünetet Izrael és Egyiptom között

MÁRCIUS

9. Rákosi Mátyás 57 éves
19. Békeszólamokkal próbálják elkendőzni az Atlanti Szövetség valódi jellegét

ÁPRILIS

26. Amnesztiát kaptak a kisebb gazdasági bűncselekmény miatt elítélt dolgozó parasztok

MÁJUS

13. A berlini zárlat megszűnése, a Szovjetunió békepolitikájának győzelme – írják a nyugati jobboldali lapok
17. Döntő győzelmet aratott a Népfront az egész országban

JÚNIUS

21. Trockista kémszervezet
23. A Szovjetunióba menekült jugoszláv kommunisták üzenete

JÚLIUS

3. Meghalt Dimitrov bolgár miniszterelnök
17. A dolgozók táviratok ezreiben bélyegzik meg a hazaáruló Rajkot és cinkostársait

AUGUSZTUS

16. Nyolcvan nemzet fiainak nagy lelkesedése közben Budapesten megnyílt az Ifjúsági Világtalálkozó
18. Rákosi Mátyás óriási lelkesedés közepette méltatta a Házban az új alkotmányt

SZEPTEMBER

25. Rajkot, Szőnyit, Szalait halálra ítélte a népbíróóság
27. Az atombomba mítoszának halála

OKTÓBER

4. A népi Kína a világpolitikában
8. Grotewohl miniszterelnökké választotta a Német Demokratikus Köztársaság – Berlinben összeült a nemzetgyűlés

NOVEMBER

27. Csodaóra, csodatelefon és a Lánchíd kicsinyített mása Sztálin születésnapjára készített ajándékok között
30. Megválasztották az újjászületett Tudományos Akadémia főtitkárát

DECEMBER

11. Az országgyűlés nagy lelkesedéssel elfogadta az öt éves tervet
21. ÉLJEN SZTÁLIN!

Újrarendezett keresztény világkép

Az a mi bajunk forrása, hogy túlságosan hozzáértünk az uralkodó osztályhoz. Könynyebb volt és kényelmesebb így élnünk. És a kérdéseket, a törekvéseket, az újításokat, az embereket, a különböző pártokat is az ő szemüvegükön keresztül szoktuk meglátni. Természetes, hogy ez a látásmód nem helyes és igaz, mert nem egyetemes. Egyoldalú, ezért nem is lehet sohasem igazában keresztény, katolikus, azaz: egyetemes.

...

Egy biztos: nem szabad még most is az ő világképükhöz igazodnunk. Azt, ami bennünk eltorzult, mert elkereszténytelenedett, vissza kell igazítanunk az igazság és igazságosság egyedül krisztusi alapjára. Igenis, nekünk mindig elsősorban a szegények, az elesettek, a szenvedők mellett van a helyünk. És kell, hogy először az ő gondjuk és ügyük égesse az érdeklődésünket és akaratunkat.

És igaza van Deák Ferencnek a mellény-hasonlattal. Ha egy mellényt nem jól gomboltunk be, mert vagy feljebb, vagy lejjebb kezdtük a gombolását, nem ér az semmit, ha rángatjuk és cibáljuk a mellényt, és így akarjuk egyenesbe hozni, mert az úgyis megint visszacsúszik a ferdébe. Ha nem egészen újra kell azt gombolnunk.

Aki haragszik, annak nincs igaza. Még akkor sem, ha úgy gondolja, hogy ő szent dolgok miatt haragszik. Inkább nézzen csak őszintén és kendőzés nélkül magába és talán megállapíthatja, hogy ha valami nem jól megy, abban ő is hibás. És, ha talán sok a gyűlölet sokfelé az Isten ügye iránt, az éppen az ilyen magatartások miatt is van, amilyen az övé.

Ha túlságosan megáporodott valami, mint ahogyan a mi felfogásunk így járt társadalmi téren és a haladás irányában, oda sokszor vad robbantó

erő kell, hogy azt elsöpörje. Mert különben nem nyúlnánk hozzá és az tovább is bomlasztana. És ha szétrobbantják a házat, utána, persze hogy por, rom és piszok is van: De ha ezt elhordják – és már maga az elhordás is rendezőelv eredménye – és sokkal emberibb, sokkal tágasabb, sokkal egészségesebb házat építenek helyébe, és eljön az idő, hogy kezdik ezt szépíteni is, kerttel és virágágyakkal: ezekben mi jött megint vissza, ha nem a szeretet?

Vigyázzunk hát, és ne legyünk igazságtalanok. Vigyázzunk és legyünk mindig nagy-lelkűek és egyetemesekek. Mert csak akkor képviseljük az emberszerető Krisztus ügyét. És csak akkor lesz igazunk, és csak akkor leszünk a szó leg-szebb értelmében emberek: keresztény emberek, keresztény felfogással.

(Egy dunántúli pap)

JANUÁR

7. Az angol kormány bejelentette a Kínai Népköztársaság elismerését
14. Szabotáló kulákokat ítélték el

FEBRUÁR

14. Petőfi-éremmel tüntettek ki 27 szovjet költőt
17. A szovjet–kínai szerződés történelmi távlatai

MÁRCIUS

21. Sztálin budapesti szobrának elkészítésére kiírták a pályázatot
25. A Minisztertanács a WM-gyár dolgozóinak kérelmére, hozzájárult, hogy a gyárat Rákosi Mátyásról nevezzék el

ÁPRILIS

4. Az úttörőcsapatoknak átadták a Rákosi Mátyás és Ságvári Endre vándorzászlókat
25. Újabb leleplező bizonyíték a Szovjetunió fölé berepült amerikai gép titkos küldetéséről

MÁJUS

9. Rónai Sándor az Elnök Tanács elnöke
14. Pijade, Tito jobb keze utasításokért Londonba utazott

JÚNIUS

8. „Örök barátság a német és a lengyel nép között”
27. Az észak-koreai hadsereg visszaverte a dél-koreai bábkormány bandáit, elfoglalt több várost és két helyen partra szállt

JÚLIUS

19. „Korea ügye a mi ügyünk” – mondja a tudós, az író, a művész

AUGUSZTUS

2. Újabb községek jelentették Rákosi Mátyásnak, hogy befejezték a begyűjtést

SZEPTEMBER

1. A külföldi sajtó, a magyar állam és a püspöki kar között létrejött megállapodásról
17. Eötvös Lorándról nevezték el a Budapesti Tudományegyetemet

OKTÓBER

4. A Békekölcsön-népszavazás legújabb győzelmi jelentései
6. Súlyos fegyházbüntetésre ítélték a „Jehova Tanúi” kémszervezet kilenc vezetőjét

NOVEMBER

10. Merőben új mukamódszerekkel épült a Sztálin-híd
18. Dulles beismerte: Az USA gyors győzelemre számított Koreában

DECEMBER

3. A prágai állambíróság ítélete a csehszlovákiai katolikus főpapság kilenc képviselőjének hazaárulási perében
21. Mikuss Sándor pályázatát fogadta el a Sztálin-szobor bizottság

Vörösmarty ébredése

A magyar nyelv legnemesebb érceiből harangot önteni született százötven évvel ezelőtt, december elsején, egy nyéki gazdasági házban Vörösmarty Mihály. E harangnak – lírai, epikai és drámai költészetének – mély, komoly, férfias zengése, nemegyszer félrevert kongása s mindig az egész magyar égaljat betöltő zúgása hívta eszmélkedni a XIX. század magyar irodalmát. Ráeszméltette a költőket arra, mi az író nemzeti és emberi küldetése egy korban, mely új eszméket forgat magában, ércének tömör, ünnepélyes hangjával pedig Vörösmarty a saját példáján mutatta meg, hogyan lehet »régi dicsőséget«, és új reményt, hagyományt és haladást összeforrasztani, egységessé ötvözni, harmonikus csengésre bírni.

Vörösmarty élete és műve alkalmas arra, hogy benne a költő hivatása a korok változáiban tanulmányozható legyen. Társadalmi és politikai fordulón érett íróvá a jogi- és filozófiai tanulmányokat végző, fiatal házitanító. Küszöbre ért a magyar történelem, a felvilágosodásból csirázó reformkor és a reformkorból fakadó for-

radalom vízvázasztójára. Az ifjú férfinak, kit sorsa erre a választásra tett, szabad volt a választása: hátra vagy előre? Hátra a kitaposott, biztos úton, az abszolutizmusnak segédkező költészet irányába, vagy előre, az ismeretlen ösvényen a jövő és a szabadság felé? Költői készsége megvolt rá, hogy a merev, kihűlt klasszikum formáiba temetkezzék s divatozó, érzelmes versekkel találja meg a népszerűséget. Előérzete és emberi lelkiismerete azonban azt sugallta, hogy a parázsló romantikába nyúljon kifejezési formáért és hazafias és eszmei mondanivalóiban találjon új tartalmat. Előre – így döntött.

Ébresztője lett egy irodalmi iránynak, amely előbb csupán a nemesi nemzet, de utóbb az egész nép szívdobogására figyelmeztetésében, s amely Petőfiben már a népforradalom dalait énekelte. Vörösmarty maga volt, ki »a riadó, vak mélységet felverte szavával«, s a jelen mélységei fölött hidat vert múlt és jövő közé.

A múltba nem menekült, mint sokan tanították és hiszik ma is. A múltból csak elindult. Benépesítette egy sajátos, ma-

gyar mitológiával, hogy buzdító energiával és mozgalmasságával mozdulásra serkentse a benna jelent s »kész, erő és szent akarat« mozgósításával segítsen a jövő felé lépni.

A férfi Vörösmarty, körültekint a világban »munkás szánat közt a kalibákba benéz« s töprengő lelke, önmagát folyvást kérdező s magának felelő eszmélete így szólal meg: »Nagy Caesarok után feltűnnek az ördögi Nérók — És ki vesződik, küzd, vérzik alattok? A nép.« Felismerése azok közé az emberek és azok közé a mozgalmak közé vezet, akikről és amelyekről tiszta lelkiismerettel állíthatja – ezért a tiszta lelkiismeretért küzd teljes életében páratlanul becsületes jellege –, hogy »... a pór terhén könnyíteni igyekszünk.« A jobbagyfelszabadítás gondolata, mint a reformkor többi nagyját, Vörösmartyt is lelkesíti. Felülről még ugyan, a nemesség oldaláról, nem benső, megszenvedett élmények szorítására, mint a plebejus Petőfit és Aranyt, de a gondolat már él s Vörösmartyt ismerve, el is mélyül benne, fellobbanó lelkeseledésből állandó tűzzé és tartós eltökéltséggé válva.

JANUÁR

12. Felháborító merénylet a washingtoni magyar követség tanácsosnője ellen
30. A japán népi tömegek tiltakoznak a különbéke és az ország újra-felfegyverzése ellen

FEBRUÁR

13. Meghalt Bajor Gizi, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze
25. A parasztság is megfogadta a párt tanácsát

MÁRCIUS

11. Március 15. – iskolai szünnap, rendes munkanap
21. Erélyes amerikai nyomásra jött létre a Schumann-terv

ÁPRILIS

13. MacArthur eltávolítása
25. Néphez hű papok a békéért

MÁJUS

19. Az Állami Egyházügyi Hivatal feladata a vallásfelekezetek állami támogatása
29. A kínai népi kormány és a tibeti kormány egyezményt írt alá Tibet békés felszabadításáról

JÚNIUS

23. Grósz József és összeesküvő társai a népbíróság előtt
26. Malik beszéde az ENSZ rádióadásában a koreai kérdés békés rendezéséről

JÚLIUS

8. A parlamenterek elindultak Keszonba a koreai fegyvernyugvást előkészítő tárgyalásokra
19. Rendelet az egyetemi levelező oktatás bevezetésének végrehajtásáról

AUGUSZTUS

14. Magyar tiltakozás a provokációs titoista határsértések ellen

SZEPTEMBER

7. Megkezdődött a tervek kölesön harmadik húzása
21. Eltemették Rátkai Mártont

OKTÓBER

7. Sztálin nyilatkozata a Pravda munkatársának az atomfegyverről
27. Attle lemondott, Churchillt bízták meg az új angol kormány megalakításával

NOVEMBER

11. Kodály Zoltán nyitja meg a Magyar Zenei hetet
28. Koreában megállapították az érintkezési vonal pontos helyét

DECEMBER

1. Pióker Ignác Kossuth-díjas gyalus, befejezte ötéves tervét
18. Ünnepelesen felavatták a Sztálin-szobrot

A kultúra erejével is!

Alaposan ismerni kell az új magyar életet, szenvedélyesen részt kell vállalni az országot átforgató munkából ahhoz, hogy a Központi Statisztikai Hivatal tervjelentéseinek a teremtést jelző számai mögött rögtön meglássuk a hősi, alkotó munkát. Pedig a nehéz- és könnyűipar, a bányászat, a közlekedés, a mezőgazdaság vagy az áruforgalom fejlődését jelző számok színeseknek és érzékelteseknek tűnnek fel azok mellett a szerény, szürke számok mellett, amelyek az országban folyó embernevelés és a kultúra erőinek gyarapodását tükrözik vissza. Milyen keveset mondanak a felemelt ötéves terv második évének második jelentés kulturális adatai azoknak, akik csupán a statisztikus, a matematikus szemével vizsgálják, akik nem szívták ma-

gukba annak az új, hatalmas iskolának a légkörét, amelyben mindannyian élünk. És éppen ezért, rögtön vissza is kell vinnünk a statisztikusok és matematikusok »ridegségére« vonatkozó megjegyzésünket, mert a legújabb tervjelentés *éppen azt sugározza* a terv minden részvevője, alkotója számára, hogy – többek között – ez a két tudomány is közel került az élethez, mint ahogy az élet közel került a tudományhoz.

...

A falusi brigádműsorok kis füzetek és a Tudományos Akadémia sötétkébe kötött vaskos könyvei, a tervjelentésben is szereplő Országos Kultúrverseny táncsoportjai és az újonnan megindult technológiai tanfolyamok, munkások, parasztok, értelmiségiek összefogásának és összeforrásának szép gyümölcsei. Az a gyön-

győspatai parasztleány, aki megható verset írt a Világifjúsági Találkozó tiszteletére és a Kossuth-díjas Jánossy Lajos professzor, aki a Blackett könyvét bevezető tanulmányában állt ki a béke megvédésének ügyéért, testvéri módon találkoznak az Ötéves Terv, a béke tervének lobogója alatt. A jó könyvek légiója, az épülő kultúrházak és iskolák seregei fölött lengedez ez a harci zászló, a mi áldozatos munkával épülő jövőnk jelképe. Traktorok sorakoznak fel az Ötéves Terv zászlaja alatt, új gyárak és új esztergagépek, de kevés lenne az erejük, ha a kultúra hadoszlopai nem segítenék őket. Azok a hadoszlopok, amelyek negyedév alatt, csekély három hónap alatt is jelentős mértékben növekedtek és izmosodtak.

Antal Gábor

JANUÁR

11. Az új ember kovácsa – Makarenko művének színpadi változata az Ifjúsági Színházban
22. A közgyűlés hirdesse ki az atombomba eltiltását – javasolta Visinszkij az ENSZ-ben

FEBRUÁR

8. Filmrendezési munkaversenyre hívta ki egymást két Kossuth-díjas rendezőnk

MÁRCIUS

7. A dolgozók világszerte tiltakoznak Beloianisz és hős társai halálra ítélete ellen
29. Rákosi Mátyás születésnapján keresztül saját szabad életét ünnepli a magyar nép

ÁPRILIS

3. Szerdán reggel megkezdtek a föld alatti gyorsvasút Baross téri felszíni állomásának építését
29. A japán békeszerződés életbelépése után

MÁJUS

8. A Szemere Utcai Általános Iskola szeretné elnyerni a fémgyűjtési verseny zászlaját
25. Ostromállapot Bonnban a háborús keretszerződés aláírása alkalmából

JÚNIUS

7. Ünnepelesen diszkrét anyakönyvi hivatalok várják az új házassulókat
27. Az Amerikai Kommunista Párt követeli a koreai háború befejezését

JÚLIUS

11. A Német Demokratikus Köztársaságban megkezdik a szocializmus építését
30. Papp László kiütötte első amerikai-néger ellenfelét

AUGUSZTUS

3. Magyarország tizenhat olimpiai bajnoksággal a harmadik Helsinkiben
15. Rákosi Mátyást a Minisztertanács elnökévé választotta az országgyűlés

SZEPTEMBER

13. Ahol a magyar kancuk születik
25. Gheorgiu-Dej a Román Népköztársaság alkotmánytervezetéről

OKTÓBER

7. Molotov megnyitó beszédével és Malenkov beszámolójával megkezdődött az SzK(b)P XIX. Kongresszusa
18. Emberek és gépek a Népstadion építésénél

NOVEMBER

6. Eisenhower tábornok győzött az amerikai választásokon
22. Slansky valamennyi vádpontban beismerte bűnösségét

DECEMBER

4. Ünnepelesen felavatták József Attila szobrát
27. Sztálin a béke

Victor Hugo Magyarországon

... Talán Eötvös József az első nálunk, aki komolyan, lelkesen és részletesen foglalkozott Hugóval. Lefordította a költő egy prózában írt drámáját, *Angelót* (amelyet egyébként, más-más fordításban, még a század végén is játszottak) s két tanulmányt is írt, nem a regényíróról, hanem a romantikus drámaíróról (1835-ben és 1837-ben). Eötvös teljesen magáénak vallja a francia romantika újításait: nem a kezdeti, érzelműs és világfájdalmas romantikát, amelybe csak a haladó és haladásellenes feudalizmus kapaszkodott (s a *Karthausi* is sokkal több, mint egy szentimentális szerelmi regény), hanem a cselekvő, a néppel tartó, a népi erőkre támaszkodó romantikát, Victor Hugót. Egyfelől azt látja s éli át Hugóban, hogy korában él, hogy népének ír, hogy nem veti meg a »popularitást«, másfelől azt, hogy Victor Hugo »nem tetszeni (hanem), használni« akar; és pedig nemcsak egyeseknek, nemcsak egy finnyás »publikumnak«, hanem a népnek! Drámát is azért ír, hogy oktassa és hogy jobbjítsa a népet, a szépség és az igazság terjesztésével; és ő, Eötvös ezért bámulja, ezért irigylő Victor Hugót: népszerűvé teszi a drámát, hogy ily módon szolgálja a népet. Lehet, hogy a fiatal Eötvös részben a maga s a reformkor legnemesebb törekvéseit vélte csak látni Hugo drámáiban; viszont Hugo idővel, fő-

képpen 48 után, a száműzetésben, csakugyan ebben az irányban növekedik, s fiatalkori drámáinak ezeket a csírait fejleszti tovább. A fiatal Eötvös élelétását épp ez a lelkessége bizonyítja s erre minden bizonnyal a reformkor légköre tette képessé.

Vörösmarty ugyancsak Hugo drámáit bírálhatja, mint ahogy Hugót Magyarországon drámái tették ismertté, sőt népszerűvé – azok a drámák, amelyeknek pompázatos retorikáját ma már Hugo hazájában is inkább kegyeletesen értékelik (míg a kortársak közt *Puskin* és még inkább *Belinszkij* meglehetősen idegenkednek tőle). Vörösmarty azonban, mint a fejlődő magyar dráma és színészet bírálóját, más megfontolás vezeti: ő – mint később Gyulai – a német rémdrámák és érzelműségek ellen keres hathatósabb ellenszert, és az Shakespeare példája mellett a francia drámaírókban s főképp Hugóban véli megtalálni. Mint drámaíró és színkritikust, őt leginkább a hugói dráma technikai, formai megoldásai vonzzák, ezekkel szeretne javítani a kezdő, sőt kezdetleges magyar dráma színvonalán. Amellett – s ez is mélyen jellemző a reformkor egy bizonyos irányára, amely a társadalmi problémákat erkölcsi vetületükben érzékelté – Vörösmarty még *Borgia Lucreziában*, Hugo egyik legnépszerűbb, egyébként prózában írt darabjában is a tapintatot, az il-

ledelmet, a legborzasztóbb bűnöknek is elfogadható ábrázolását magasztalja; igaz, itt is némi célzással a német és talán nemcsak német színművek durvaságaira és aljasságaira!

... Mindez persze nem meríti ki Hugo népszerűségének magyarországi elterjedését s e népszerűség okainak s különböző területeinek elemzését. Egy bizonyos: még sok a tenni-valónk Hugo magyarországi ismertetésében s erre a mostani ünnepi dátum kitűnő alkalomnak kínálkozik. Hugo nagy regényeit például – a *Nyomorultakat*, *A tenger munkásait* – ma sem ismerik nálunk eléggé, míg a Szovjetunióban Jean Valjean vagy Gilliat történetét már az iskolás gyermekek is olvassák. Ugyanígy Hugo nagy versei mind a *Századok Legendájában*, mind pedig a *Rettentetes Évben* (amelyről a hetvenes évek Budapesti Szemléje csak »szent borzadályal« mert megemlékezni), ma is csak Szász Károly és kortársai fordításában olvashatók. S végül, a szovjet irodalomtörténet s a francia haladó kritika mintájára, mi is igényt tarthatunk egy olyan Hugo-életrajzra és tanulmányra, amely a nép, a haladás és a humanitás Hugóját minden hamisítás nélkül, a maga igazságában s a maga ma is eleven varázsában mutassa meg a mai magyar olvasónak.

Gyergyai Albert

JANUÁR

23. Eltemették Gábor Andort

FEBRUÁR

8. Kormányrendelet a gyermektelenségi adóról

MÁRCIUS

5. Kormányközlemény J. V. Sztálinnak a Szovjetunió Minisztertanácsa elnökének betegségéről
7. Sztálin ravatala előtt
10. Búcsúzunk tőled atyánk!

ÁPRILIS

2. Mezőgazdasági munkák engedélyezése április 4-én
7. A szovjet szocialista törvényesség sérthetetlen

MÁJUS

19. Rákosi Mátyás szavaz
24. Szekfű Gyula kitüntetése

JÚNIUS

20. A Német Demokratikus Köztársaság lakossága egyhangúlag ítéli el a fasiszta provokációkat
21. A békeszerető emberiség hatalmas felháborodással fogadta a Rosenberg-házaspár kivégzését

JÚLIUS

5. Nagy Imre, a Minisztertanács elnöke, ismertette az új kormány munka-programját
14. A Pravda vezércikke a vezetés kollektivitásának alapelveiről

AUGUSZTUS

20. Győzelmünk új állomása – a Népstadion
30. Rendelet az egyénileg gazdálkodó parasztok beadási kötelezettségének csökkentéséről

SZEPTEMBER

17. N. Sz. Hruscsov előadói beszéde az SzK(p)KB teljes ülésén
26. Kitüntették a Koreából legutóbb hazatért egészségügyi dolgozókat

OKTÓBER

18. Az új ügyérsi szervezet munkája a törvényesség védelmében
27. A népi fogyasztási cikkek termelésének meredek fellendítése

NOVEMBER

6. A nemzetközi feszültség enyhítéséért
26. A század legnagyobb labdarúgó-mérkőzésén Magyarország csapata 6:3-ra győzte le Londonban Anglia csapatát

DECEMBER

13. Hol épüljön fel az új Nemzeti Színház; az Engels téren vagy a Duna-parton?
17. Sztálinvárosban megvalósult a korszerű városfűtés

A családi öröm

Írta: Boldizsár Iván

...
A házasság a kölcsönös bizalom, a közös érdeklődésen, az egyenjogúságnak, az egyenlő lehetőségeknek érzésében megérlelődő szerelmen és szereteten alapul. A nő szabad és egyenjogú – *de nő is, de feleség is, de anya is*. Ezeket az utóbbi, roppant természetes dolgokat, mintha egyes családokban és munkahelyeken elhanyagolták volna. Egyik-másik hivatali vezető politikai túlbuzgóságban – tehát politikailag tévesen – annyira ment az egyenjogúsításban, hogy nem törődött az azal, hogy női beosztottjai feleségek és anyák – sokszor saját feleségével, saját gyermekei anyjával sem törődött eleget. Egyik-másik funkcionárius a társadalmi munka mértékének megszabásában nem tett különbséget fiatal lányok és háromgyermekes családanyák között. De ennek a családi éremnek is van másik oldala. Egyik-másik dolgozó nő, azt hitte, jó munkása lehet a szocializmus építésének, ha agyonhalmozza magát társadalmi munkával, rendez, szervez és nyüzög, de közben otthona rendetlen, gyermekei sírnak utána, férje harisnyája stoppoltatlan marad. (És ráadásul e szükségből még erényt is csinált magának...)

A dolgozó nő fogalma körüli túlzások is sok család életének borába csöptögtettek ürmöt (és milyen feleslegeset!). Voltak,

akik nem dolgozó nőnek bélyegeztek olyan anyát, aki három vagy még több gyermeket nevel, férjének gondját viseli és még társadalmi munkája is van lakóközletében, a békebizottságban, szülői munkaközösségben, esetleg mind a háromban. Ahol nagymama, idősebb nagynéni segít, ott sok gyermekkel is lehet munkába járni. De mit tegyen az az anya, aki nem tudja maga helyett odaállítani édesanyját vagy anyósát? Három vagy több kicsi gyermekkel munkát vállalni külön hősiesség, amiért a társadalom elismerése jár, de nem jár ajkbiggyesztés annak a nőnek, aki ezt nem tudja megtenni.

Ezek ma már világos és egyre világosabb dolgok, de az új szakasznak, az *emberről való fokozottabb gondoskodás programjának* kellett jönnie, hogy ezt sokan ne csak felismerjék, helyességét *el is* ismerjék. Itt nem elég a család egyetértése, kell hozzá a hivatali, üzemi vezetők belátása is, kell hozzá az a légkör is, amely nem tekinti »apolitikus csökevénynek« az otthon szépítését, a családi élet melegének szítását, a gyermekek nevelését, a szülői szeretet dús árasztását. Mindez persze nemcsak a nőkre vonatkozik. A családi örömök előidézésében és fenntartásában a férfiak is – egyenjogúak! A Nők Lapjának leveleiben különösen megindítóak voltak azok a férji írások,

amelyek arról számoltak be, hogyan segítenek a háztartásban, a gyermekek gondozásában, a takarításban, a mosogatásban is, és persze a tanulásban, a továbbfejlődésben, az élet szép és nemes dolgainak közös élvezetében.

A békés, a biztos családi otthonra tör természetesen az, aki a családi otthon védelmének örve alatt a társadalmi munkát akarja »kiirtani«, vagy éppen séggel az asszonyokat a főzőkannál béka-perspektívájába visszatessékelni vagy kényszeríteni. A családi munka és a társadalmi munka, az építés öröme és a családi öröm, oly elválaszthatatlanok nálunk, mint a megajándékozásnak és megajándékozottságnak az a gyönyörűsége, amit éppen karácsonykor érzünk.

Családi körben: meghitt beszélgetésben szívünk örök választottjával, életünk párjával, vagy a kisgyermekkel versenyt játszva, nagyokat hancúrozva, nagyobb fiúkkal, lányokkal az élet igazságait firkészve, az ajándékok közt és a terített asztal körül *ugyanazt érezzük, mint alkotó munkánkban:* völgyzáró gátak vagy lakóházak tervezése közben, beteg szív fölé hajolva, vagy a termőföldet termékenyítve, szobor vése vagy cikk írása közben, iskolásokat tanítva vagy felnőttekkel vitában mérközve. Azt érezzük: jó itt nálunk élni.

JANUÁR

20. Gyilas lemondott a jugoszláv nemzetgyűlés elnöki tisztségéről
30. ENSZ-jelentés az erkölcsromboló hatású amerikai televíziós adásokról

FEBRUÁR

25. McCarthy konfliktusa az amerikai hadügyminisztériummal
26. Megjelent a kisiparosok tanulótartásáról szóló rendelet

MÁRCIUS

2. A nagy amerikai hidrogénbomba-robbantás
9. Jelentés a fővárosi hitoktatásról

ÁPRILIS

15. Oppenheimert kizárták a további atomkutatásból
17. Megszűnt a „reszlovakizáció” politikája

MÁJUS

8. A vietnami néphadsereg elfoglalta Dien Bien Phu erődjét
25. Megkezdődött a Magyar Dolgozók Pártja III. Kongresszusa

JÚNIUS

12. Helyi-ipari vásár Budapesten

JÚLIUS

4. Horváth Márton a Szabad Nép új főszerkesztője
6. Miért veszítettünk Brazília és Uruguay legyőzése után 3:2-re Nyugat-Németország ellen?

AUGUSZTUS

13. A Hazafias Népfrent megalakulásának előkészítése
23. Eredménytelenül végződött az „európai védelmi” közösség ügyében tartott brüsszeli értekezlet

SZEPTEMBER

9. Nyilvánosságra hozták a SEATO-Szerződés szövegét
24. Rendelet az igazgatók jogairól és kötelességeiről

OKTÓBER

2. N. Sz. Hruscsov a nemzetközi helyzetről
8. Németország egyesülni fog
24. Ünnepelesen megkezdődött a Hazafias Népfrent első országos kongresszusa

NOVEMBER

2. Eltemettük Nagy Lajost
18. Nasszer vette át a hatalmat Egyiptomban

DECEMBER

22. Az országgyűlés ünnepi ülése Debrecenben
22. Minden erőnkkel szembeszállunk a német militarizmus feltámadása ellen

Emlékezés Benedek Elekre halálának 25. évfordulóján

1929. augusztus 17-én, a kisbaconi ház dolgozószobájában, a nagy mesemondó reszkető kezéből kihullott a toll – nem képes értelemben, hanem szó szerint, úgy, ahogy a szülei sírkövére vésetett versben megjósolta. Félbemaradt egy levél, amelyben élete nagy céljának összeomlásáról írt, s az utolsó szótól a papiros aljáig látszik az elguruló toll nyoma. Benedek Elek egy napig sem tudta elviselni azt az érzést, hogy céltalanná, fölöslegessé vált az élete.

Mi volt az a cél, amelynek összeomlása félszázados szakadatlan munka után, élete hetvenedik évében, a fölöslegesség érzésével ölte meg Benedek Eleket?

Ma, amikor a Román Népköztársaságban az állam ezrével tartja fenn a magyar iskolákat, óvodától egyetemig, s állami könyvkiadó gondoskodik gyermekek és felnőttek szellemi szükségletéről és az írók tisztességes megélhetéséről – ma már elképzelni is nehéz Benedek Elek tragédiáját.

Benedek Elek nem sovinizmust állított szembe az akkor

uralkodó sovinizmussal. Lapjának szellemét ezek a gyakran megismételt mondatok fejezték ki: *»Ember és ember, gyermek és gyermek között sem fajtája, sem nemzetisége, sem vallása, sem gazdag vagy szegény volta szerint különbséget nem tesztek.«* *»Az állam nyelvét meg kell tanulni, az édesanyjátok nyelvét nem szabad elfelejteni.«* Közölt románból fordított verset, mesét is: *»Az együtt élő nemzetek ismerjék és becsüeljék meg egymást.«*

Benedek Elek vállalkozása egész idő alatt jelentéktelen üzletemberek kezében volt. Ezekről nem is lehetett megkérdezni, hogy megértsék azt a célt, amelyet a Magyar Párt és az egyházak nem értettek meg. Egy darabig üzletet láttak Benedek Elek nevében, aztán jobb üzlet kedvéért elhanyagolták a lapot, az első kiadó átadta a másodiknak, ez a harmadiknak... Benedek Elek csodálatos természetével, mindegyikben meghízott, mindegyikhez új reménységet fűzött. Fizetést már rég nem kapott, uzsorakamatra föl-

vett bankkölcsönből élt, ebből fizetett néha a munkatársaknak is... mindezt nem érezte bajnak, amíg a lap megjelenése késni, akadozni nem kezdett. A három-négyhetes szünetek elvették a gyermekolvasók levelezőkedvét, az óriási posta csökkenni kezdett... Már tiltakoznia kellett az ellen, hogy a kiadó beszedje az előfizetési díjakat, hiszen aligha tudja az előfizetőket kielégíteni.

Így jött el a vég, a bukás bejelentése, a céltalanság első és utolsó napja, az összeomlás az íróasztal mellett, ma huszonöt éve.

Azon a napon Benedek Elek céltalannak érezte az életét. Pedig ez az élet nincs eltemetve a kisbaconi temetőben. Benedek Elek könyvei egyszeregyszer napvilágot látnak még; tovább gyönyörkedtetik, tanítják és nevelik gyermekeinket, s talán ifjú íróink is tanulhatnak még tőle, nyelvünk sajnálatos elszürkülése idején, színes, ízes, tiszta és egyszerű magyar beszédet.

Benedek Marcell

JANUÁR

26. Rákosi Máttyás: A jó eredmény titka a rend és a fegyelem
29. Tiltakozás az alsóházban Adenauer náci nagykövetének bebocsátása ellen

FEBRUÁR

5. Közlemény Nagy Imre betegségről
9. N. A. Bulgaryint nevezték ki a Szovjetunió minisztertanácsának elnökévé – G. M. Malenkov felmentését kérte

MÁRCIUS

13. Farkas Mihály: Hazánk gazdasági és politikai erejét a nehézipar sziklaszilárd alapján kell építeni
24. Ünnepelesen fogadták a nyugat-európai úttjáról hazatért Állami Népi Együttest

ÁPRILIS

19. Az országgyűlés Hegedűs Andrást választotta a Minisztertanács elnökévé
26. Bandungi határkő

MÁJUS

15. Aláírták a varsói értekezleten részt vevő országok barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződését
17. Az osztrák nép ünnepli a szabad, független, semleges Ausztria létrejöttét

JÚNIUS

3. Aláírták a Szovjetunió és Jugoszlávia kormányának közös nyilatkozatát
9. Nehru felkereste a Lenin–Sztálin Mauzóleumot és ellátogatott a Kremlbe
29. Szekfű Gyula meghalt

JÚLIUS

8. A Minisztertanács határozata a kenyérgabona állami felvásárlásának rendszeréről

AUGUSZTUS

17. Rendelet az Állami Ellenőrzés Minisztériumának felállításáról

SZEPTEMBER

7. Kádár Jánost választották a Pest Megyei Párthizottság első titkárává
29. Ünnepi ülés a Szovjetunió Nagy Színházában, Micsurin születésének 100. évfordulóján

NOVEMBER

18. Restaurálták az Akadémia könyvtárának 41 ősnymtatványát

DECEMBER

16. Magyarország az ENSZ-ben

A nyolcvanéves Thomas Mann

... Amikor Thomas Mann művét úgy tekintjük, mint a polgári irodalom egy hanyatlástól, bomlástól mentesült, ép és nagy – de épp e nagyságában és épségében már csak epizód-szerű magános – megnyilatkozását, nem feledkezhetünk meg Lukács György jellemzéséről, aki szerint Thomas Mann »olyan polgári trónvá nőtt, aki a szocializmus elkerülhetetlennek tudott és igenelt perspektívájából tekinti a polgári társadalom embereinek életét, lelki válságait, sorsát«. Thomas Mann, a polgári regényművészet e kései és egyedülállóan haladó, nagy képviselője – a polgárság válságának, felbomlásának nagy ábrázolója is. Thomas Mann nem tartozik a polgári társadalom apologétái közé, akik a figyelmet a valóban lényeges kérdésekről akár a lélektanilag, akár a formailag »érdekesek« felé terelik.

... A néha nagyon is közvetett módon szólaló Thomas Mann eszménye, a humanista hős talán leggazdagabban a *József-ciklusban* nyer ábrázolást, de voltaképp a *Lotte Weimarban* Goethe-képe is ennek a hőstí-

pusnak megtestesítője. Ez a regényben feloldott, nagyarányú Goethe-tanulmány, a *Mesetek szenvedése és nagysága* Goethe esszéinek e továbbfolytatása, mely a környezet tudatában élő Goethe-alakok felsorakoztatását oly ragyogóan tetőzi be Goethe hajnali félálmanak, egymásból születő gondolatainak, asszociációinak szemléltetésével: a zűrzavarain, kísértésein, gyengeségein diadalmaskodó ember, a homályokon és ellentmondásokon túljutott humanista igazát hirdeti. De még inkább ezt hirdeti József, aki egy naiv, kegyetlen barbársággal, és egy rafinált, embertelen civilizációval egymagában áll szemben. A ravaszság és okosság, az életkedv és az erkölcsi erő, mellyel József diadalmaskodik. Thomas Mann leginkább optimista, legmélyebben bízakodó művévé avatja ezt a ciklust – és már csak emiatt is az imperializmus, a fasizmus brutális, dekadens szemlélete elleni tiltakozássá. Józsefben az ember tiszta – bár éppen nem forradalmi – erényei érvényesülnek – erények, melyeket Thomas Mann polgári humanizmusa oly magányosan és

hasztalan hirdet az imperializmus viszonyai közepette.

A nagy mű, melyet élete zárókövének hihettünk, de amelyet újabb és friss, elfogulatlan kedvű remeklések sora követett: a *Doctor Faustus* visszatér a *Varázshegy* válság-tematikájához – de a tanulság, melyet a maga Faustjának összeomlásából levon, sokkal egyértelműbb, mint Settembrini és Naphta vitáinak talányos »eredménye«. Lukács György méltán mutat rá arra, hogy a regény hőisének összeomlása nem a művészet összeomlását jelképezi, hanem itt »a kapitalista művészet összeomlásáról van szó, hogy korunk tragédiájának van kiútja; a szocialista jövő építése«. E jövő mérnökei közé Thomas Mann-nak nem adatott meg beállnia – de a szeretet, az együttérzés, a maga módján oly becsületes megértés, mellyel ezt az építést szemléli –, az a tiszta szenvedély, mellyel a békét, és hazája egységes, demokratikus fejlődését szolgálni kívánja, társunkká avatja őt, akinek ünnepét ünnepünknek érezzük, s művének a jövőt építő művek közt tudjuk helyét.

Sőtér István

JANUÁR

4. A kommunista párt hatalmas előretörése a francia választásokon

FEBRUÁR

15. Megkezdődött a Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. Kongresszusa
22. A Pravda megemlékezése Kun Béla születésének 70. évfordulójáról

MÁRCIUS

30. Miért idegen a személyi kultusz a marxizmus-leninizmus szellemétől?

ÁPRILIS

20. Jugoszláv irodalmi est

MÁJUS

31. Összeült a Biztonsági Tanács az arab-izraeli kérdésben

JÚNIUS

5. Megkezdődtek a szovjet-jugoszláv tárgyalások
29. Vita a sajtó és a tájékoztatás problémáiról a DISZ Petőfi körében

JÚLIUS

19. Rákosi Máttyás levele a Központi Vezetőséghez

AUGUSZTUS

5. Van-e szuezi válság?

SZEPTEMBER

3. Magyarországon élő személyről ezután nem nevezhetnek el utcát

OKTÓBER

24. A budapesti fiatalok hatalmas tüntetése — Nagy Imre beszéde a felvonulókhoz
25. Legelső dolog a rend, a nyugalom megteremtése
26. A magyar nép követelései
30. A belügyminiszter megszüntette az ÁVH-t
31. Kivonultak Budapestről a szovjet csapatok

NOVEMBER

1. Kovács Béla: A magyar nép semleges Magyarországot kíván
2. Budapest nagyüzemei azonnal megkezdik a munkát
3. A Biztonsági Tanács tagjai erőlyesen védik a magyar ügyet
4. „Segítséget Magyarországnak!”

Ismét a magyar úton!

Most, amikor e sorokat írjuk, a magyar főváros és az egész ország népe még mindig a dicsőséges magyar forradalom tüzeiben ég. A pesti utca kövezetén még alig száradt fel a szabadságharc hőseinek kiontott vére s itt-ott még hallatszik egy-két fegyverdörrenés is. De az emberek arcára már kiült a meginduló élet reménysége, s ha az egyik szemünk még könnyes is, a másikkal már mosolyogni tudunk.

A forradalom mindent elsöpörő ereje megváltoztatta a magyar életet. Így természetes, hogy a változások elsősorban a magyar sajtóban is bekövetkeztek. A Magyar Nemzet, Pethő Sándor alapítása, majd később a Kisgazdapárt lapja, ismét hirdeti a Kisgazdapárt eszméit és politikáját.

Forradalmi időket élünk! Sok nehézséggel kell megküzdenünk, de vállaljuk a nehézségek leküzdését és minden erőnkkel azon leszünk, hogy a magyar népnek valóban magyar lapot adjunk a kezébe!

A Rákosi-önkényuralom idején a diktatúra éveiben nem volt és nem lehetett egyetlen magyar lap sem, amelyik megmaradhatott volna az igaz magyar úton. Sajnos, akadtak zsoldosok, akik letértek az útról, de ezeket ma már a forradalom elsöpörte.

Mi, a Független Kisgazdapárt szerkesztőségi bizottsága vállaltuk, hogy Pethő Sándor hagyatékát visszavezetjük az igazi magyar útra.

Megbízható, pontos és a magyar értelmiség minden igényének megfelelő magyar lapot akarunk adni az olvasók kezébe. A Független Kisgazdapárt politikai hitvallását hirdetjük, mert meggyőződésünk, hogy ez az út, amelyen járnunk kell, hogy a romokból az új magyar életet felépítsük!

A Magyar Nemzet szerkesztőségi gárdáját átalakítottuk, s a Kisgazdapárt régi, harcos újságírói kerültek ismét az íróasztalokhoz, azok a magyar újságírók, akik legtöbbjének kezéből az önkényuralom ki-

ütötte az újságíró fegyverét: a tollat.

A Magyar Nemzet új munkatársainak nagy része megjárta az internálótáborok s a börtönök kálváriáját, de vannak olyanok is, akik követ törtek, maltart hordtak, s a legnehezebb fizikai munkát is vállalták, de nem adták el szent hitüket, meggyőződésüket, a magyar újságíró becsületét! Inkább vállalták a megaláztatások és megpróbáltatások végtelen sorát, de nem álltak oda üvölni a farkasokkal. Ez a bátor és a forradalom tüzeiben kipróbált magyar újságírógárda állt a Magyar Nemzet szerkesztőségének élére, hogy a Kisgazdapárt régi lapját visszavezesse ismét a magyar útra!

És most, amikor szeretettel kopogtatunk be minden magyar ajtaján, arra kérjük a magyar olvasóközönséget, fogadja a megújított Magyar Nemzetet, lapunkat, olyan szeretettel, mint amilyen szeretettel mi készítjük és küldjük el hozzá.

Kemény András

SZEPTEMBER

8. Kádár János nyilatkozata a Magyar Nemzetnek: A népfront szellemében
10. A „magyar ügy” az ENSZ előtt
17. Lebontják a Kossuth-hidat
21. „A magyar nép éberen őrködik függetlensége fölött”
22. Magyarországon törvényes rend uralkodik

OKTÓBER

4. Meghalt Szabó Lőrinc
5. Így dolgozik a „Szabad Európa”
15. Egy évig is keringhet a világűrben a szovjet mesterséges hold
23. Kádár János: A reakciós eszmék híveinek nincs helyük a népfrontban
26. Pénteken megkezdődött a KISZ első országos értekezlete

NOVEMBER

3. Megszűnt a statárium
5. Élőlény a világűrben
16. Vorosilov, Hruscsov és Bulganyin fogadta a magyar párt- és kormányküldöttséget
20. A Szovjetunió 15 év alatt utoléri és elhagyja termelési tekintetben az Egyesült Államokat
28. Nagyobb önállóság – jobb tervezés

DECEMBER

8. A „Kaputnyik” súlyos sebet ejtett az USA tekintélyén
12. Az Egyesült Államok beavatkozási kísérletei Magyarország belügyeibe
18. Vadászat a diplomáciai testület részére
21. A szocialista közerkölcs megőrzését szolgálja a népi ellenőrzés
31. Január 1-jén megszűnik a benzinjegy

Kodály Zoltán

A zeneköltő hetvenötödik születésnapjára

...
Lebontani a mesterséges korlátokat, bevonni a nép milióit a kultúrába, s ugyanakkor ezt a kultúrát teljesen átítani a nép szellemével – íme Kodály Zoltán célkitűzése az európai reakció legsötétebb éveiben; s küzdelme ezért a célért szinte minden évben fokozódott, mélyült és szélesedett. A művészek segítségére sietett a tudós, a zenésznek az író, a történésznek a jelen kritikusa, a nevelőnek az apostol. Programja nem kevesebbet foglalt magában, mint a nemzet szellemi megújítását, saját legnemesebb hagyományai alapján; »mélynek« és »magasnak«, népinek és egyéninek, magyarnak és európainak szerves, felbonthatatlan egységét; s ugyanakkor éles elutasítását mindannak, ami sovinszta bezárkózás, öntelt egyoldalúság, felfuvalkodott lokálpatriotizmus. Sohasem a rész-

let, mindig az egész, sohasem az elrekesztés, hanem mindig a kitérés, sohasem a lebéklőzés, hanem mindig a felszabadítás: íme Kodály alkotói és nevelői munkájának alapelve.

Kezdetől fogva közvetlen elődjének és szövetségésének érezte a klasszikus magyar költészetet s ő tanította meg a magyar dallamot a Balassihoz, Berzsenyiehez, Kölcseyhez, Vörösmartyhoz méltó szárnyalásra; de ezek a nagy dallamok nemcsak »Megkéssett melódiák« voltak, hanem egyben a jövő szárnyas hírnökei, az új magyar dal- és kórusköltészet elindítói; és semmi sem jellemzőbb, minthogy Kodályban, a régi magyar heroizmus dalnokában épp a fasizmus és a második világháború fojtogató évei ébresztették fel Petőfi hangját, egy új magyar heroizmus forró zengését. Valóban, Kodály művészete, Petőfiéhez és Adyéhoz

hasonlóan, két világ határán áll; s mint Petőfi és Ady, Kodály sem tudja nemzete jövőjét másként elképzelni, mint egy haladó emberiség testvéri sodrában.

»Örvendjen az egész világ« ... igen, az a gazdag és mély dallamosság, ez a »melodia hungarica«, mely Kodály művészetével jelenik meg a zene történetében, egyben igazi »melodia humana«, az örökké megújuló, nagy emlékeztető s beláthatatlan jövőjű emberiség dallama; azt akarja, hogy a népek boldogító harmóniában találjanak egymásra és a sokat szenvedett emberiség fölött felragyogjon a béke szívárványa, a béke himnusza. S a világ, íme, valóban együtt örvend ma Kodály Zoltánnal, íme találkozik és egyesül a magyar néppel, mikor ez a nép szívébe zárja és forró szeretettel köszönti nagy művésziát.

Szabolcsi Bence

JANUÁR

25. Elkészült az egymillió-kétszázezer gyermeket érintő új tanterv
29. Dr. Münnich Ferenc és a kormánytagok eskütétele

FEBRUÁR

2. Kilőtték az amerikai mesterséges holdat
15. Megalakult a Szovjetunióban a Szovjet—Magyar Baráti Társaság

MÁRCIUS

7. Ítélet Sándor András író-újságíró ellenforradalmi bűnügyében
29. Hruscsov miniszterelnökké választásának világviszzhangja

ÁPRILIS

1. A Szovjetunió egyoldalúan beszünteti az atom- és hidrogénfegyver-kísérleteket
9. Hruscsov beszéde Cegléden

MÁJUS

9. Serdecznie witamy naszych miłych polskich gości!
30. De Gaulle miniszterelnöki megbízása a polgárháború veszélyét idézi fel.

JÚNIUS

17. Ítélet Nagy Imre és társai bűnperében
25. Megjelent Moszkvában Hidas Antal orosz nyelvű Petőfi életrajza

JÚLIUS

8. Budapest a kelet-nyugati televízióslánc egyik összekötőkapcsa lesz
30. A libanoni felkelők tüzeltek az amerikai katonákra

AUGUSZTUS

5. Hruscsov és Mao Ce-tung pekingi találkozója
23. 200 millió köbméter földgáz áramlik Magyarországra

SZEPTEMBER

27. A francia katonaság terrorja mellett Algériában megkezdődött a népszavazás

OKTÓBER

16. Kádár János: Az ellenforradalmi bűnösök felelősségre vonása alapján megtörtént
29. Megválasztották az új pápát, XXIII. Jánost

NOVEMBER

13. Az Egyesült Államok nem hajlandó csapatait kivonni Dél-Koreából
19. A szavazók 99,6%-a a Hazafias Népfront jelöltjeit választotta

DECEMBER

23. De Gaulle lett az ötödik köztársaság első elnöke
23. Meghalt Lion Feuchtwanger

Az értelmiség felelősségéről

...
Én azt szeretném itt most elmondani, hogy rám a legmélyebb hatást Kádár János egyik beszédének a felelősségről szóló szavai tették: »Ne okozunk – mondta: az anyalföldi nagygyűlésen – felesleges vívódást a népnek és ne okozunk tempóvesztést a fejlődésben. Jussunk egyetértésre mindenben, amiben egyet kell érteniünk.«

...
Az értelmiség egészét, bizonyos értelemben, a társadalom neveléséért, szocialista fejlődésének segítéseért felelősnek kell tekinteniünk. Az értelmiségnek ezt a feladatát elismeri és egyben ezt a felelősséget hangsúlyozza a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának legutóbbi határozata a munkásosztállyal kapcsolatos feladatokról is, amikor ezt mondja: »Növelni kell minden állami és társadalmi szerv, valamint az egész értelmiség felelősségérzetét a munkásosztály viszonylag még elmaradott rétegei kulturális felemelkedésének meggyorsítása érdekében.« Erről a nagy felelősségről beszéltünk, ezeket a fontos figyelmeztetéseket idéztük sok választási gyűlésen, amelyen

részt vettem Budapesten és vidéken. Erről beszéltünk értelmiségi ankétokon, pedagógusok körében, s mindenütt azt tapasztaltam, hogy mélyen érzik és értik értelmiségünk tagjai ezt a nagy-nagy felelősséget.

Beszéltem erről olyan gyűlésen is, ahol lelkesek és hívők voltak nagy számban együtt, s hangsúlyoztam, hogy nekik is szól a figyelmeztetés, hogy ne vívódást, meghasonlást okozzanak azoknak, akik rájuk hallgatnak, hanem, ha valakinek problémái, kétségei vannak, ha valaki nem lát tisztán forradalmian átalakuló körünkben, segítsék őt a tisztánlátásban, segítsék a helyes út minél gyorsabb megtalálásában. A jövő útja világos és biztos előttünk, tragédiát okozhatunk csak, ha valakit ezzel ellentétes út járására nevelünk, tanítunk, befolyásolunk. S úgy tapasztaltam, megértették ezt az egyház emberei is, hogy sem gyermeket, sem felnőttet meghasonlásba, tragédiába nem szabad sodorni.

Szól ez a figyelmeztetés az egész értelmiségnek és felelőssége ez a Hazafias Népfrontnak is, amelynek az értelmiség fontos alkotó része. A Hazafias

Népfront feladata, hogy a párt és a párton kívüliek teljes, szilárd egységét megteremtse. A választás megmutatta, hogy milyen nagyszerű eredménnyel végzi ezt a munkát. Most, a választás után továbbra is ezzel a felelősséggel eltelve kell a népfront-mozgalom minden tagjának, bizottságának feladatait teljesítenie. A bizalom, amelyet a dolgozó magyar nép a november 16-i választáson olyan egységesen nyilvánított, nagy felelősségre kötelez minden vezetőt, akár az ország élén, akár kis testületek, csoportok, közösségek élén áll. Ennek a nagy felelősségnek része az is, amiről ezekben a sorokban beszélünk.

Társadalmunk a szocialista átalakulás útján megy egyenesen előre. A történelem kerekét nem lehet sem visszafordítani, sem megállítani. Vigyáznunk kell, hogy akarva vagy akaratlanul se próbáljunk senkit szembefordítani vele. Vigyázzunk, hogy ne okozunk felesleges vívódást népünknek, ne hátráltassuk, hanem segítsük a fejlődés útján, *ne okozunk tempóvesztést az előrehaladásban.*

Mihályfi Ernő

JANUÁR

2. A kubai felkelők győzelme
28. Hruscsov beszámolója a Szovjetunió hétéves népgazdaság-fejlesztési tervéről

FEBRUÁR

24. Ciprus független lesz
26. Egyre szélesedik a termelőszövetkezetek patronáló mozgalom

MÁRCIUS

13. A Hawaii-szigetek az Egyesült Államok 50. állama lesz
27. Rendelet a családi pótlék emeléséről

ÁPRILIS

3. Az Igazságügyi Minisztérium közleménye a részleges közkegyelemről
24. A tibeti reakciós lázadás a kínai országos népi gyűlés előtt

MÁJUS

21. Földreform Kínában – a rendelkezések a külföldiekre is vonatkoznak
26. Kollégiumokká alakultak a diákotthonok

JÚNIUS

5. Hruscsov Budapesten
25. Bonn megkezdi a rakétafegyverek gyártását

JÚLIUS

7. Hailé Szelasszié Szocsiban
28. Felejthetetlen ünnepséggel megnyílt Bécsben a VII. Világifjúsági Találkozó

AUGUSZTUS

5. Meghalt Révai József
15. A Noszty-fiú tragédiája – Jávor Pál színművész halálára

SZEPTEMBER

13. Ma este 10 órakor érkezik a Holdhoz az új óriás szovjet kozmikus ratéka
16. Hruscsov Washingtonban

OKTÓBER

13. Termelőszövetkezet a 42-es busz végállomásánál
27. Itt az első fénykép a Hold másik oldaláról

NOVEMBER

10. Magyarország–NSZK 4:3 (1:0)
17. Az enyhülés és akiknek nem kell

DECEMBER

2. Hruscsov beszéde az MSZMP VII. Kongresszusán
18. A Moszkva tér a díjnyertes tervezők elképzelésében

Kazinczy emlékezete

...
Kazinczynak immár nem egyes munkái hatnak; paradox módon egyrészt munkáinak összessége hat, magatartássá párolva, másrészt e művek legkisebb, műnél kisebb egységei; a nagyobb és kisebb prózák, emlékiratok, értekezések és levelek egyes epizódjai, szakaszai, sőt mondatai, a szonettek és epigrammák egyes darabjai, a nagyobb versek, episztolák szakaszai vagy sorai. Innen adódnak kiadásának nehézségei. Mert hát a magatartást vajmi nehéz könyvbe foglalni, a kiszakított idézetek, részletek antológiája pedig nálunk nem divatos könyvkiadási műfaj. Holott kevés régi magyar író van, akinek művéből oly szerencsésen lehetne, s oly érdemes lenne breviáriumot készíteni, mint Kazinczyból: irodalmi szerepének bő dokumentumaival támogatott idézetgyűjteményt. Ha ilyen szemmel nézzük, a magyar próza gyöngyeire találunk munkáiban: a fogalmazás könnyed mélységének és tömör eleganciájának, a pszichológiai találatoknak és dialektikus gondolatoknak olyan példáira, amelyek korát tekintve valóban »anakronizmusnak« tűnnek. Csak példaképpen egy néhányat:

»Aki lélek és tűz nélkül van, végre is rossz válik a jóból.«

»A sánták szeretik nevetni a félszeműt.«

»Mindenkor a nehezre kell

keresni, mert az úgy lesz végre nekünk könnyű.«

Ő valóban a nehezre kereste. Kínos-keservesen dolgozott. A rengeteg tömegű betűhöz képest, amit életében papírra vetett, keveset írt. Minden munkáját újra meg újra átdolgozta, egyre újabb, egyre magasabb követelményeinek megfelelően. S újabb különös paradoxon: ez az irodalmi vezér, aki a meg nem levő nyilvánosság helyett szinte egymaga adott nyilvánosságot kora minden írójának meghallgatni, elolvasni, lelkesedni és bírálni mindig kész hajlamával, maga szinte közönség nélkül dolgozott. Míg barátaitól és tanítványaitól önzöltek hozzá a kéziratok, ő a magáéit csak megírásuk után évekkel s gyéren küldöztette nekik. Első szonettjén évekig dolgozott, de csak újabb évek múltával adta ki és mutatta meg barátainak.

Ha a művészetben maga kereste a minél nehezebb utat, az élet nehézségei maguktól találtak rá. Hét évet sínylődött Habsburg-börtönökben a Martinovics-féle összeesküvésben való részvétele miatt. Utána egész életén át családjával és imádott Sophie-ja rokonságával volt kénytelen pörösködni, ő, aki mindig csak a termő nyugalomra vágyott és »uralkodást sem űzni, sem túrni nem akart«. »Ki nyugtot óhajt, harcra kél« – írta egyik utolsó vers-törredékében. S lehetne ez életének mottója is. Az idegen ha-

talomtól börtönt, hozzátartozóitól üldözést és kisemmiztetést, harcostársaitól sokszor meg nem értést kapott, s a hazától – a hazától se többet, mint ami akkor s még sokáig magyar írónak kijárt. Holott talán egyetlen magyar író sem áldozta a maga munkásságát oly tudatosan és önzetlenül a nemzet ügyének, mint éppen ő. Ki az, aki többet ad, mint aki lelke fő erejét a mások ösztönzésére fordítja?

Élete utolsó írásában, melyben a 72 éves aggastyán az életét napokkal utóbb majd kioltó kolerajárványról is beszámol, meséli el egy barátja találkozását Orsován egy Szelim nevű török agával, akiről kiderült, hogy Szőlősy nevű, volt pesti jurátussal és színésszel azonos. Ennek kapcsán, a még nem sejtett, de már lába alatt ólálkodó sír szélén, teszi e vallomást, mely az idegenességgel (még halála óta is) annyiszor megvádolt aggastyán egész életének summáját sűríti magába: »... lelkemből feltolódik Voltaire-nek ismeretes szava: Meg nem romlott szívnek, óh mi szent a haza... Én honi palánta vagyok, elsorvadnék idegen ég alatt.«

S e sír előtti vallomás annál szebb és hitelesebb, hogy átcseng rajta a régebben írt szép epigramma átfogó embersége:

Jó nem kell, ha az emberiség, s nem nemzeted adja?

Nékem az emberiség s Pest s Buda tája hazám.

Somlyó György

JANUÁR

5. Meghalt Albert Camus
16. Losonczi Pál – földművelésügyi miniszter

FEBRUÁR

14. Kormányrendelet a termelőszövetkezeti tagok öregségi- és munkaképtelenségi járadékáról
26. Kormányválság Olaszországban

MÁRCIUS

26. A két német állam közös küldöttséggel vegyen részt a békeszerződés kidolgozásában
29. Hruscsov diadalútja a Provence-on át

ÁPRILIS

1. Az Elnöki Tanács részleges kegymeli rendeletéről
26. Kínai-indiai közös közlemény

MÁJUS

8. Brezsnyev a Legfelső Tanács új elnöke
11. Újabb fontos adatok az amerikai kémrepülőgépről
26. Az U-2 ügye az amerikai választási kampány középpontjában

JÚNIUS

24. Októberben forgalomba hozzák a minden eddiginél olcsóbb televíziókészüléket

JÚLIUS

12. Lumumba tiltakozott Kongó szuverenitásának megsértése ellen
23. Fidel Castro: Kuba a latin-amerikai országok példaképe lesz

AUGUSZTUS

19. Hazánk lakossága meghaladta a 10 millió főt
20. Tíz évi szabadságvesztésre ítélték az amerikai kémpilótát

SZEPTEMBER

20. 54 000 dolgozó nyaralt a Balatonnál
25. Hruscsov indián békepipát kapott egy amerikai régészről

OKTÓBER

4. Kádár János beszéde az ENSZ-ben
23. A politikát, az ideológiát nem lehet elválasztani a művészettől

NOVEMBER

10. Kennedy az Egyesült Államok elnöke
16. Minden 30 éven aluli lakos BCG-oltást kap

DECEMBER

10. Befejezte munkáját a KISZ első kongresszusa
31. Sütik a szakácsok a malacot és a gesztenyés pulykát

A megváltozott hangsúly

...
 »Ezentúl ne úgy mondjuk, hogy *meg kell egyeznünk* az imperializmussal a békés egymás mellett élésben, hanem úgy, hogy *az imperializmussal* kell megegyeznünk ebben a kérdésben.« Vagyis számoljunk azzal, hogy a tárgyaló fél az imperializmus, minden elmentmondásával és következtetésével, kiegyensúlyozatlan politikai életével, amelyben hol egyik, hol másik érdekcsoport kerekedik felül. Ezért olyan változékony Eisenhower magatartása is, mint az áprilisi időjárás. Egyre világosabban látni, hogy az USA belpolitikai harcában, s az Egyesült Államok és szövetségesei közötti küzdelemben lassan kialakul a két frontvonal. Az egyik mögött azok állnak, akik elfogadják a Szovjetunió kihívását a békés versenyre, másik mögött azok, akik vissza akarnak térni a szakadékszéli kalandorpolitikához. »*Tegyünk meg mindent* – hangsúlyozza a Béke Világtanács elnökségének nyilatkozata –, *hogy a*

csúcstalálkozások kedvező körülmények között újra kezdődjenek.

...
 A békemozgalom fokozott tevékenységének napjaiban a harc formái és módszerei az egyes országok helyzetéből kiindulva különbözők. Míg Japánban utcai harcok dúlnak, a belga pacifisták »*óriás táviratot*« küldenek a nagyhatalmakhoz, egyetlen táviratot aláírók tízezreivel. Mindazok, akik a leszerelést követelik, nevük szódját is kifizetik. Magyarországon is spontán aláírásgyűjtés-mozgalom indult a szovjet leszerelési javaslat támogatására. Az aláírók között számos budapesti üzem dolgozói találhatók, és 1200 község lakossága. Több helyen nagygyűléseken és békebeszélgetéseken marasztalták el az amerikai provokátorokat és foglaltak állást a Szovjetunió kezdeményezései mellett. Az Országos Béketanács úgy határozott, hogy ezt a mozgalmat tovább szélesíti és tudatosabbá teszi. Követi azt a módszert, amelyet

május 3-i kibővített ülésén meghonosított. A módszer lényege, hogy a békemozgalom egy fontos célkitűzését az előadók különböző oldalról, különböző optikából világítják meg. Másként közelíti meg a kérdés-komplexumot a közgazdász és a sugárbiológus, és másképp a politikus. És ezzel a békeagitáció az általánosságok hangoztatása helyett valódi feladatát teljesíti, a konkrét ismeretek közlését. Ma a Szovjetunió új leszerelési javaslata áll a világpolitika középpontjában. Ez a dokumentum számol a többi fél eddig hangoztatott véleményével és célravezető tárgyalások alapja lehet. Minden szava és minden vonatkozása mélyen érinti és érdeklí népünket is. Éppen ezért a közeli hetekben, amikor ezt a javaslatot és nemzetközi visszhangját országszerte gyűléseken, beszélgetéseken ismertetni fogják, újból sor kerül a magyar nép állásfoglalására ebben a világ sorsát érintő küzdelemben.

Kovács Judit

JANUÁR

5. A termelőszövetkezetek taglétszáma meghaladta az egymilliót
22. Ki kaphat prémiumot?

FEBRUÁR

8. Az első állami háziorvosok
14. A gyilkosok beismerik: megölték Lumumbát

MÁRCIUS

10. Közlemény a negyedik szputnyik-űrható felbocsátásáról
29. Megkezdték az Orvostudományi Kutató Intézet központi épületének építését

ÁPRILIS

2. Ami az Eichmann-ügy mögött van
13. Az első ember a világűrben
14. Sarkadi Imre halála
18. Fegyveres akció Kuba ellen

JÚNIUS

4. Megkezdődtek Hruscsov és Kennedy bécsi tanácskozásai
29. Irodalmunk végérvényesen konszolidálódott és fejlődése sokat ígérő

JÚLIUS

2. Az MSZMP KB a cigánykérdésről határozott
4. Búcsú Hemingwaytől

AUGUSZTUS

13. Új közlekedési rendelkezések a berlini forgalomban
20. Jurij Gagarin Budapesten

SZEPTEMBER

2. Szeretettel köszöntötte Budapest népe a román párt- és kormányküldöttséget
14. Kádár Jánost miniszterelnökké nevezte ki az Elnöki Tanács

OKTÓBER

12. Kádár János: Hazánkban az élet biztonságos, szép és reményekkel teljes

NOVEMBER

1. Befejeződött az SZKP XII. Kongresszusa
3. Hetvenhét halálos áldozata van a francia rendőrterrornak Algériában

DECEMBER

24. Jövőre 47 000 lakás épül fel
26. A megyei tanácsok veszik át a múzeumokat

Mit kutatnak a keletkutatók?

Hetek óta gyűjtögetem az adatokat és közlöm a dokumentumokat egy *különös témáról*, a nyugatnémet, kelet-kutatásról.

Különös téma ez csakugyan, több szempontból is. Részben azért, mert *különös ellentmondást* tartalmaz. *Tudománynak* látszik, kutatóintézetekben és egyetemi katedrákon művelik, vaskos folyóiratokban és évkönyvekben publikálják, mégis *áltudomány*. Tekintélyes professzorok és doktorok foglalkoznak vele, olyan emberek, akik nagy szakismerettel és több diplomával rendelkeznek, *mégsem tudósok*.

...

A keletkutatás újra elismétli a régi magyarellenes szövegeket és kiegészíti mindezt a *kommunistaellenesség* rágalmával. Olykor »felszabadításnak« nevezik a tervezett agressziót, máskor »beillesztésnek«, »hozzácsatolásnak«. A *lényeg* mindenképpen ugyanaz, a kommunistaellenes jelzőszavak, a szocializmust rágalmazó szövegek és a magyarel-

lenes »tudományos« szidalmak mögött *azonos tartalom és azonos cél* húzódik meg.

...

Világosan kell látnunk, mit forral ismét ellenünk a német militarizmus, és tisztában kell lennünk azzal, hogyan ítéldjük kudarca ezeket a tervezgetéseket. Erősíteniünk kell a szocialista hazát, el kell mélyítenünk a szocialista haza iránti hűséget, ápolnunk kell a szocialista hazafiság szellemét, és tovább kell szilárdítanunk azt a szocialista egységfrontot, amely a legnagyobb akadályt állítja a német imperializmus terjeszkedése elé.

Hetek óta gyűjtögetem az adatokat és közlöm a dokumentumokat a nyugatnémet keletkutatásra vonatkozóan. Már, amikor elkezdtem a munkát, tudtam, hogy a téma *terjedelmét és méreteit* tekintve is különös. A nyugatnémet keletkutató irodalom termelését szinte lehetetlen hiánytalanul felmérni, egy ember képtelen utolérni vagy átfogni.

Egy ember nem foghatja át ezt a problémát, egy *intézmény* azonban átfoghatja. És erre, úgy látom, szükség lenne. *Terve szerint és rendszeresen kellene foglalkozni a nyugatnémet keletkutatásnak hazánk ellen irányuló elméleti és propagandisztikus tevékenységével*, meg kellene szervezni a magyar közvélemény rendszeres tájékoztatását, a német imperializmus rágalmainak leleplezését, a keletkutatással szembeni védelmet és szellemi offenzívát.

Szükség lenne egy ilyen intézményre, ennek a különösen fontos témának az eddiginél jóval szervezettebb, alaposabb és átfogó feldolgozására. És általában szükség lenne a probléma ébrentartására. Hogy ne akadjon nálunk senki, aki tétlenkedik a német imperializmus elleni harc idején, hogy ne felejtkezzünk el soha többé arról, *mit kutatnak immár hetven éve és most ismét a nyugatnémet keletkutatók*.

Komlós János

JANUÁR

2. Bőmbamerényletet kíséreltek meg Szuharno ellen
28. Algéria: változatlanul tombol az OAS-terror

FEBRUÁR

2. Szakasits Árpád lett a MÚOSZ elnöke
21. Tizenegyszerre sikerült: Glenn ezredes úrutazása

MÁRCIUS

4. Ma nyílik meg a lipcei tavaszi vásár
15. Kiosztották az 1962. évi Kossuth-díjakat

ÁPRILIS

10. A francia népszavazás eredménye: 90% igen az algériai egyezményre
18. Papp László mérkőzik a hivatásos Európa-bajnoki címért

MÁJUS

26. A szocialista munka hőse címet adományozta az Elnöki Tanács Kádár Jánosnak, 50. születésnapja alkalmából
30. Megerősítették Eichmann halálos ítéletét

JÚNIUS

26. Négy agyrázkódás a balatoni hétvége közlekedési baleseti listáján

JÚLIUS

4. Proklamálták Algéria függetlenségét
25. Megérkezett az Etióp Császárság első magyarországi követe

AUGUSZTUS

7. Marilyn Monroe halála – igazi amerikai tragédia
25. Willy Brandt folytatja a politikai légkör mérgezését

SZEPTEMBER

18. Megérkezett az első szovjet olajszállítmány a Barátság Kőolajvezetéken Magyarországra

OKTÓBER

23. Fokozódó amerikai katonai tevékenység a Karib-tengeren
24. A szovjet kormány utasítása a honvédelmi miniszternek
30. A Szovjetunió békepolitikája érvényesült a kubai kérdésben

NOVEMBER

21. Kennedy bejelentette a Kuba körüli amerikai blokádnak feloldását – Kádár János beszámolójával megkezdődött az MSZMP VIII. Kongresszusa
25. Normális katonai kiképzésre térnek át a szovjet fegyveres erők

DECEMBER

22. Tito elnök átutazott Magyarországon
30. Rádiólokációs összeköttetés a Vénusszal és a Marssal

Bánk bán a rádióban

A történelem viharos változásai közepette minden népfőszereleli magát »nemzeti kincsekkel«. E felvértezés mindig történelmi szükség, egy-egy konkrét történelmi helyzet szülte.

Ilyen nemzeti kincs *Katona József Bánk bánja* is. 1815-ben, amikor első változatát írta, égetően aktuális volt. S az elmúlt, közel másfél évszázad a nemzeti kincsek nimbuszával vette körül – joggal, hiszen kiderült, hogy értéke nem csupán időszakos. Egy drámai zseni nagyszerű és egyszeri kitörése, s azóta is mindig ösztönzést és erőt merítünk belőle a fölemelkedéséhez.

...

Egy színmű interpretálása, értelmezése sosem tekinthető lezárt ügynek s különös művészi éberség kell olyan dráma esetében, mely nemzeti kincsnek számít, nemzeti repertoárdarab: állandóan le kell fejteni róla az előadásbeli konvenciók, kész sablonok rétegeit. A rádióelőadás nem váltotta be ezeket a reményeket.

Elsősorban azért, mert semmi újat nem adott Bánk bánképünkhöz. Már a rádióváltozat előkészítését is kissé mechanikusnak érzem. Mire gondolok tulajdonképpen? A Bánk bán zseniális alkotás – ám ez a zsenialitás szinte vulkányszerű s

nem mindig párosul művészi tökélyel, pontosabban: megfelelő írói gyakorlattal, jártassággal. Nyelvi ereje megragadó, gyakran páratlan – de igen sokszor érezni, hogy Katona küzd a kifejezéssel és e küzdelemben alulmarad. Jellemábrázolása is legtöbbször nagyszerű, bámulatos emberismeretről és lélektani tudásról tanúskodik – ám néha vázlatos, elnagyolt, éppen a darab általános szintjéhez mérve. Szerkesztése is pontos és tudatos – »Hogyan tudott ennyi számítással költetni?« – kérdezi egyhelyütt Arany János – s éppen ezért zavaró a nagyszerű ívelés egy-egy törése. Verselése is gyakran megbicsaklik. Nem kétséges, hogy ezek feszültségcsökkentő szelepek egy ilyen nagyerejű dráma kazán-testén.

Való igaz, hogy ezek a hibák szinte szerves részei már a drámának. Majdhogynem azt mondanám: a megszokás a darab sajátos, nyers »charme«-jához sorolja ezeket is. Olyan, amilyen – remekmű így is. De a rádióbemutató itt is új helyzetet teremt: a húzás, akár Shakespearéről, akár Katonáról van szó, elkerülhetetlen – mint ahogy éltek is vele. Ám ezek a húzások egyszerű – nem is mindig szerencsés – szövegrövidítések, nem a formáló szándék, pusztán az időnyerés prakticiz-

musa diktálta mind. Tudom, hogy ez nem egykönnyen megvalósítható; de vajon nem akadna-e valaki, költő-drámaírói erővel és *nagyon nagy alázattal* fölverte, aki – élve az amúgy is kényszerítő húzások lehetőségével – ezeket a feszültségcsökkentő szelepeket szép óvatosan eldugaszolná? *Illyés Gyula* éppen a kegyelet jegyében vállalta a »kegyeletisértést« és megmentette *Téleki László Kegyeletét* az elporladástól. A Bánk bán esetében természetesen szó sem lehetne ilyen műteti beavatkozásról, hiszen Katona József nagyerejű, szuverén írói egyéniség – Illyés példáját inkább távoli argumentumként említettem. Csupán olyan darabosságok eltüntetésére gondolok, melyekről nyilvánvaló, hogy nem a tudatos írói szándék szülte.

Jó alkalom lett volna ennek az esetleges munkának egy *kísérleti* fázisát megkezdeni a Rádiószínház bemutatója ürügyén. Átgondoltabb, céltudatos, *konceptcionális* húzásokkal – miután ez a »kegyeletisértést« műtét a rádióban amúgy is elfogadott gyakorlat – praktikus is láthattuk volna ennek a lehetőségét, s főképp teljesebb értékű, a rádió sajátos művészi követelményeinek megfelelő előadást kapunk.

Görgey Gábor

JANUÁR

18. A XIII. kerület Kádár Jánost jelölte az országgyűlésbe
26. De Gaulle a Bonn—Párizs tengelyre teszi a tétet

FEBRUÁR

12. Ünneppélyesen felavatták az új szolnoki Tisza-hidat
26. A béke és a szocializmus programjára szavazott a magyar nép

MÁRCIUS

5. Emléktáblával jelölték meg Károlyi Mihály szülőházát
23. Mit tartalmaz a széles körű közkegyelmi rendelet?

ÁPRILIS

7. Erőmű a Jenyiszejen
21. Francóék meggyilkolták Julian Grimaut

JÚNIUS

18. Valentyina és Valerij találkozása a világűrben
22. Montini bíboros — VI. Pál néven pápa lett
27. Elmaradt az amerikai himnusz: Kennedy Nyugat-Berlinben

JÚLIUS

14. Az SZKP KB nyílt levele a Kínai Kommunista Párttal fennálló nézetkülönbségekről
30. Csaknem valamennyi ENSZ-tagállam csatlakozik az atomcsendegyezményhez

AUGUSZTUS

9. A világ legnagyobb vonatrablása Angliában
29. Amerika történelmének legnagyobb megmozdulása a négerrek egyenjogúsításáért

SZEPTEMBER

13. Még az idén átadják a forgalomnak az Astoria aluljárót
23. A Kritika — új magyar irodalmi folyóirat indult

OKTÓBER

6. Magyar—Csehszlovák vízi erőmű épül a Dunán
12. Edith Piaf halálára

NOVEMBER

23. Meggyilkolták Kennedyt
26. Bonyolódik a Texasi nyomozás: eltették láb alól a gyanúsított Oswaldot

DECEMBER

3. Nagykövetségi rangra emelik a magyar–angol diplomáciai kapcsolatokat
23. Tájékoztató az új érettségiről

Cigányok

A megoldás

Magyarországon majdnem kétszázezer cigány él. Jó részük erkölcsi és anyagi problémát jelent. A cigánytelepek száma körülbelül kétezer. A cigányság egyharmad része putriban és földkunyhóban lakik. Hatvanezer cigány analfabéta. A telepek felén nincs árnyékszék és kút. Rendszeresen harmincezer ember dolgozik, legalább húszezer csak hírből ismeri a munkát.

A cigánytelepek legtöbb helyen »légmentesen« elszigetelődtek a községektől.

...

Törvényeink tiltják a faji megkülönböztetést, utunk és jövőnk — elképzelhetetlenné teszi. És mégis nyomai maradtak, s a cigányok, akiknek most már zökkenők és gátak nélkül indulni kéne az emberi élet felé, sorsukon érzik: vágyódní könnyű, indulni nehéz.

Szokásaik, erkölcsük minduntalan összeütközésbe kerülnek a társadalommal és ezeket az összeütközéseket az embe-

rek jó része habozás nélkül a cigányok számlájára írja. Még az államigazgatási szervek sem állnak mindenütt feladatuk magaslatán.

...

Rengeteg ellentmondása, gátja van a cigánykérdés gyors megoldásának. A cigányok nagy része *más ember*, még idegennek érzik a szocialista társadalom erkölcsét és szokásait. Nyűgnek érzi a munkát, s nem érzi bűnnek a lopást. Kétféle erkölcs szerint kell neki élni. Kétséget tud a világról, nincs vágya és nincs célja sem. De, aki elindul felénk, annak egyengetni kell az útját. Aki dolgozni akar, annak munkát kell adni. Aki vágyódik az emberibb élet után, annak biztosítani kell az emberibb élet lehetőségét.

Nemcsak a durvasággal lehet sebezni, hanem a nevetéssel és a közönnyel is. A piros csíkos pohár nem egyeztethető össze semmiképpen az életünkkel.

Nem elég vállvonogatva azt

mondani: joga van nálunk élni és dolgozni a cigánynak is. Először, meg kell tanítani őket élni a jogukkal — erre csak egyféle társadalom képes, a mi társadalmunk.

Az embernek gondolkodni kell, mielőtt azt mondaná: nem dolgozom együtt cigánnyal, az én utcámban ne lakjon cigány. Gondolkodni kell, mert néha az embertelen szó — erkölcsünk szerint — súlyosabb, mint a malaclopás.

Találkoztam már cigánnyal szénbányában, egyetemen, ügyvédi irodában — olyannal, aki putriból indult, akinek elég ereje volt kitörni onnan. Az erőtelenekeknek segíteni kell, meg kéne végre érteni mindenkinek, hogy közös a sorsunk, közös az utunk. Hányszor hallani: »nemem nem volt semmi bajom a cigányokkal, aztán megloptak, becsaptak, most már én is azt mondom: a cigány, az cigány.«

Pedig így nem lehet ítélni.

Kristóf Attila

JANUÁR

30. Ünnepelesen megnyitották a téli olimpiát
31. Alekszander Rankovics Magyarországra látogat

FEBRUÁR

15. Hatvan ország állítja ki termékeit a lipcsei vásáron
16. Tízezer lakás tervezését bízzák a LAKÓTERV-re

MÁRCIUS

7. Bolgár párt- és kormányküldöttség érkezik Magyarországra
15. Az esküdtszék halálra ítélte Rubyt

ÁPRILIS

1. Hruscsov Magyarországon
11. Április 11., a költészet napja

MÁJUS

8. Az NDK-küldöttség Csepelen
28. Nehrut gyászolja a világ

JÚNIUS

4. Ostromgyűrűben a szöuli elnöki palota
7. Hogyan rendezkedik be a Magyar Nemzeti Galéria a Budavári Palotában?

JÚLIUS

2. A szocialista országok vasúti együttműködési tanácskozása Moszkvában
24. Fock Jenő Bécsben

AUGUSZTUS

4. Amerikai jelentés a Maddox torpedóromboló tengeri csatájáról
9. Rendelet az engedély nélkül külföldre távozott személyek egyes vagyoni jogi kérdéseinek rendezéséről

SZEPTEMBER

11. Tito elnök ma hazánkba érkezik
18. Jugoszlávia bekapcsolódott a KGST tevékenységébe

OKTÓBER

16. Hruscsov lemondott, Brezsnyev az SZKP első titkára, Koszigin a miniszterelnök
25. Tíz aranyérem

NOVEMBER

5. Elsőpró többséggel Johnstont választották az Egyesült Államok elnökévé
15. Szombaton avatják az új Erzsébet-hidat

DECEMBER

5. Péter János Rush külügyminiszterrel tanácskozott
11. Hans Peter Tschudi az új svájci államelnök

A háborús ciklusok elmélete és a valóság

A helyzetelemzések közül, amelyeket a nagy világlapok közölnek az új év alkalmából, és a jövőt firtatják, kivételes figyelmet érdemel a New York Times tanulmányoszerű cikke. Nemcsak a lap tekintélye miatt, s azért, mert rendkívül alaposan elemzi a világpolitika olyan tényeit, amelyek alkalmasok messzebbmutató következtetések levonására, hanem főleg azért, mert felelevenít egy elméletet, amely már az első világháború utáni években is élénken foglalkoztatta a közvéleményt, s aztán a második világháború után újból felbukkant, hogy »ideológiai« kockaköveket szállítson a hidegháború ma már szerencsére omladozó épületéhez.

A háborús ciklusok elméletéről van szó, amelynek az a lényege, hogy az emberiség a XX. század elején aránylag hosszabb békekorszak után ismét belekerült a háborús ciklusok forgatagába, amelyek mind szélesebb területeket borítanak el, s a harmadik világháború a földkerekségnek olyan vidékeire is ki fog terjedni, amelyeket a második vihara még elkerült.

...

A konfliktusok kirobbanását olyan krízisjelenségek szokták kísélni, amelyeket nem nehéz nyomon követni – amint ez az első és második világháború történetéből világosan ki is ol-

vasható. Napjaink legsúlyosabb krízise 1962 őszén robbant ki a Karib-tenger térségében, de ebben a valóban kritikus helyzetben nem a háborús ciklusok törvényszerűsége érvényesült, hanem az a béketendencencia, amely nemcsak a világban kialakult közhangulat kifejezője, hanem a tényleges erőviszonyoké is, s mint ilyenek, sokkal nagyobb a hatása az események menetére, mint azoknak a törekvéseknek, amelyek a háborús politika irányába próbálják kényszeríteni a nemzetközi fejleményeket. Tények tanúskodnak amellett, hogy a nemzetközi politika fő útvonala egy tartós békeállapot felé mutat, és nem az ellenkező irányba. Ilyen tény a moszkvai atomcsendegyezmény, amelynek jelentősége nemcsak abban van, hogy annyi vita után mégis csak létrejött, hanem még inkább abban, hogy alig háromnegyed évvel a karib-tengeri válság után jött létre.

Persze a jelenlegi helyzet is felvet bonyolult kérdéseket, amelyek eltorlaszolhatják a békéhez vezető utat, sőt könnyen veszedelmes szakadék is válhat belőlük. Bármennyire anakronisztikusan hatnak a strukturálisan is átalakuló világban, a területi viszályok, tartós ellentétek származnak belőlük és elmérgesedhetnek, különösen, ha egy vad sovi-

nizta politika állandóan alájuk gyújt. Ebből a szempontból kétségtelen, hogy van némi hasonlóság az első és a második világháborút megelőző helyzettel, már ami a németkérdés megoldatlanságában rejlő és a békebontó politika céljaira olyannyira alkalmas robbanóanyagot illeti. De mégiscsak erősebb az a különbség, mely az akkori és jelenlegi erőmegoszlásban lelhető fel. A békehatalmak oldaláról ezúttal nemcsak a megoldás lehetőségeit tárják fel – ami a múltban is megtörtént –, hanem képesek olyan erőhelyzetet teremteni a békés megoldás számára, ami elől a másik oldal sem tud kitérni. Számos jel, sőt a fejlődés egész menete szól amellett, hogy a háborús ciklusok elmélete hatályát veszítette, mégpedig annak a fordulatnak a következtében, hogy a szocializmus erői elhatárolóbban befolyásolják a nemzetközi fejlődést, mint az imperiaizmus erői, s éppen ezért mi, ellentétben a New York Times cikkírójával, inkább abban bízunk, hogy 1964 nem lesz kritikus esztendő – vagy legalábbis nem az általános béke szempontjából. Anélkül, hogy a túlzott derűlátás mámorába esnénk, azt hiszem, ennyi optimizmushoz jogunk van.

Paál Ferenc

JANUÁR

- 26. Churchill halálára
- 29. Pittermann osztrák alkancellár Magyarországon

FEBRUÁR

- 14. Újabb amerikai csapaterősítéseket küldenek Dél-Vietnamba
- 23. Megkezdődött Ónody és társai bűnperének tárgyalása

MÁRCIUS

- 19. A szovjet „űrséta” tévéközvetítése
- 28. Megnyílt a „népi demokráciánk 20 esztendeje” című kiállítás

ÁPRILIS

- 4. Kiosztották az 1968. évi Állami- és Kossuth-díjakat
- 22. Vajdasági körútra indult a magyar parlamenti küldöttség

MÁJUS

- 4. Meghalt Szakasits Árpád
- 13. Az NSZK és Izrael felvette a diplomáciai kapcsolatot

JÚNIUS

- 8. Amerikai terrortámadás a vietnami polgári lakosság ellen
- 25. Kállai Gyula az új miniszterelnök – Münnich Ferenc államminiszter nyugállományba vonult

JÚLIUS

- 16. Királyi puccs Görögországban
- 20. Ceausescu bel- és külpolitikai beszámolója a Román Kommunista Párt kongresszusán

AUGUSZTUS

- 12. Az amerikaiak Laoszra is kiterjesztik a légi támadásokat
- 17. Nehézségek a kapukulcsrendelet végrehajtásában

SZEPTEMBER

- 8. A szovjet kormány felajánlotta jó szolgálatait az indiai-pakisztáni viszály megoldásához
- 19. Az arab csúcsertekezlet záróokmánya

OKTÓBER

- 9. Az alkoholizmus ne legyen bocsánatos bűn
- 10. Újabb belpolitikai válság Kenyában – Csombét leváltották

NOVEMBER

- 12. Idegen pénzek a svájci bankok trezorjaiban
- 27. Reklámfilmjeink sikere az I. Propaganda Fesztiválon

DECEMBER

- 5. Afrika legyen atomfegyvermentes övezet
- 27. Ötezer úttörő karácsonya a Parlamentben

Antigone a televízióban

...
Antigone jelent meg most a képernyőn, a klasszikus irodalom remeke, a görög dráma művészet csúcspontja. Előadás a stúdióban. A felvétel szinte optimális lehetőséget biztosít arra, hogy a művet a tévé kifejezőeszközeihez alkalmazzák, kibontsák legemberibb lényegét, lehántva a stílus esetleges – a korabeli technikától függő, általa meghatározott – jegyeit, kitapintsák a mű idegszárait. A televízió éltető eleme az emberközelség, az egyszerűség, az őszinteség. A kamera, akarva-akaratlan, a leplezetlen archa kifejeződő, legszemélyesebb tartalmat láttatja, az ember legbensőbb, érzelmi, indulati kapcsolátát a szöveghez, sokszor még önmaga előtt is ismeretlen, rejtett világát, az emberi archa oldott mikrokozmoszt, amelyben mint cseppben a tenger jelenik meg a világ átfogó viszonylataival, történelmi, társadalmi összefüggéseivel.

...
 Megszólalhat-e eredeti valójában a kamera előtt a görög tragédiák sajátos jajszava? Vajon ez a monumentális gyötrődés, a klasszikus tragédiát kísérő expresszív fájdalom hogyan viszonylik a képernyő mikrovilágához? Megismételhetők-e, eljátszhatók-e premier planban azok a gesztusok, amelyek a görög tragédia színpadán egy »népstadionban« voltak a kifejezés eszközei? Vámos László szordinóval kezeli ezeket a »kínos« pillanatokat.

Gábor Miklós játékán is érezhető ez a belülről szabályozott hangtompító. Gábor Kreon értelmezésében érdekes, árnyalt jellemet formál, bonyo-

lultabbat, teljesebbet a zsarnoknál, akivé ezt a figurát vulgarizálni lehetne. Antigone tétében a hagyományos jogrend ellen törő társadalmi forradalom előszelét érzi meg, ítélete tehát nem egyszerűen szeszély, uralkodói önkény, hanem kísérlet a felismert, megállíthatatlan bomlás megfékezésére. A művész igen jól ismeri a televíziót és mintha zavarban volna, amikor a kamera előtt jongania kell, ha letompítva is, de görög módon, elhozva bármilyen szelídített állapotban, az antik színjátszás külsőségeit, olyan körülmények közé, ahol egy arcrándulás, vagy tekintet megrázóbban fejezheti ki a tragédiát, a fájdalmat, a gyászt, az összeroppanást. Kreon alakításában az alkotó, gondolkodó színművész belső küzdelme érződik korhűség és korszerűség, a televíziós igény és a tisztelt hagyomány között. Ebben a küzdelemben néha Gábor is kompromisszumra kényszerül, bár nem olyan megalkuvásra, mint az előadás rendezője. Ha azt állítanánk, hogy Vámos nem számolt a televízió intimitásával, amikor elkészítette *Antigone*-ját, bizonyára tévednénk, hiszen érezhető, hogy mérsékletre intette színészeit, kereste a közvetlenebb hangot, szűkítette, stilizálta a gesztusokat. Mégis hibázott, mert nem vitte végig következetesen egy televízióra alkotott Antigone-tolmácsolás elképzelését, akár bizonyos színpadi hagyományok megsértése árán is.

Mi a fontosabb: a görög színházi maszkok megidézése, vagy a kardalok tartalmának legintenzívebb kifejezése? Az antik

színjátszás hagyományának tisztelete, vagy a mű évezredeken át sugárzó eszmei mondanivalójának továbbsugároztatása a televízió eszközeivel milliók felé? Mert, ha ez a fontosabb, akkor egészen a képernyőre kell álmódni és alkotni az *Antigone*-t, felhasználva mindazokat a tapasztalatokat, melyeket a közélképről, a szövegmondásról, a színészi játékról a tévé gyakorlatában évek alatt szereztek meg a rendezők. Szophoklész anyaga sokkal gazdagabb és hatalmasabb annál, semhogy féltetni kellene az újszerű eszközöktől, a televízióra alkalmazott feldolgozástól.

A hagyományos és a modern, a színpadi és a tévéeszközök keveredése, a felemás megoldás tükröződik az előadás szürkeségében, a tempó vontatottságában, *Kohut* Magda saját képességein aluli, helyenként szavalásra hajló játékában, amelyet csak a búcsújelenet melegített át kissé. Ez tükröződik a színészek eltérő játéktílusában is *Ross* József patetikus Teiresziásztól a népi realista *Szabó* Gyuláig, a visszafogott intellektuális stílusban játszó *Meszléry* Juditig.

Nagy vállalkozás volt képernyőre vinni az *Antigone*-t. Kár, hogy a televízió nem figyelt jobban a kézenfekvő példákra: a Cacoynnis-féle nagy *Elektra-filmre*, vagy akár saját *Elektra*-játékára, amelyben sokkal jobban sikerült a két és félezer éves távolság áthidalása. Pedig a két Szophoklész-tragédia között kétségtelenül az *Antigone* a »maibb«, a sértetlenebb remekmű.

Vilcsék Anna

JANUÁR

4. Ma kezdődik a taskenti értekezlet
25. Letette az esküt Indira Gandhi és kormánya

FEBRUÁR

3. Kállai-Nasszer-találkozó Kairóban
5. Simán leszállt a Holdra a Luna-9

MÁRCIUS

24. A hét filmjei: Szent János fejevétele
25. De Gaulle visszavonja a francia csapatokat a NATO-ból

ÁPRILIS

17. Malinovszkij marsall Magyarországon
19. Az osztrák szocialisták felmondták a koalíciót

MÁJUS

12. Ismét a Real Madridé az EK
31. A gazdasági mechanizmus reformja

JÚNIUS

16. Indira Gandhi Moszkvába utazik
21. Hazaérkezett Moszkvából a magyar kulturális küldöttség

JÚLIUS

20. A Magyar Szolidaritási Bizottság távirata: Vietnam, veled vagyunk!
27. Az ENSZ helyzetéről és nemzetközi kérdésekről tárgyal U Thant Moszkvában

AUGUSZTUS

3. Ülészek a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa
25. A magyar nyelvészet nemzetközi kongresszusa Debrecenben

SZEPTEMBER

8. Magyarországra érkezett az iráni sah
22. Néphadseregünk egységei is bekapcsolódtak a Vlatava-hadműveletbe

OKTÓBER

19. Ma kezdődnek a költészet napjai. Számos európai ország mintegy száz poétája és kritikus Budapestre
28. Felbomlik a nyugatnémet kormánykoalíció

NOVEMBER

6. Szombat este átadják az EMKE-aluljárót
20. Küzdelem az olaszországi árvíz második hullámával

DECEMBER

2. Szociáldemokrata-szabaddemokrata kormánykoalíció Düsseldorfban
22. A hét filmjei: Egy magyar nábob – Kárpáthy Zoltán

„A meztelen társadalom”

„Hosszabb idő óta a prostitúció két fajtája általános Amerikában” – állapítja meg legutóbbi kötetében („Hatalom, politika és nép”) C. Wright Mills, a világhírű amerikai szociológus. Mint mondja, van a régi típusú, ehhez pincérlányok, kozmetikai szalonok dolgozói és áruházi elárúsítónők szolgáltatják az utánpótlást. Ezenkívül megtalálható a felsőosztály prostitúciója vagy félprostitúciója. Legjellegzetesebb alakja a *vállalati költségsszámlával kitarított lány* (*expense account girl*). Korábban csak a plutokraták vagy a milliomos-gyerekek engedhették meg maguknak az ilyen szerelmeket, ma már viszont minden vállalati költségsszámlára dolgozó ügynök, mérnök és egyéb kiküldetésben levő közép fokú tisztviselő. A „*költségsszámla-lányok*” nem szükségből választják ezt a pályát, hanem ilyen módon remélik, hogy karriert csinálhatnak a színháznál, a filmnél, a tévénél vagy a divatiparban, illetve így akarnak a társadalom felsőbb rétegébe kerülni. Az új típusú prostitúció azonban nemcsak az amerikai ipari társadalom megváltozott erkölcsi felfogását tükrözi, hanem meghatározott politikai funkcióval is bír. Rése a politikai prostitúciónak is. Előmozdítja a középrétegek korrumpálását, hozzájárul a politikai közömbösség kifejlődéséhez, az egész vállalati költségsszámla-rendszer, beleértve a szóban forgó lányokat is, eszköz a hatalom kezében, akárcsak a tömegpropaganda különféle válfajai, vagy a legmodernebb elektronikai játékok.

...
Liberális demokráciáról be-

szélni a mai Egyesült Államokban a legenyhébb kifejezéssel élve is *anakronizmus* – mondja Mills. Ha valaki még azt hinné, hogy az Egyesült Államok társadalmi, gazdasági és politikai élete az egymással versengő erők valamilyen fajta egyensúlya, az erősen téved. Szokás ilyenkor említeni a szakszervezeteket, vagy pedig a farmerek egyesületeit. Ezek azonban a legjobb esetben is csak a középső réteget alkotják, s bár bizonyos ténykedéseik révén befolyást gyakorolhatnak a legmagasabb döntésekre, az idők előrehaladtával egyre csökken tényleges hatalmi körük. A politikában, ha a kongresszust tekintjük ilyennek, ez a közép erő ugyancsak mindinkább csökken. Elegendő itt arra emlékeztetni, hogy alapvető fontosságú elhatározások, mint az 1957-es közel-keleti fegyveres akció, vagy a legutóbbi időkben a kormány vietnami döntései a kongresszus kikapcsolásával, illetve megkerülésével jöttek létre.

...

A közvélemény még egy olyan varázsszó, amit a hatalom csúcsán állók előszeretettel használnak. A behatóbb elemzés kimutatja, hogy körünkben a közvélemény tényleges befolyása a politikai életre csökkenő tendenciát mutat. Nem beszélve arról, hogy a közvéleményt irányító propaganda-eszközök véleményét gyakran összekeverik a közvéleménnyel. Nem a közvélemény, hanem a köz-közömbösség esete állt elő. Az igazi közvélemény elvesztette akaratát a döntésekre, mert nem birtokolja a döntéshez szükséges eszközöket, elvesztette érzékét a

politikai hovatartozása tekintetében, mert nem tartozik sehová és általában elvesztette politikai akaratát, mert nem látja annak megvalósítási módjait.

Végül hadd idézzem még egyszer Vance Packardot, aki művének mottójául a következő mondást választotta: „*A szabadság a férfiak és a nők szívében lakik: ha ott meghal, semmilyen alkotmány, semmilyen törvény, semmilyen bíróság nem mentheti meg...*”

Vajon egyetérthetünk-e Packard és Mills lehangoló elemzésével? Az amerikai hatalmi elit összetételét illetően igen. A tömegek cselekvőképességéről kifejtett véleményükkel azonban aligha. Ami az értelmiséget illeti, éppen az utóbbi években a technikai-tudományos forradalom kibontakozásával új jelenségek kerültek előtérbe. Számszerűleg is és a munka fontosságát tekintve is megnőtt a jelentősége az elektronikát és automatikát kezelő *technikusrétegnek*, amelynek érdekei azonosak az ipari munkásság érdekeivel. A *fejlődés iránya éppen arra mutat, hogy ezek a rétegek balfelé orientálódnak*. Másrészt sem Mills, sem Packard nem vehette még számításba a vietnami háború belső hatását. Amilyen mértékben nő a Vietnamba küldött amerikai katonák száma, és amilyen mértékben csökken a katonai „megoldás” kilátása, úgy válik majd mind erőteljesebb politikai tényezővé a háborút ellenző közvélemény. Körünk egyik legizgalmasabb kérdése, hogy lesz-e ennek elegendő ereje az amerikai hatalmi szerkezet megváltoztatásához.

Pethő Tibor

JANUÁR

1. Szovjet segítséggel a legkorszerűbb atomerőművet építhetjük fel
10. Több mint 400 ezer főnyi amerikai haderő van Vietnamban

FEBRUÁR

19. Ünnepi megemlékezés a munkásőrség megalakulásának 10. évfordulóján
26. Kit és mikor illet meg a gyermek-gondozási segély?

MÁRCIUS

12. Eltemették Kodály Zoltánt
22. A Hazafias Népfront jelöltjei a szavazatok 99,7%-át kapták

ÁPRILIS

15. Az Elnöki Tanács elnöke: Losonczi Pál – A Minisztertanács elnöke: Fock Jenő
25. Komarov űrhajós hősi halála

MÁJUS

3. Görögországban ellenállási mozgalom alakul ki a juntával szemben
20. Juriy Andropovot nevezték ki a Szovjet Állambiztonsági Bizottság elnökévé

JÚNIUS

7. Amerika és Anglia támogatja az izraeli agressziót
13. Izraelt kötelezzék a megszállt arab területek kiürítésére

JÚLIUS

14. Nyers Rezső: Közvéleményünk felismeri a reform szükségességét és támogatja megvalósítását
22. Az új mechanizmus és a Polgári Törvénykönyv

AUGUSZTUS

16. Július végéig több mint kétmillió vendég fordult meg hazánkban
25. Egésznapos légi riadó Hanoiban

SZEPTEMBER

5. A csalások miatt a dél-vietnami választások érvénytelenítését követeli az ellenzéki jelölt
7. Kádár János beszéde – Leonyid Brezsnyev válasza

OKTÓBER

13. 35–40 évig elegendő a magyar földgázkészlet
22. Milyen lesz a szentendrei Skanzen?

NOVEMBER

7. Bonn ismerje el az Odera–Neisse határt
23. Megalakult a Dél-Jemeni Népi Köztársaság

DECEMBER

5. Szenzációs szívátültetési műtét Fokvárosban
20. Harmincöt vagon vágott baromfi Budapest asztalán

A T. ház

1967, december

Major Tamást nagysikerű parlamenti felszólalása után embergyűrű veszi körül. Szenvedélyes hangon beszélt az igazi művészetről és irodalomról. A vita tovább gyűrűzik, még a büfében is tart, most már arról, hogyan lehet a könnyű művészetet összeegyeztetni a komoly művészettel.

– Én csak művészetet ismerlek. Nincs könnyű és komoly. A könnyű műfajra is szükség van, ezt kifejtettem beszédemben is. De engedjék meg, hogy ennek kapcsán elmondjak egy történetet.

– Megtörtént?

– Nekem Freud Zsiga bácsi mesélte. A század elején két újgazdag testvér nagy vacsorát rendezett. A vacsora fénypontja a testvérek képének leleplezése volt. Két hatalmas portré állt két szembenéző falon. »Nos, hogy tetszik?« – kérdezték meg az egyik jelenlevő színészt, aki már a pohár fenekére nézett, s ezért őszintén felelt. »Csak a Krisztus hiányzik közülük!«

Mondanom sem kell, hogy kitört a hahota, vége volt a vacsorának, hiszen nyíltan kimondta a színész a véleményét: latroknak tartja a testvéreket.

– Mi ebből a tanulság, mester? – furakodik a közelébe egy fiatal újságíró.

– Az, fiam, hogy az igazságot humorban, tehát könnyű műfajban is ki lehet mondani.

Ehhez tartozik még, hogy Major Tamás felszólalásának híre nagyon hamar elterjedt a városban, mert fél óra múlva a parlamenti telefonszolgálat egyik készülékén telefonhoz hívták Major Tamást.

– Ülésen van, nem lehet hívni – mondta a telefonos.

– Akkor mondják meg neki, hogy köszönöm, amit a könnyű műfajról mondott, szíveségét alkalomadtán viszonzni fogom.

– Szívesen továbbítjuk az üzenetet, de szíveskedjék megmondani: ki beszél?

– Alfonzó...

....

A délutáni ülés egyik hosszúra sikerült felszólalása közben Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke felemelkedett a helyéről és a padsorok között kifelé iparkodott. A keskeny utat azonban elállta egy széles vállú fotóriporter, aki gépét a felszólaló képviselőre szegezve, türelmesen várta a felvételre alkalmas pillanatot. Nem vette azonban észre, hogy mögötte áll az Elnöki Tanács elnöke, aki mosolyogva várta, hogy az ügybuzgó fotós elkattintsa a gépét. A pillanat azonban késsett, a körülállók csöndes derűltséggel várták, mikor kap Losonczi Pál szabad utat, s maga az Elnöki Tanács elnöke derült a legjobban az érzéketlen fotóson, aki végül is a képviselők integetéséből – percek múlva – észrevette, hogy útban van. Egy képviselő halkan megjegyezte a sajtópáholy felé fordulva:

– Hiába, a sajtó még mindig – vagy már ismét – nagyhatalom.

JANUÁR

5. Áruházi körséta a reform negyedik napján
6. Alexander Dubcek a Csehszlovák Kommunista Párt új főtitkára

FEBRUÁR

9. Pakson épül fel az első magyar atomerőmű
15. Csaknem az egész országra kiterjedt az influenza

MÁRCIUS

10. Megkezdte tevékenységét a Csehszlovák KP revíziós bizottsága
29. Gagarin tragikus halála

ÁPRILIS

6. Felháborodás és megdöbbenés világszerte Martin Luther King meggyilkolása miatt
17. Robert Kennedy indul a dél-dakotai próbaválasztáson

MÁJUS

4. Súlyos diákvargások Párizsban
14. A küldöttségvezetők nyilatkozatával kezdődtek meg Párizsban a vietnami-amerikai előtárgyalások

JÚNIUS

7. Meghalt Robert Kennedy – a világsajtó élesen bírálja az amerikai közállapotokat
28. Fegyelmi intézkedések a lengyel egyetemeken

JÚLIUS

6. A csehszlovák sajtó ne engedje felkavarni a szenvedélyeket
17. Csehszlovákia szuverenitásának biztosítása a Varsói Szerződés

AUGUSZTUS

24. Helyesljük a Csehszlovákiának nyújtott internacionalista segítséget
27. Prágában nyugalom van

SZEPTEMBER

6. Kissinger közel-keleti körútra indul
8. Che Guevara legendája – az utolsó golyó

OKTÓBER

12. Az olimpiai láng – ünnepélyes megnyitó Mexico Cityben

NOVEMBER

7. Nixon győzött az amerikai elnökválasztáson
22. Huszonnégy új iparengedély Kispesten

DECEMBER

24. A Hold vonzáskörébe került az Apollo-8

Sztriptíz – magyar módra

Bent diszkrét félhomály, de a hangulatvilágítás sem leplezi a kissé szegényes berendezést. A hosszú, téglalap alaprajzú helyiség inkább egy jobb presszóra emlékeztet. Csupán a falakat borító sötét, nehéz függönyök kölcsönöznek a teremnek némi bár jeleget. És a sajátos világítás. Minden fehér ruhadarab – az ing, a kezelő, a blúz – vakítóan fluoreszkál.

Az itallapon *tizenhatféle pezsgő*. A falon két óriási pezsgőspalack. A helyiség félig üres. Illetve így jobban hangzik: félig telt meg. Hétköznap van.

...

Az asztalok között kígyózik be a következő műsorszám. Karcsú, könnyed mozgású nő. Kezében mikrofon és szemmel láthatólag énekel:

– Sajnálom szegényt, a következőt...

Igen ám, de a hang *Koncz Zsuzsáé*. A mikrofon és a szájmozgás csak ürügy a belépésre. A zenét magnó adja. A benntartózkodásra aztán már más indok akad.

Először a felső ruha hullik le, majd következnek az intimebb darabok. A testhez álló kis kombinén oldalt van a cippzár – a könnyebb kezelés végett.

A harisnyát kényelmetlen állva levetni – sokkal könnyebb a zongora tetején ülve. Már csak a legdiszkrétebb hol-

mik sötétülnek a testen – de csak rövid ideig. Mintha bűvész tüntetné el őket; nyomuk sem marad. Elöl két piciny fehér virág fluoreszkál és elhangzanak az énekszám utolsó akkordjai:

– Sajnálom szegényt...

Szünet jön. Pezsgőt sorsolnak a vendégek között. Egy német társaság a szerencsés.

Folytatódik a műsor. Világosszürke, hosszú nadrágban, rózsaszínű flitterektől csillogó blúzban lép be az énekesnő. Először angolul dalol, aztán kiderül, hogy magyarul is tud énekelni.

*Bánhid*y Attila egy életnagyságú estélyi ruhás bábut cipel a tenyérnyi parkettre. Igazgatja a fejét, a karját, aztán fáradtan a székre rogy. Álmodik. A bábu életre kel, körül táncolja partnerét és közben hull róla a ruha – egész a világító virágokig.

Partnere magasra emeli, majd *fátyolt borít rá* és kiviszi.

Utolsó szám. Fekete estélyi ruhás, fekete hajú, kellemes orgánumú nő olaszul énekel. Aztán felhangzik a világsikert aratott szám: *Help Yourself*. Fonetikusan így: help júrszelf. Tom Jonesnál: help jórszelf.

Fizetünk. A számla pontos. A pincér udvarias. A zene jó. A pezsgő ellen sem lehetett kifogás. A műsor valamennyi szereplője pontosan azt nyújtotta, amit kívántak tőle.

Rejtő Jenő stílusában: a hölgyek levetkőzték elfogultságukat és ruháikat.

Vagy így: az említettéken kívül *fellépett még az ötletelenség és a fantáziátlanság*.

Komolyra fordítva a szót. *Nem a szereplőkben van a hiba*, hanem az elképzelésben. Tenyérnyi helyen valóban nem lehet látványos revüt bemutatni, de három ének- és két vetkőzőszám önmagában még nem műsor egy elegáns nagyvárosi bárban. Aki összeállította ezt az éjszakai programot, nem sok fáradtságot vett magának.

– Van sztriptíz – gondolhatta az illető –, a közönség ugyanis ezért jön be, a többi csak „körítés”.

Csak hogy a sztriptíz nem vált nálunk különös vonzerővé. Most is jobbára külföldiek voltak a lokálban, pedig nem olyan magasak az árak, hogy a kíváncsiságtól visszatartsák Budapest férfilakosságát. Az sem ok erre, hogy a vetkőzés diszkréten, amúgy „magyar módra” történik. Viszont, ha az terjedne el a városban, hogy ötletgazdag, szellemes és szórakoztató a Pezsgő-bár műsora, akkor hétköznaponként is megtelne a helyiség.

Ez a hír azonban nem terjed el Budapesten.

Zsolt Róbert

JANUÁR

17. Létrejött az első orbitális űrállomás – Grecsko marsall Kádás Jánosnál

FEBRUÁR

5. Arafat a palesztinok új vezetője
26. A szabadságharcosok áttörték a saigoni védelmi gyűrűt

MÁRCIUS

26. Szovjet katonatisztek véleménye – kitervelt provokáció volt a kínai fegyveres támadás
27. Új törvény a szerzői jogról és a találmányok szabadalmi oltalmáról

ÁPRILIS

18. Husákot választotta a CSKP első titkárává
29. Állásfoglalások és találgatások de Gaulle lemondása után

MÁJUS

17. Simán leszállt a Vénuszra a szovjet űrlaboratórium

JUNIUS

12. Növekszik a munkaerőhiány Budapesten

JÚLIUS

2. Kalauz nélkül közlekednek a pesti buszok és villamosok
17. Elindult az Apollo-11
22. Amstrong és Aldrin két és negyedórás holdsétája után, visszaindult az Apollo-11

AUGUSZTUS

12. Meghalt Kodolányi János

SZEPTEMBER

7. Zarándokjárás Ho Si Minh ravatalához
16. Ulster: Vallásháború vagy osztályharc

OKTÓBER

22. Willy Brandtot megválasztották az NSZK kancellárjának
23. Ki „sózta el” az exportbikákat?

NOVEMBER

12. Új luxusszálló épül a Duna-parton és a Margitszigeten
21. A második holdséta
25. Az atomsorompó-szerződés egyidejű ratifikálása Moszkvában és Washingtonban

DECEMBER

18. Megalakult a macskaszakosztály az Állatvédő Egyesület keretében
25. Kádár János: Elosztani csak azt tudjuk, amit megtermelünk

Baróti-Ruffy-Kristóf:

Utazások a fekete Malibun

Az emberek gyermekkora

...
Az elnök összehajtogatta a jelentést, aztán a Malibu utasaihoz fordult.

– Amint a jelentésből is láthatták, szövetkezetünk kitűnően dolgozik...

– Nem erről van szó – dünyögte félálomban Apóka. – A gyermekkora érdekel bennünket.

– Micsoda? – kérdezte rémülten az elnök. – Én sohasem...

– Meséljen a gyermekkoráról – mondta K. – Mit játszottak, mit ettek, mit gondolt a világról? Bármiről mesélhet, ami eszébe jut.

Az elnök sokáig gondolkodott, tenyerébe ejtett fejjel, aztán megszólalt:

– Sok ciberelevest ettünk.

– Hm – mondta Apóka. – Szegények voltak?

– Nem voltunk annyira szegények, csak szeretjük a ciberelevest.

Csönd támadt, csak Csupször szuszogását lehetett hallani.

– A gyermekkorom – szólalt meg nagysokára az elnök – az átkos Horthy-időkben zajlott. Mint gyermek – (a hangja elhalkult és bizonytalanná vált) –, mint gyermek, nem voltam tisztában a politikai viszonyokkal, de – (hirtelen megélenkül a hangja, verbővé és felszabadulttá vált) –, de mióta a kisipari szövetkezet elnöke lettem és a tagság bizalma...

...
– Bigézni nem szoktak? – kérdezte Galamb. – A magyar

falvakban valamikor szokás volt a bigézés.

Az elnök hirtelen felállt, ki-nyitotta az ajtót.

– Julis! – kiáltotta – gyere be egy kicsit.

Néhány perc elteltével kövér, fejkendő asszony lépett a szobába. Az ölen összekulcsolt kézzel, zavart mosollyal állt meg a Malibu utasai előtt.

– Te Julis – szólalt meg az elnök. – Nem emlékszel, szoktunk mi bigézni?

Az asszony elpirult és kuncogni kezdett.

– Nade ilyen! – mondta –, hát csak nem akarod, hogy erről beszéljek?

– Beszéljen csak, lelkem – bízta Galamb –, nem szégyen az, minden falusi gyerek bigézik.

– Hát, ha kíváncsiak rá, megmondom. Valamikor többet bigéztünk – ha már így fejezik ki magukat. De, mióta az uram elnök lett a szövetkezetben, azóta bizony belefárad a munkába, s csak emitt-amott támad kedve...

Galamb nem vette észre, hogy félreértés történt. Jegyzetbe mélyedt és az egyik párlapra felírta: „N. községben nemcsak a gyerekek, hanem az idősebbek is bigéznek!!!”

– Julis néném – szólalt meg Apó, aki látta, hogy nyílt szívű asszonnyal van dolga –, nehéz a maga férjét szóra bírni. Nem segítenek nekünk? A gyerekkoráról kérdezzük.

– Sok dolga van ám ennek – mondta az asszony –, nem csodálom, ha közben elfeledte a gyermekkorát. Pedig az öreg

Szűcs, az apósom, keresztet rá, ha már meghót, gazdag ember volt, lenne mire emlékezni.

– Gazdag volt, persze – mondta zavartan az elnök –, dehát, azt nem hányhatják a szememre, én akkor gyerek voltam.

– Arról kérdezzük éppen – szólalt meg K. –, a gyermekkoráról.

– A gyermekkorom – motyogta az elnök –, a gyermekkorom... Mit faggatnak erről? Te hetek róla?

– Dehogyan tehet – mondta Galamb. – Nem azért faggatjuk.

– Eltelt úgy, mint másnak. Mit tudok én arról?

Elhallgatott, csöndesen bámult maga elé, kezében gyűrögette a jelentést, amit a megyének írt. Aztán felsóhajtott, a Malibu utasaira emelte panaszos tekintetét.

– Itt, ezen a vidéken – mondta – sok olyan gyerek élt, akinek télire nem volt cipője. Az átkos Horthy-időszak tönkretette a fiatalságunkat...

– Magáról beszéljen – mondta szelíden Galamb. – Saját magáról.

– Magamról?

– Bármit, ami eszébe jut.

– Bármit?

– Bármit.

– Mióta a kisipari szövetkezet elnöke vagyok, a tagság bizalmából...

K. elmélázva nézett a felszabadultan fecsegő szájra és rémülten motyogta maga elé: Íme, létezik olyan ember, akinek nem volt gyermekkora. Hát, hogy lehet ez?

JANUÁR

13. Vége a polgárháborúnak Nigériában – Latabár Kálmán nincs többé

FEBRUÁR

11. A két német állam viszonyának alapkérdései
18. Vita a televízió helyéről az irodalomban és a társadalomban

MÁRCIUS

5. Fock Jenő: A reform a tervgazdálkodásnak bevált, hatásos eszköze
20. Stoph és Brandt nyilatkozata az NDK és az NSZK kapcsolatáról

ÁPRILIS

3. Ünnepelesen megnyitották a földalatti első szakaszát
22. Kreisky kisebbségi kormányt alakított Ausztriában

MÁJUS

20. Dombrádnál tetőzött a Tisza árhulláma – 39 ezren a gátakon
23. Az életszínvonal további növelésének megalapozásáért

JÚNIUS

13. Brezsnyev beszédével befejeződött a szovjet választási kampány
23. Brazília végleg hazavitte a Rimet-kupát

JÚLIUS

22. Megkezdődtek a Közös Piac és Anglia tárgyalásai – Az EAK nemzeti ünnepére elkészült az Assuáni-gát

AUGUSZTUS

13. Koszigin és Brandt aláírta a moszkvai szerződést
26. István király emlékkiállítás a székesfehérvári múzeumban

SZEPTEMBER

13. A palesztin gerillák felrobbantották a három elrabolt gépet
30. Százezrek Nasszer ravatalánál

OKTÓBER

11. Autóbuszgyártás világszínvonalra
25. Allende az új chilei elnök

NOVEMBER

11. Csütörtökön temetik de Gaulle tábornokot
26. Biskú Béla: A demokratizmus sokoldalú fejlődése az új társadalom teljes felépítésének eszköze

DECEMBER

18. Gdańskban visszatért az élet a rendes kerékvágásba
20. Nippon ante portas

A Mester és Margarita

Mihail Bulgakov regénye

– Kézirat sosem ég el – mondja Woland, a fekete mágus, az alvilág ura, maga a sátán a könyv vége felé a Mesternek és Margaritának. Olyan meggyőzően mondja, amilyen meggyőződéssel a könyv írója hitt a művészet erejében, az igazi értékek halhatatlanságában. Saját műveiről is vall ebben a mondatban és – véletlenül – ráillik ez *A Mester és Margarita*ra is, hiszen a regény kézírata több mint negyed századon át hevert az író hagyatékában. Bulgakov hagyatékát egy bizottság gondozza, amelynek elnöke Konsztantyin Szimonov. Az ő előszavával közölte a Moszkva című folyóirat 1966 végétől folytatásokban a művet. Szimonov elmondja, hogy Bulgakov 1928-ban fogott hozzá regényéhez és haláláig – tizenkét évig – újra meg újra elővette, átírta, formálta, csiszolgatta, mintha érezte volna, hogy utolsó művén dolgozik. A Szovjetunió irodalmi közvéleményében *A Mester és Margarita* máig is sissetergő vitát kavart, nem szólva az egymásnak homlokegyenest ellentmondó nyugati kritikák éles összeccsapásairól, hiszen a könyvet már számos világnyelvre is lefordították.

Mi válthatta ki ezeket a heves nézeteltéréseket ma, több mint negyed évszázaddal a mű megírása, s az író halála után? Az egyik magyarázat kétségtelenül a könyv műfaji összetettségében rejlik. Bulgakov sokol-

dalú tehetsége ugyanis egymástól nagyon különböző, szatirikus, fantasztikus, helyenként mélyen elgondolkoztató, filozofikus elemekből építette fel művét, s az térben és időben egymástól nagyon távoleső színhelyeken, a Názáreti korának Jeruzsálemében és a harmincas évek Moszkvájában játszódik.

Különös ismeretlen bukkan fel az egyik moszkvai fasorban. Két, mit sem sejtő, hevesen vitatkozó szovjet irodalmár először hallucinációnak, majd pedig külföldi úriembernek véli, a titokzatos idegen azonban hamarosan olyan zűrzavart kavart, hogy ember legyen a talpán, aki abból élve kikerül. Kit ideggyógyintézetbe, kit börtönbe juttat, van, akit villamos kezei fejeznek le, sokuknak pedig titokzatos körülmények között nyoma vész. Ördögös csellóságokra, sátáni szemfényvesztésre kerül sor, nemcsak a varieté-színház színpadán és nézőterén, hanem a város legkülönbözőbb pontjain is. Ez a „pokoli zűrzavar” azonban sok mindenre szolgálat üti a gúnyt az írónak. A metsző gúny ostorával vág végig egész sereg emberi gyarlóságon és dühösen kacag hozzá. Sorra kerül a gyávaság, a butaság, a rosszindulat, a nagyképszerűség, kapzsiság, lustaság csakúgy, mint a megvesztegethetőség, a demagógia, a rágalom és még ki tudja, hány rút emberi tulajdonság.

Bulgakov ezekre a vonásokra nem legyint, nem mondja, hogy: „semmi sem idegen tőlem, ami emberi”, hanem minden sorával aláhúzza: mindez méltatlan az emberhez, mert elemberteleníti, legfőbb értékeitől fosztja meg.

Tulajdonképpen az egész regény – és a Pilátusról és Jézusról szóló regény a regényben is – a jó és a rossz harcát, a korlátlan hatalmú ember elembertelenedett uralmát példázza. Woland és a Mester párbajában az embertelen hatalom vív a hatalom nélküli emberséggel, a Mester és Margarita csodálatosan leírt szerelme pedig győzedelmeskedik még a sátán felett is.

A könyv egyik kritikusa felveti: jót tett-e a regénynek, hogy ennyit várt a megjelenésre? Meg kell állapítani, hogy a hosszú évek mit sem ártottak a műnek. Sőt, ma már bizonyos távlatból nézve még inkább kitűnnek az író által nagyon közvetve, áttételesen célba vett fonákosságok, sőt körvonalaiban az is felsejlik, hogy mindezek hogyan vezethetnek.

Izgalmas jelenetek, váratlan, groteszk fordulatok, találó célzások, sziporkázó ötletszikrák teszik a könyv minden lapját élvezetessé, Szőllősy Klára avatott, az eredetivel azonos színvonalon álló, kiváló fordításában. (*Európa Könyvkiadó*)

Komor Vilma

JANUÁR

9. Árstop Lengyelországban az élelmiszerekre
27. Idi Amin tábornok átvette a hatalmat Ugandában

FEBRUÁR

6. Rákosi Mátyás Gorkijban meghalt
28. Peking amerikai utasszállító repülőgépek vásárlásáról tárgyal

MÁRCIUS

4. Daccában folytatódnak a tüntetések
15. Megalakult a Dózsa György emlékbizottság

ÁPRILIS

15. Csu En-laj fogadta az amerikai sportolókat
28. Fedoszejev akadémikus cikke egyes értelmiségek anarchista társaságáról

MÁJUS

4. Erick Honecker a NSZEP Központi Bizottság első titkára
8. Gierék a rend és a fegyelem fontosságát hangsúlyozta

JÚNIUS

5. Meghalt Lukács György
22. A nehéz ember és a csataszögi téesz pere

JÚLIUS

4. Ceausescu Pekingben tárgyal
17. Washington és Peking Nixon kínai látogatásának bejelentéséről

AUGUSZTUS

3. A holdkomp felszállt és összekapcsolódott az anyaúrhajóval
26. Laza a bizonylati fegyelem – népi ellenőrök vizsgálata angyalföldi KTSZ-ekben

SEPTEMBER

5. A világsajtó kedvezően értékeli a nyugat-berlini megállapodást
12. Meghalt Nyikita Hruscsov
24. Az ifjúsági törvény megszavazásával befejeződött az országgyűlés ülészaka
29. A magyar kormány és a Vatikán megállapodása alapján Mindszenty József bíboros véglegesen elhagyta Magyarországot területét

NOVEMBER

18. Egységes számítógéprendszer vezetnek be a KGST-országokban

DECEMBER

5. Súlyos harcok az indiai-pakisztáni határövezetben

Egy hét

Budapest hangversenytermeiben

Ferencsik János az Állami Hangversenyzenekar és a Budapesti Kórus élén Beethoven *Missa Solemnis*-ét vezényelte hétfőn az Erkel Színházban, valamint szerdán a Zeneakadémián. Ez a beszámoló a szerdai est alapján íródott.

„... Mű... melyet a legnagyobb dicsőség övez, mely elvitathatatlan helyet foglal el a repertoárban, miközben mégis rejtélyes és megérthetetlen marad...” – Theodor W. Adorno egyik legragyogóbb tanulmányában (1959) így jellemezte a *Missá*-t. (A tanulmány nemrég magyarul is megjelent Adorno egyéb munkáival együtt *Zene, filozófia, társadalom* címmel.) Ha Adorno itt egyszerű „deheroizálással” próbálkoznék, szóba sem hoztuk volna, hiszen minden jóízű ember torkig van már az ilyesmivel. A kritikának – Adorno szavaival kifejezve – „kötelességét kell teljesítenie a művel szemben, nem pedig kaján kárörömmel behizonyítania: megint eggyel kevesebb dolog van a világon, melyre tisztelettel kell felnézniünk.”

Legszívesebben Adorno egész tanulmányát idéznénk –

ami természetesen lehetetlen. Ehelyett itt csak egy-két, végletekig leegyszerűsített megjegyzést tehetünk.

Mindenekelőtt az a kérdés merül fel, hogy vajon lehetséges-e a Beethovenre legsajáttabban jellemző heroikus poézis az 1820-as évek Ausztriájában, méghozzá a specifikus mise formában? E rendkívül fontos forma új aspektusai nyílnak Schubert költészetével, a lehajtott fejtű, magamegadó ember szemlélődő lírájával, ez azonban nem lehet Beethoven útja. Ő a Kilencedik Szimfónia hősza, aki páratlan akarattal és zsenialitással kényszeríti ki a zenei anyagból a megoldást – és ez a beethoveni életmű leg-egyszerűbb dallama. A miseformához való viszonya hitteli és áhitattal teli, mérhetetlenül komoly, és hiányzik belőle mindenfajta kritikai kívülrállás. De a miseformában egyszerűen lehetetlenné válik számára ez a végső egyszerűség és végső megoldás. Ezért áll közelebb a *Missa Solemnis* a kései vonós-énekesekhez, mint a Kilencedik Szimfóniához. természetesen nem a megszólaltató appa-

rátus, hanem a szorosan vett zenei formálás tekintetében.

„Szívből jött – jusson el hát a szívekhez” – ezt a mondatot írta Beethoven a partitúra első ütemei fölé. Ám ez a gyönyörű szubjektív szándék adott helyen és időben már nem válhat objektív valósággá, vagy legalábbis nem valósulhat meg törésmentesen. A szubjektív bensőséges részletek valóban eljutnak „szívtől szívig” – így például a *Benedictus*, ez a hegedűszóval végigívelt csodálatos vallomás minden túlzás nélkül páratlannak mondható. De az előadóművészek általában zavarba jönnek, ha megkérdeznénk tőlük: vajon mi a Credo-, vagy a Glória-tétel törekvési iránya, hol érzi a csúcspontot, hol kulminál a zenei anyag? Zavaruk többnyire a közönségre is átragad: tanácstalanul állunk a ránk zúduló – egyébként zseniális – hangtengerben és csak itt-ott vethetjük meg lábunkat néhány pillanatra. A gondolatok tömege tesz bennünket tanácstalanná.

...

Pernye András

JANUÁR

- 5. Hivatalba lépett Kurt Waldheim, az új ENSZ-főtitkár
- 12. My lai közelében is volt tömeggyilkosság

FEBRUÁR

- 22. Nixon Pekingben
- 25. Kádár János vezetésével párt- és kormányküldöttség tárgyal Párizsban

MÁRCIUS

- 12. Indira Gandhi pártja elsőprő győzelmet aratott
- 25. A brit kormány felfüggesztette Észak-Írország autonómiáját

ÁPRILIS

- 25. Az országgyűlés elfogadta az alkotmány egységes szövegét
- 30. Nincs és soha nem is volt két Vietnam

MÁJUS

- 26. Lenin-renddel tüntették ki Kádár Jánost
- 27. Szovjet-amerikai megállapodás a hadászati fegyverrendszerek korlátozásáról

JÚNIUS

- 4. Angela Davis igazsága
- 24. Törvényt alkotott az országgyűlés a bíróságokról és az ügyészségről

JÚLIUS

- 4. India és Pakisztán lemondott az erőszak alkalmazásáról
- 26. Az első aranyalma a füredi Anna-bálon

AUGUSZTUS

- 12. Tízszintes „lábás ház” a Roosevel téri

SZEPTEMBER

- 3. Bobby Fisher a sakkvilág trónján
- 6. A „Fekete Szeptember” tagjainak fegyveres támadása az olimpiai faluban
- 19. Megkezdődött a főváros centenáriumi eseménysorozata

OKTÓBER

- 3. Dánia az Európai Gazdasági Közösségbe való belépésre szavazott

NOVEMBER

- 9. Parafálták a két német állam alapszerződését – Nixont nagy többséggel újraválasztották
- 21. Meghalt Mihályfi Ernő

DECEMBER

- 31. Petőfi Sándor szülőfaluját, Kiskőröst, várossá nyilvánították – Nixon elrendelte a VDK bombázásának megszüntetését

Karinthy Ferenc:

Amerikai Ez-Az

...
New Yorkban nem lehet aludni. A csukott ablakokon át is behallatszik a külvilág sokféle lármája, este is, reggel is a többnyire eltorlaszolt útvonalakon forgalmi dugóba került, órákig csupán lépésben haladó vagy egy helyben veszteglő járművek szüntelen, dühödt dudálása, meg azoké, melyeket parkolás közben más parkoló kocsi elálltak, semmi tilalom, rendelet el nem némíthatja; a fékcsikorgás, motorberregés. Az éjszakát veszekedés, üvöltözés, sípolás veri föl, dermesztő sikolyok, hirtelen elfúlva, hogy jobb nem gondolni rá, mi történik odakint. Szirénázás, folyton és újra, mentők, rendőrség, tűzoltók, akik itt nemcsak tüzet oltanak, minden rendzavaráshoz kihívják őket: ódivatú, piros létrás és fecskendő autóikkal összevissza rohangálnak a városban, ha úgy adódik, a járdára is felkanyarodnak, átlósan átvágnak a köztereken, vagy akár szembe a menetiránnyal, s a sohase lanyhuló, kifogyhatatlan kocsiarám egy percre meghőköl, lelassul, ha fölhangzik valahol dobhártyát s ideget szaggató keselyűvijjogásuk. Aztán tünteté-

sek és felvonulások, diákok a vietnami háború ellen tiltakozva, végelethetetlen, kiáltozó tömegben, papírbombákkal és véresre festve, mint a sebesültek.

S ami csakis itt van „*only in New York*”: síppal, dobbal, harmonával, indulókat énekelve a zsidó ifjúsági szervezetek, sok mérföld hosszú menetben; ír hazafiak, akik az angolok kivonulását követelik Belfastból; kubai emigránsok, vörösnek bélyegezve az amerikai kormányt, amiért nem avatkozik be: ukrán nacionalisták, ikonokkal; maoisták, guevaristák, örök forradalmat hirdetve: szűknadrágos férfiak a főügyészt bíráló táblákkal, a homoszexuálisok jogaiért: a sztrájkoló kaliforniai ültetvényi munkások küldöttsége, arra szólítva fel a New York-iakat, hogy ne fogyasszanak epret, amíg az ő bérüket föl nem emelik; feketék, sárgák, Puerto Ricóiak, arabok; kisiskolások az összevissza buszoztatások ellen; aggastyánok magasabb öregségi segélyért. S ha mindez nem elég, jókedvű kamaszok durranó petárdát vagdosnak a flaszterra, akkorát szól, mint az ágyú. És a Park Avenue-n az

Üdvhadsereg kalauz-egyenruhás, üdvözült trombitásai és tarhásai, és a Grand Central pályaudvarnál, a Panam-bábel lábánál hindunak maszkírozott fiatalok, a Krisna-szekta hívei, fehér szariban és tornacipőben, a lányok homlokára még a kasztot jelző pontocskák is oda-pötytyentve, egyikük a kisbabáját is elhozta, a fiúk kopaszra nyírva, hátul csimbókkal, akár a janicsárok, verik a kicsike dobát és picike cintányért, a gyerek is, és önfeladten, rángatózva, tekerve-riszálva testüket, dezsesszütemre dalolják, hogy Hare Krisna, váltig csak ugyanezt, negyedórán át, Haaare Kriisna, nem törődve körben a nevetőkkel, csúfolódókkal, a néger csavargókkal, akik ingerülten szidalmazták őket, öklüket rázzák feléjük és kiköpnek; azok csak pufognak a dobocskákkal és csilingelnek a cim-balmocskákkal, és zengik égre fordított tekintettel, boldog révületben a Hare Krisnát, és így tovább, és így tovább.

New York után minden más város unalmas, vidéki, tűrhetetlen. Hiányzik, attól a pillanattól fogva, hogy felszállt velem a gép, cibál, fáj, visszahúz.

JANUÁR

2. Bevezették a postai irányítószámokat
11. Nemzeti park lett a hortobágyi puszta
28. Életbe lépett a vietnami fegyverszünet

FEBRUÁR

23. Amnesziák Csehszlovákiában

MÁRCIUS

16. Március 15. évfordulóját ünnepelte az ország
27. Az MSZMP KB Kultúrpolitikai Munkaközösségének állásfoglalása egyes társadalomkutatók antimarxista nézeteiről

ÁPRILIS

10. Meghalt Picasso
28. A Watergate-ügy – lemondott az FBI ügyvezető igazgatója

MÁJUS

15. Felbocsátották Skylabot
26. Felavatták a Gagarin Hőerőművet

JÚNIUS

14. Nyers Rezső: Kommunistáknak és szocialistáknak mindig azonos volt az érdekük
17. Leonid Brezsnyev az Egyesült Államokban

JÚLIUS

11. Kádár János Brioni szigetén
29. A chilei kormány intézkedései a törvénytelen munkabeszüntetések ellen

AUGUSZTUS

23. Kissinger lép Rogers helyébe

SZEPTEMBER

12. Ellenforradalmi lázadások Chilében – ellenőrizhetetlen hírek Allende haláláról
15. Nagy részvétellel búcsúztatták el Vályi Pétert

OKTÓBER

7. Heves harcok a Szezi-csatornánál és a Golan-fennsíknál
14. Gerald Ford képviselőt jelölte Nixon alelnöknek

NOVEMBER

13. Az Első Tanács Elnöke afrikai körútjának első állomására érkezett
18. Ostromállapot Görögországban
24. Az autószertráda-építés feladatai

DECEMBER

6. Az olajválság következményei Japánban
21. Bombamerénylet Blanco ellen – a spanyol miniszterelnök meghalt

Egy világbetegség és ellenszere

...
A konferencia egy lelki világbetegség témáját tette ezúttal az asztalra. Egy kollektív baj okát, eredetét próbálta filozófus, pszichológus, pedagógus és író kitapintani, és ki-ki a saját területén szerzett tapasztalatainak példáit, leszűrt tanulságait adta elő. Eszmét, eszméket cseréltek, a fülem hallatára születtek a gondolatok, a kérdések és feleletek. Lélegzetelállítóan érdekes volt és lélegzetállítóan sárgultam a nemes irigységtől. Mert én egyedül hallgattam tenger mormolását, és közben rádöbbsentem, hogy én is ugyanabban a kollektív betegségben szenvedek, amiről éppen beszélgetnek. Én is vágyom a közösség, a közösségi élet után, mint annyian az óvodás kortól az aggastyánokig, társadalmi osztályra való tekintet nélkül. És minden civilizált világ rész.

...
Már az ógörögök is az agorán, a rómaiak a fórumon éltek közösségi életüket, ügyeiket ott tárgyalták meg, s a társadalom különböző rétegeinek épített, kijelölt fürdőikben. Gandhi egyik éhségsztrájkjának eredménye az lett, hogy a „kiközösítettek” részére kijelöltek egy templomot, ahová Gandhi kétheti éhezése árán beléphetek a páriák és megkezdődhetett számukra is a rég áhított közösségi élet.

...
Nincs fonó, nincs kukorica-fosztás, kocsma. Azt is alkalom volt megfigyelni, hogy

olyan zenés helyen tör ki leginkább a botrány, a verekedés, az élő krimi, ahol a zenekar nem érti a szakmáját, s a pincérek, az üzletvezetők sem, mert mindenkinek ott kell nevelni a közösségi életre vágyó, boldogtalan ifjúságot, ahol összeterelődik. Beterelni még nehéz őket valahová. A beteretléshez sok öreg hölgy és különleges happening szükséges, mint ahogy ezt már például Angliában felismerték. Ott a vizuális-esztétikai nevelést fantasztikusan falrengető, ezer ötlettől sziporkázó szálból szőtt happeningekkel próbálják gyakorolni.

Aztán itt vagyunk mi, felnőttek. Nekünk vissza kellene adni a kávéházakat. Boldogult úrfi korunkban minden szakmának volt kávéháza. De beszéljünk most csak az értelmiségről. A Centrálban tanyázott egy sereg egyetemi tanár: Szekfű Gyula, Gerevich Tibor, Gombocz Zoltán. Egy másik asztalnál Babits és köre foglalt helyet. Olykor átmentek egymáshoz, átbeszéltek egymáshoz. Gerevich professzort tanítványai is felkereshették ott, ha például megakadtak dolgozatuk írásában, vagy valami egyéni bánatuk volt. Ha a tanítvány lámpalázás, ideges volt, a professzor előbb megkérte, játszon le vele egy biliárdpartit. Neves hírlapíróknak is külön vasárnapi asztaluk volt a Centrálban, hétköznapi a Modernben, a Hangliban. Volt aztán Budán Karinthynek egy

törzshelye a Hadik. Karinthy Ferenc egyik „iskolája” (Gózon Gyula bácsi minden alkalommal elnyilatkozta, hogy az ő egyeteme a váradi Royal kávéház volt). Volt valamikor a Pilvax. Volt még a minap is Rózsa-domb kávéház. Jelenleg évek óta felújítás alatt és itt van szintén szétdúlva a Hungária, azaz a New York, ahol még néhány éve nemcsak jól és olcsón etünk-ittunk, írtuk cikkeinket, mi, szegény hírlapírók és kiélhettük kötetlen közösségi életünket. Csupa ismerős, csupa kedves író, kolléga. Időnként egymásra mosolyogtunk, egy-egy jó szóval, trükkel megbíztattuk egymást, ha láttuk, hogy a penna rágás alatt van. Ha valaki tréfát szült, azonnal körülhordta az újszülöttet.

Gyakran leszálltak a mélyvízbe a főnökök. Főszerkesztők, könyvkiadók vezetői. Ők nem ültek le. Szemüket totálra vették. Egyetlen pillantás elég volt nekik a helyzet felismerésére. Legtöbbször megelégedett mosollyal távoztak. Ők is boldogok lettek. Bizony.

Bennünket viszont boldogtalanlanná tettek. Bennünket, újságírókat, írókat, könyvkiadók munkatársait. Most aztán hiába sóvárgunk a közösségi élet, a baráti légkör, a szeretet után... Olyanok vagyunk, mint a szárazra vetett halak, s ha nem tudunk olyan jó cikket írni, aminőt elvár tőlünk a nyájas olvasó, tudja be e kollektív betegségnek.

Dutka Mária

JANUÁR

8. A népesedéspolitikáról tárgyalt a SZOT elnöksége
30. „Láttak valaha jobb öklözöt nálam?” – Muhammad Ali 12-menetben pontozással győzött Frazier ellen

FEBRUÁR

14. Szolzenyicint megfosztották állampolgárságától és kiutasították a Szovjetunióból
21. Elsősorban a költségvetésből ellensúlyozzák az importanyagok áremelését

MÁRCIUS

8. Tájékoztató az árváltoztatásokról
29. Nicolae Ceausescut köztársasági elnökké választották

ÁPRILIS

11. Több mint kétmillió turista járt hazánkban
30. Ötven év után először Portugáliában megünneplik május elsejét

MÁJUS

7. Lemondott Willy Brandt
26. Kondor Béla emlékkiállítás a Nemzeti Galériában

JÚNIUS

15. Új rendelet a lakáselosztásról
25. Hazánkba várjuk Jumzsagiju Cedenbalt

JÚLIUS

9. Az NSZK labdarúgó válogatottja a világbajnok
24. A száműzetésből hazatérő Karamanlisz alakítja meg a görög kormányt

AUGUSZTUS

9. Elkészült Nixon lemondó nyilatkozata
15. Török katonai akciók Cipruson

SZEPTEMBER

8. Mozambik június 25-től független lesz
13. Megfosztották trónjától az etióp császárt

OKTÓBER

11. A Munkáspárt győzött az angol választásokon
30. Moszkvai tervek az 1980-as olimpiára

NOVEMBER

14. Jasszer Arafat beszéde a palesztin nép jogairól
27. Így dolgozik Újvidéken a Hungarológiai Intézet

DECEMBER

20. Németh Károly: Nem lesz törés életszínvonal-politikánkban
23. Tovább terjed az influenza

A zárt e kérdéséhez

...
Az első és legfontosabb feladat: helyreállítani a zárt e-ző ejtőváltozat tekintélyét, megszüntetni azt a furcsa babonát, hogy ez a kiejtés alpári, „parasztos”, csak nyelvjárási szinten fogadható el. Ennek a súlyos tévedésnek a szertefosztásában talán az első komoly lépés az a hozzászólás-sorozat, amely eddig napvilágot látott a Magyar Nemzetben. De persze itt megállni nem szabad. Valóban, mint eddig is olvashattuk, az iskolákra hárul itt nagy és nehéz feladat. Elsősorban azonban azokra az iskolákra, intézményekre, ahol a közönséghez hivatásuknál fogva szóló embereket nevelik, beszéd-kultúrájukat fejlesztik. Semmi esetre se fordulhasson elő az, amit egy fiatal színésznő elmond, hogy a hazulról, anyanyelvében hozott zárt e-ző kiejtéséről a színiakadémián tervszerűleg leszoktatták. A színpadnak nagy és méltó tekintélye van, hiszen ez a művészi magyar beszéd leghatásosabb fóruma. S ha a néző onnan (egyéb, egyre súlyosbodó beszédhibákon kívül) azt a – hogy

Kodály szavával éljek – mekegő magyarságot hallja, érthető, ha ezt tartja irodalmi, kulturált magyar beszédnek, és füle után szája is ehhez igazodik. Hogy a zárt e megtanulása és helyes használata nehéz? Kétségtelenül nem könnyű, de egyáltalában nem lehetetlen. Külföldi nyelvtérületeken a kezdő színészeknek akárhányszor jóval nehezebb feladatokkal is meg kell birkóznia, például a párizsi születésűnek meg kell tanulnia a pergetett r kiejtését, mely anyanyelvében hiányzik, enélkül ugyanis még táncdalénekes minőségben sem igen léphet rendesebb helyen nyilvánosság elé. Olyik német színésznek akárhányszor új nyelvet kell megtanulnia.

Azonfelül, mint már az eddigi vita során is fölmerült, minden iskolafajban, az óvodától az egyetemig helyre kell állítani a zárt e-ző kifejezésváltozatnak eddig méltatlanul megtépzott tekintélyét. Tudjuk, hogy a nehézségek igen nagyok, talán e téren a legnagyobbak. Az oktatók jelentékeny része, szinte egyharmada nemcsak nem tudja megfelelő-

en használni a zárt e-t, hanem esetleg nem is hallja, nem érzi a különbséget a kétféle e között. Ezt megtanulni nem könnyű és nem gyors feladat. Nem is várhatunk azonnali eredményt, türelmesnek kell lennünk. Ha a tanerők figyelmét hivatalosan is felhívják e kérdés fontosságára, nyilván több gondot fordítanak rá, és több erőfeszítést tennének a cél érdekében. Gyakorlatilag már az is igen jelentős eredmény lenne, ha azok a tanulók, akik hazulról szép színes kiejtést hoztak magukkal, nem igyekeznének leszokni a zárt e megkülönböztetéséről, hanem megtartva eredeti beszédük színes-ségét, ezt vinnék magukkal az életbe, hiszen az ország lakosságának mintegy kétharmadról van szó. De ugyanilyen fontos, ha nem fontosabb, hogy a zárt e-ző kiejtés újból irodalmi tekintélyhez jutna, s azok a gyerekek, akik ezt a különbséget nem érzik, legalább értesülnének róla, hogy ez van, s ez érték, melyet megbecsülni, ápolni érdemes.

...

Bárczi Géza

JANUÁR

1. Költözik a könyvtár – hét évig tart az út a Nemzeti Múzeumtól a Várig
11. Megalakult a Kiskunsági Nemzeti Park

FEBRUÁR

18. A Jókai-hősöknek helyük van a szocialista embereszményben

MÁRCIUS

4. Meghalt Németh László
23. Kádár János ifjúságunk reális megítéléséről
26. Meggyilkolták Fejszál szaúd-arábiai királyt

ÁPRILIS

10. A társadalombiztosítás egységesítése
24. Újabb magyar fiatalok jelentkeznek NDK-beli munkára

MÁJUS

1. Saigon kapitulált
7. Mindszenty József volt esztergomi érsek halála
22. Aláírták a Szojuz–Apollo-programot összegző dokumentumokat

JÚNIUS

7. A népszavazás eredménye: Anglia tagja marad a Közös Piacnak

JÚLIUS

5. Lázár György a Minisztertanács elnöke
18. Szovjet–amerikai találkozó a világűrben

AUGUSZTUS

2. Ünnepelesen aláírták Helsinkiben a biztonsági értekezlet záróokmányát
15. Elhunyt Kisfaludy Stróbl Zsigmond

SEPTEMBER

7. Átszervezték a portugál forradalmi tanácsot
19. Öt halálos ítélet Madridban

OKTÓBER

4. Elhelyezték az első magyar atomerőmű alapkövét
24. Tombol az erőszak Bejrútban

NOVEMBER

21. Juan Carlost szombaton koronázzák királlyá
26. Losonczy Pál és Kadhafi elnök találkozoja

DECEMBER

11. Ünnepi megemlékezés az emberi jogok napjáról
31. A nehézipar is fő feladatának tekinti az export fokozását

Illyés Gyula:

Mire kell a nemzet? vagy: Egy évszázad tapasztalatai

...

A modern magány

A magányra való jog ikerpárja a testünkhöz való jogunk. Törz fonákja viszont, hogy semmire sem megyünk vele magában; egymagunkban. Addig hasznos, amíg van ki ellen fordítanunk.

Csüggesztő tud lenni olykor annak következménye is, ha egy nagy gondolat hullik a köz tudatba. Főleg, ha az a köz tudat lapos. Ilyenkor derül csak ki, milyen mélyen is sekélyes; ha megzavarodik, milyen nehezen ülepedik le.

Mióta zuhognak valóban a világ szellemi életébe ezek a szavak: elmagányosodás, betekosodás, kapcsolathány, diszkrimináció, frusztráció, alienáció! S mindaz, ami az immár jó évszázada fogalommal lett elidegenedést, az emberi kapcsolatok eldologiasodását visszhangozza, a közgazdaság után a bölcséletben, a művészetben. Kafka, Jónesco, Beckett: micsoda eszmeindítók.

És eszmebénítők. Példáuk nyomán úgy tolonganak a kódobálók a felé a sekély vizű tó felé, ahogy az autóbuszok szállította turisták egy tengerszem köré. Egyfajta köz tudat is a kövektől veszítette el mélységét. Kinek nincs már vajon heidegeri elárvultsági, kierkegaardi létbizonytalansági érzése? A férfinadrág terjedelmét a boká-

nál három-négy évente cseréli egy-egy agytröszt, diktátori hatalommal. A szűkebb szorongás szívünkön fél százada nem enged. Mert ez nem divat? Járvány vajon, amelynek nincs penicillinje? Úgy tetszik. Éppen azért járulhat különös buzgalom a kötelességhez, hogy megszüntetését keressük. Hogy továbblépjünk először is a századnak ezen a tragikusan megrekedt eszme- és lélekállapotán.

Ez a második hídpillér abból az anyagból cementeződik, s magasul föl, amely az újságokban hovatovább napi híryanagy: a nemzeti és a nemzetiségi elmentések sokasodásából, megkövesedéséből és – ettől csak váratlanabb – kirobbanásából. A katalán, a kurd, a baszk, az ír és mind a mondhatni hagyományosan ismert „kérdések” nyomán valósággal esőznek az újabb és újabb forrponton bugyogó etnikai problémák, azokkal a hirtelen lecsapódó tüneteikkel, amelyeknek hírlapi neve: túszszedés, repülőeltérítés, diplomatagyilkosság. Távoli világ részekben elrobbanó pokolgépek és polgárháborúk egészítik ki földrajzi ismereteinket: lám, ilyen meg ilyen nép is van; telve keserűséggel, jogigénnyel és általunk csak tüzetes odafigyeléssel érthető (s megítélhető) kibontakozási javaslattal.

Nemcsak távoli világ részekben. Van odafigyelni való közelebb is. Svájc – ahogy még az iskolából tudjuk – az 1315-i

morgarteni győzelem óta a népek családiass együttélésének mintaképe. És most ott is rendőrröham, utcai tüntetés, plasztikbomba. Észak-Jura mindmáig képtelen összeforjni Dél-Jurával! Más a szokás, a vallás, az anyagi érdek.

A XIX. század embere semmi jóslatot nem tartott volna képtelenebbnek a XX. századról, minthogy akkor fog legförtelmesebben dühöngeni Európában a faji téboly, a nemzeti türelmetlenség, az anyanyelvi jogfosztás.

Mert hisz, vajon nem a népek egyesülése volt-e az európaiság lényege, és létjoga? Vajon nem az európai örökség volt-e még az amerikai államok egyesülése is? És milyen további összefogásra volt itt még adottság és buzgalom!

És sajnos, túlbuzgalom, mint tudjuk.

Soha szentebb cél, mint a jakobinusoké! Lerontani a provinciák közti falakat, azaz egyesíteni a vámrendszert, a mértékrendszert, az útfenntartást, az adózást. S ha már a törvénykezés is egy, miért ne lehetne a nyelv is egy? Mennyivel könnyebb úgy az államot vezetni! Mennyi előnnyel jár mindenkinek!

Körülbelül annyival, mintha a szakács évszámra csak egyféle ételt főzne, mintha a kalapgyár csak egyfajta kalapot készítené, a fejbőséget se tekintve.

...

JANUÁR

6. Tájékoztató a posta külföldi díjainak emeléséről
27. Tízmillióس beruházás a Péti Nitrogénművekben

FEBRUÁR

13. Dr. Lékai László esztergomi érsek kinevezése
25. Leonyid Brezsnyev: Az ideológiai küzdelemben nincs helye a kompromisszumnak

MÁRCIUS

19. Törvényt hozott az országgyűlés a honvédelemről
25. Buenos Airesben hivatalba lépett a katonai kormány

ÁPRILIS

4. Megnyitották a Skála Áruházat
28. Soares egyedül akar hatalomra kerülni

MÁJUS

11. Holtan találták zárkájában Ulrike Meinhofot
15. Mire költik a milliárdokat a gépipari vállalatok?
29. A legjobb alakítás egyik díját Töröcsik Mari kapta Cannesban

JÚNIUS

9. Eltemették Latinovics Zoltánt
20. Fjord és olaj

JÚLIUS

4. Megemlékezés az Egyesült Államok bicentenáriuma alkalmából
21. Marsot ért a Viking-1

AUGUSZTUS

11. Wigner Jenő Nobel-díjas fizikus budapesti előadása
31. Felavatták Mohácson a történelmi emlékhelyet

SZEPTEMBER

9. Rendőrsortűz Sowetóban és Fockvárosban
21. Dr. Bartha Tibor: Gyümölcsöző együttműködés materialisták és keresztények között

OKTÓBER

11. Magas rangú személyiségeket tartóztattak le Kínában – állítólag Mao Ce-tung özvegye is részt vett az összeesküvésben
27. Az MSZMP KB határozata a sajtóról

NOVEMBER

4. Nyolc évi republikánus kormányzás után – a demokrata párti James Carter az Egyesült Államok új elnöke
19. A szovjet vezető testületek üdvözlötte Leonyid Brezsnyev 70. születésnapja alkalmából

Sízés műhavas

Az utóbbi években mind több szó esik a tömegsportról, annak fontosságáról, hogy a mozgáshiányban szenvedő, túltáplált, sokat idegeskedő, dohányfüstben és benzingőzben élő felnőttek (és gyermekek) megrendült testi és lelki egészségét a sport segítségével állítsuk helyre. Sokat jelenthet a rendszeres úszás, futás, kirándulás, de mind többen vallják, hogy talán a legtöbb örömet, élvezetet adó sport a sízés.

Sokak szerint azonban Magyarországon hiányoznak ennek a szép sportnak a természeti feltételei. A magyar sportvezetés, de maga a Sízövetség is hajlamos e látszólag vitathatatlan ténybe való kényelmes belerögzés álláspontját vallani. A sísport barátai az elmúlt években a sajtóban sok figyelmet érdemlő ellenérvet hoztak fel a sportág hazai újszerűségének céljaitól való elszakadástól szemben, s számtalan jó javaslatot tettek. Hivatkoztak arra, hogy hegységeink magasabban fekvő északi lejtőin 70–90 napos (a balatoni nyári idény hosszát megközelítő) sísszezonnal lehet számolni, vagy hogy magas hegyekkel rendelkező szomszédainknál sok felvonóval rendelkező pálya magassága nem, vagy alig haladja meg a hazai sítérek szintjét. Felhívták a figyelmet a hazai sílehetőségek elmaradottságára: évtizedek óta nem épültek új pályák, a meglevőket faírtásokkal, földmunkákkal, oszlopokkal teszik tönkre, sífelvonó gyakorlatilag nincs az országban, jószerezve a hójelentések is megszűntek, nem is beszélve olyan járulékos – nem csupán a sízést szolgáló – berendezések hiányáról, mint

szállodák, turistaházak, éttermek vagy akárcsak melegedők a pályák közelében. Mindezzel egyidejűleg a síkedvelők száma megsokszorozódott, ami nemcsak kellemetlenül zsúfoltá teszi az egy-két meglevő sítérpet, de a minden oktatást nélkülöző kezdők és a száguldó „menők” közös területre zsúfolása szinte életveszélyes helyzetet teremt a Mátra és a budai hegyek lejtőin. Ezt sajnos, az idején havas vasárnapok baleseti statisztikái szomorúan alátámasztották.

Mindezzel szemben a kívülről, a „realisták” állandó érve a sídíjnyomás, amit az 1972–74 közötti időszak rendkívüli enyhe telei is alátámasztottak. Emellett a sízők részéről felhozott javaslatok többsége vagy túl költséges, vagy olyan „íróasztaloktól” várta a megoldást, amelyek nem léteznek. Talán nem érdektelen, ha e sok javaslatot megtoldom megegyezéssel, s személyes tapasztalataim alapján föl hívom a figyelmet egy nálunk jóval melegebb klímájú és hegyekben szegényebb ország követésére érdemes példájára. Angliában ma legalább félmillió ember üzi a sísportot, évente 3–400 ezren keresik fel a kontinens hegyeit, az amatőr síkedvelőket tömörítő számos síklub legnagyobbja (Ski-Club of Great Britain) tag-száma meghaladja a 30 ezret. Mindehhez az alap a 80-at meghaladó, részben felvonóval is ellátott, műhóval borított pályák, amely az év minden időszakában használható, s ahol évente sok ezren sajátítják el szervezett sítanfolyamokon az alapismereteket. Így azután Skóciában vagy az Alpokban

igazi hóra találva, már nem kell kezdőként bukdácsolni végig a pályákon. A drótháló alapra rácsosan felerősített sörteszerű műanyaggal borított pályákon szabályos sífelszerelésben lehet sízni, a havas pályával azonos technikával és csaknem azonos sebességgel.

Véleményem szerint Magyarországnak is erre az útra kellene térnie. Angliától eltérően nálunk nem okozna gondot a lejtős terek felkutatása, számos városunk közelében adva van a lehetőség egész éven át használható műhavas pályák létesítésére. Ezeken az esti kivilágítás és a felvonóépítés feltétlenül rentábilis lenne, mert a kihasználtság nem függene az időjárás szeszélyétől. Megvalósulhatna végre a rendszeres oktatás is, ami nélkül tulajdonképpen felelőtlen sítelést kötni a lábra. Télen természetesen hóval borítva is működnének e pályák.

Budapest, a kétmillióس világ város több ilyen pályát igényelne. Első próbálkozásra ideális lenne a Normafa-lejtő, ahol adva van egy kellemes lejtésű pálya, világítással és egy működőképes felvonóval, de az utóbbi években igen gyér hótakaróval. Az ottani felvonót működtető Pilis Parkerdő-gazdaság már tett pár bátor kezdeményezést a sísport érdekében, de igazi frontáttörést ezzel érte el. Ez után egyszer talán a Libegőhöz is épülhetne egy műhavas pálya, ami már világvárosi (noha a világon nem egyedülálló) attrakció lenne. Mindezzel jól járna a sport, jól a sport üzve, s még az üzemeltető is.

Dr. Jeszenszky Géza

JANUÁR

1. Felavatták a főváros új metróvonalát
25. A turini út 100. évfordulójára emlékeztek a ceglédiek

FEBRUÁR

6. Az MSZMP KB levele a húszéves munkásörséghez
18. Rendszerezik a sürgősségi orvosi táskát

MÁRCIUS

5. Energiatakarékosság
20. Befejeződött a „Szövetség 77” parancsnoki és törzsgyakorlat

ÁPRILIS

21. Schmidt kancellár kormány-nyilatkozata a nyugatnémet terrorizmusról

MÁJUS

7. Befejeződött az Akadémia 137. közgyűlése – Szentágothai Jánost választották elnökké
19. Előretört a Likud-tömb az izraeli választásokon

JÚNIUS

3. Kádár Jánosnak átadták a nemzetközi Lenin-békedíjat
16. Kádár János és Nicolae Ceausescu találkozója Debrecenben
23. Teng visszakapta funkcióját, a „négyeket” kizárták a pártból

AUGUSZTUS

19. Meghalt Déry Tibor
26. Meghalt Kós Károly

SZEPTEMBER

6. Merénylet a nyugatnémet gyáriparos szövetség elnöke ellen
17. Magyar–csehszlovák egyezmény a vízlépcsőrendszer építéséről

OKTÓBER

19. Kiszabadították a túszoikat Mogadishu repülőterén

NOVEMBER

5. A 60. évforduló eseménye
17. Budapestre érkezett a FIAT elnöke
20. Szadat izraeli látogatása

DECEMBER

18. A neutronbomba új szakaszt nyithat a fegyverkezési versenyben
28. Chaplin emlékezete

Útközben

Üzenetek

„Mentiünk a mezőn, / s egyszer valahol / elveszett az út / lépteink alól, / minden csupa fű, / derekunkig ér / tenger vadvirág, / zsálya, pipitér, / nem látszik torony, / erdő rejti el, / aztán nincs nekünk / távol, se közel, / jó és rossz irányt / semmi se mutat, / nem leljük soha / többé az utat.”

Az Eltévedt gyerekek, Weöres Sándor eltévedt gyerekei ők. Kóborolnak árkon-bokron át. Muzsikálnak a szavak és simogatnak, elandalítanak és megriasztanak. És természetesen meglevenednek. Kibomlik belőlük és élénk terül a táj. A tenger vadvirág, fű csiklandozza lábunk meztelen szárát, és az erdő fölbukkanó sejtelmes világa szorongást ültet belénk.

Így kezdődik. És, ahogy lapozgatok a kis füzetben, szebbnél szebb versek között bóklászva, távoli tájakról érkezett sorokat olvasgatva, elámulva a kérdéseken, itthonról és messziről küldött szívmelleg üzeneteken, megmosolyogva gyermekek nái, vidám szavát, lassan egy sík világba kerülök. Egy világba, amely számára ezek a fehér, sárga, kék és barna fedelű vékony füzetek, amelyek a Nyelvünk és kultúránk címet hordozzák, a távolból oly régen és olyan várva várt rokon levelet jelentik.

Megy a „levél”, és jönnek a válaszok. Sokfelé, sokakhoz, sokfelől. Mert tengernyi a levelező, és ezerfelé lakik. New Brunswickben, ott kint a város szélén, egy roskatag házban.

Montreálban, egyes-egyedül. A belgiumi Nivelles-ben, három, mindig vidám sráctól körülvéve. Ötven esztendeje Birminghamben, immár nagyon öregén. Párizstól délre, a messzi Chamaliéresben, összebújva a kis családdal. Afrika déli csücskén, és Canberrában is, elárvultan, húsz esztendeje.

Sokan vannak, és mennyi-félék. Két évtizede világgá szaladtak, lassan deresedő üstökűek. Költő, aki idegen földön is anyanyelvén kiáltja világgá fájdalomát, örömet. Sír felé hajló, ma is Salgótarjánról álmódó vén bányász. Pedig, hol van már Tarján? Hatvan esztendeje, hogy odahagyta. Karrierre kapaszkodottak, és éppen csak vegetáltak. Munkások, kistisztviselők, művészemberek, tudósok is. És más-más módon gondolkodók, a politika különböző színárnyalatait hordozók. Ám egyben valamennyien megegyeznek. Hogy a választott haza oltalmát elnyerve sem lettek hűtlenek a szülőföldhöz. Hogy nem közömbös nekik, mire viszi itt-hon a nép. Hogy oltalmazzák, védik, beszélnek anyanyelvüket, már ahogy lehet, ahogy tudják.

...

Most, hogy felénk int már a nyár és a Balaton-parton ismét találkozunk a Föld annyi zugából magyarul tanulni ideérkezett kislányok és kisfiúk, Sárospatakra az idősebbek, és közeledvén a magyar nyelv védelmére alakult kis világközösség, a harmadik anyanyelvi konferencia ideje, különösen meglepetésszerűen az üzenetváltás. A magyart tanítók amerikai konferenciájáról hírt küldő Csörgő Miklósné, így fejezi be a

levelét: „New Jersey Middlesec megyéjében – amelynek székhelye New Brunswick –, a legutóbbi népszámlálás szerint, hússzezerre tehető azok száma, akik magyarországi születésűek, vagy akik Magyarországon született szülők gyermekei. Tizenhetedik tanévükbe lépve, továbbra is gyermekeink, a magyar jövő iránti felelősségérzetet várjuk a tanuló ifjúságot!” És szálldosnak a hírek, és röppennek, ide-oda az üzenetek. Íme, még egy a sok közül. Dr. Nagy Károly, a kiváló nyelvész küldte Amerikából: „Az University of Indiana ural-altáji tan-székhének meghívására tizen-nyolc magyar származású egyetemi tanár tanácskozott április 2-től 4-ig, az amerikai felsőoktatás magyar tárgykörű programjáról.” Aztán rábukkannak a kis Kató levelére. Bécsből írta Szende Virágnak „Egyéni” helyesírással. A továbbiak nyárra emlékezve, amikor testvéreivel, Ákossal magyarul tanult a Balaton-parton: „Kedves tanár néni! Ott a táborban összeharagítottam egy debreceni Magyar kislánnyal, akivel levelezek. Már írtam neki egy levelet és egy lapot. Remélem, az segíteni fog, hogy ne felejtsem el a magyar nyelvet. A kislánynak már csomagot küldtem. Horgoltam neki egy kétrészes fűzőruhát, mert az anyám neki nagyon tetszett. Édességet és rágógumit csomagoltam hozzá. Tessék szíves lenni megírni, hogy a »dzs« mióta van, a magyar ábécében ezt a betűt a szü-leim nem ismerik. További kellemes nyári szünetet kívánok, üdvözlettel Kati.”

Csatár Imre

JANUÁR

7. Az Országház kupolacsarnokában
ünnepélyesen átadták a magyar koronát
31. Meghalt Nagy László

FEBRUÁR

14. Ünnepélyesen megnyitották
a Várszínházat
18. Munkatársunk helyszíni jelentése
a tatabányai szerencsétlenségről

MÁRCIUS

19. Elindultak Csillagvárosba a magyar
úrhajósjelöltek – Moro fényképével
ellátott közleményt kapott
a terroristáktól di II Messagero

ÁPRILIS

28. A kabuli rádió közölte: „forradalmi
tanács” alakult
30. A TASZ a dél-koreai repülőgép
határsértéséről

MÁJUS

10. Általános felháborodás és megdöbbenés
Aldo Moro meggyilkolása miatt
31. A fő veszélyforrás: a hozzá nem értés,
a gondatlanság

JÚNIUS

25. Kádár János találkozója Muammar
Al-Kadhafival
27. Argentína ünnepli világbajnokát

JÚLIUS

9. A szocialista Pertinit választották
az Olasz Köztársaság elnökévé
29. Megnyílt Havannában a XI. VIT

AUGUSZTUS

8. Elhunyt VI. Pál pápa
16. Izrael befagyasztotta az új telepítések
tervét
25. Peking taktikai szövetségeket keres
a NATO-országokban

SZEPTEMBER

19. A Camp-David-i csúcsértekezés után
30. Szívinfarktus következtében elhunyt
I. János Pál pápa

OKTÓBER

6. Egyetemisták részvétele az őszi
mezőgazdasági munkákban
17. II. János Pál néven – Karol Wojtyla
krakkói érsek az új pápa

NOVEMBER

6. Újabb tömeges megmozdulások
Teheránban
22. Közös ügyünk: A környezetvédelem

DECEMBER

13. Leonyid Brezsnyev fogadta Szaddam
Husszeint
17. Az alacsony nyugdíjak felemelése
a Minisztertanács előtt

Illyés Gyula:

Válasz Herdernek és Adynak II.

Hiteles adatok, ellenőrizhető panaszok szerint több százezer, sőt millió lelket számláló kisebbségi lakosságnak nincs saját nyelvű egyeteme, illetve, ha volt, azt megszüntették. De nincs ilyen főiskolája s rövidesen nem lesz egyetlen saját anyanyelvű középiskolája, mert ami volt, azt is úgy szakosítják, hogy az oktatás az állam nyelvén folyik: azzal a következménnyel, hogy nemzeti kisebbségű ifjú a maga nyelvén ipart sem tanulhat. Európa legnagyobb nemzeti kisebbsége magyar anyanyelvű; a húszmilliós egésznek mintegy 16–18%-a.

Gyakori – illetve mind számosabb a felsorolható – pedagógiai balfogás, hogy már elemi iskolás gyermekek saját nyelvű tankönyveikben is saját őseikről, mint barbár betolakodókról, alacsonyabb rendű pusztítókról tanulnak – a valósággal ellentétes – leckét: még az eleik által létrehozott építészeti remekről is mint megannyi bűnjeiről. Még élesebb a pedagógiai eltévelyedés, ha a gyermekek már az ábécével nem a saját nyelvükön ismerkedhetnek meg. Európa legnagyobb számú nemzeti kisebbségének gyermekei közül több mint 20% van ebben a helyzetben. Részben már a szülők „akaratából”: ki ne vonná ki gyermekét, hacsak egy rá a mód, a már-már *apartheid*-sorsból? Hatalmas tájegységeken tűnik el a kisebbségi értelmiség, eladdig nemzetiségi városok szűnik meg a kisebbségi műveltség minden működése.

Ez már nemcsak a kisebbségi és nemzeti, hanem elemi, emberi jogok sérelmével jár.

Nemegyszer torz helyzeteket teremtvé. Nem ritka, hogy az egyazon anyanyelvű orvos és beteg csak tolmáccsal, mert csak a hivatalos nyelven beszélhet. Sokhelyt az a gyakorlat, hogy a nemzetiségeknek diplomát nyert fiait, ha az ilyen iskolázás után is megtartották anyanyelvüket, szülőhelyüktől távol, más nyelvterületre helyezik. Szülőhelyükre pedig olyan értelmiségi kerül, aki az ottani nyelvet nem érti. Ekként százezres főnyi települések, megint csak egész városok betegek, például legkényesebb fájdalmaikat is jobbadán mutogatással közölhetik, vagyis az egészségügyi szolgáltatás dzsungeli szintjén. Nyilván kelthet nevetnéket – a *humeur noire*, illetve a *humeur noir* hatásaként – a kép: a gyóntató pap a híveit, a haldoklókat is, tolmács útján vallathatná. Hisz népe nyelvén a templomban sem prédikálhat. Kapott hegyesítést a toll a jakobinusok iskolájában is. Az ő szép álmaik közé tartozott ez is: egy állam, egy mértékrendszer, egy nyelv. Milyen kényelmes, mert hisz milyen logikus! Minden erőszakos asszimilációnak, népbeolvasztásnak ez az „eszmei” alibi-je. Holbach és Diderot elemi fokú tanítványai is meglepetten tekintenének egymásra s kommentálnák a különös eszmejárást, mely szerint tisztátlanként kezelt kisebbségeit egy-egy többség ma azért szorítja ki magából, hogy utolsó szálig bekebelezze.

Tébolyt terjeszt, aki bármily ellentétet bármily csekélyen úgy érint, hogy azzal a béke állapotát csak gondolatban is in-

gathatná. Ezt itt is hangsúlyozottan épp annak tudatában kell ismételni, hogy a nemzeti kisebbségek világszerte mind ingerültebben formak.

Nincs napszak, hogy az újságok erről ne közlőnének új és új hírt. Mintha ezek a „néptörédékek” századunkban fokozottan éreznék azt, hogy az idő ellenük dolgozik. Látszólag van ez így. A civilizáció a népességet a városokba tereli s a városok mindenkor az asszimilálódás olvasztó tégelyei voltak. A gépek ezt oly fürgeteges növekedéssel szolgálták, hogy – ellentétükbe csaptak át, s elképzelhető, hogy még ők is fokozottan az ellenkező irányt segítik. Nemzeti jogaik érvényesítését, elsősorban népi nyelvük ápolását a katalánok például a rádió révén vívták ki, s most a televízió át tökéletesítik, a kétoldallú (néha még jóakarátúnak is mondható) nyomás ellenében. Egy-egy nemzeti kisebbség – ahogy nemzet is –, azzal veszíthet napjainkban versenyt, ha népszaporulatával végzetesen lemarad. Vagyis, ha népe közösségétől az egyén nem kap olyan tudatot, hogy utódai számára védelmet is kap: olyan közösséget, melyért egyenként is áldozatot hoz, aggodás nélkül: hittel a jövőben.

A múlt szigorú vizsgálata, a félreértések tisztázása ennek a hitnek nyit utat. Segít tényekkel eloszlítani mindörökre, az egykori jóslatok borúlátását. Ősi hiedelem, hogy az állhata-tos szembenézés oroszlánt meghátráltat. Hitem, hogy az emberiségre pirkadás jön. A vadszelídító tekintetektől.

JANUÁR

3. Meghalt Honthy Hanna
9. A kambodzsai felszabadító erők győzelme nyomán – Népi Forradalmi Tanács néven megalakult az új kormány

FEBRUÁR

2. Khomeini Teheránban kifejtette további elgondolásait
18. Kína támadást indított Vietnam ellen

MÁRCIUS

7. A Voyager-1 felvételei a Jupiterről
10. Lassan vonulnak vissza a kínai csapatok

ÁPRILIS

4. Kölcsönös előnyök alapján: Eocén és Bábolna
25. Párizsban megnyílt a Magyar Műszaki Tájékoztatási Központ

MÁJUS

5. Az új brit miniszterelnök Margaret Thatcher életrajza

JÚNIUS

12. Sürgető feladat az egyensúlyi helyzet javítása
17. A pápa látogatása Lengyelországban

JÚLIUS

12. Takarékosági intézkedések a költségvetési intézményeknél
20. Nicaraguában átvette a hatalmat a nemzeti újjáépítés kormánya

AUGUSZTUS

8. Gáspár Sándor: „Elsőrendű követelmény a helyzet reális értékelése”
22. A teheráni vezetés a pártok betiltását tervezi

SZEPTEMBER

8. Az Egyesült Államokban megkezdik az MX-rakétarendszer kiépítését
21. Jelentés a népesedési helyzet alakulásáról

OKTÓBER

7. Szabad szombat
17. A készletfelhalmozódás anatómiája

NOVEMBER

6. Iráni fiatalok megszállva tartják az Egyesült Államok és Nagy-Britannia teheráni nagykövetségét

DECEMBER

13. Holland és belga fenntartással jóváhagyta a NATO az
30. A szocialista sajtó az afganisztáni eseményekről – Kabuli jelentés: Az országban nyugalom van

Fásítás

A szó kicsit esetlen szavunk, a tevékenység, amit föld, nagyon szép. Egy olyan hónap is szép, amelynek tavaszi szépségét megtetté az, hogy országosan kinevezzük fásítási hónapnak.

A világméretű környezetpusztítás rémének fölismerése óta már megszokta az ember, hogy sokat hall a fákról. Egy fásítási hónapban még több biztató-unszó szó esik róluk. És a hivatásos fásítókön kívül kivonul a társadalom öregje-fiatálja, gödröt ásni és facsemetét ültetni, ezrivel, tízezzel. Az utóbbi tevékenység korántsem nyájasan, kedvesen idilli, mert a fák ügyében semmi sem idilli. Nagyon pontosan tudjuk mérni és prognosztizálni az imént rémnek titulált természetpusztítás kárdimenzióit. Sci-fista rémképzéssel nem éldelgők számítják ki szikár tárgyilagossággal, hogy mikor lesznek a világ ipari tájai

sivatagok, lesz Európa közepe egyetlen meddőhányó, ha a világ nem törődik a fákkal, nem ültet fát.

Némi hazai, különleges figyelem azonban szükséges. Nem elég a kampány. Nem elég tízezer, ötvenezer fát ültetni. Minden évben ugyanannyit csak éppen elültetni szintén nem elég.

Tudni kell, *mire való* a fa. Mert nemcsak klorofill-termelő tartálynak kell. Nemcsak növénybiológiai oxigéntermelő cellának kell. Másért is kell. És látni, ápolni, szeretni is másképp kell a fákat, mint sokan látják, ápolják, szeretik.

...

Jó, hogy sok ezer facsemete kerül megint a földre. Sok szép nagy fa reménye ez az ezredforduló után élőknek. De nem jó arra gondolni, hogy hány helyen kezdődik a szép fásítás egy hosszú madzag kifeszítésé-

vel, szigorú cövekek leverésével. A természetességre éhes, urbanizált ember, szürkébe tipizálódó falusi ember természetet szeretne ott látni, ahol a terület neve szakszerű-ridegen „zöldterület”, természetet ott, ahová engedelmes babkaró-fákat ültet a geometrikus agyafúrtság. Fasorokat és parkokat szeretne ott látni (régibb kerületekben is), ahol módszeresen törzsig csonkítják azt, ami már végre fának mondható. Oly gyakran csonkítják meg a szent elektromos vezetékek és szent autós látótávolság-követelmény nevében is.

Kellenek a fák, hogy meg ne fulladjunk, kell az oxigénjük. Tudjuk-e igazán, hogy azért is kellenek a fák, szép burjánzásukkal figyelmeztessék az embert: bele ne vesszen városi élete szükségszerűen rideg egyeneseseibe és derékszögeibe?

Bor Ambrus

JANUÁR

3. Megkezdődött a népszámlálás
20. Az amerikai elnök az olimpia bojkottálását szorgalmazza
26. Az Egyesült Államok megadta Kínának a legnagyobb kereskedelmi kedvezményt

FEBRUÁR

23. Leonyid Brezsnyev: A szocialista országok békepolitikája az emberiség jövőjének legfőbb biztosítéka

MÁRCIUS

13. Elhunyt Gerő Ernő
28. Kádár János: Támogatni kell a kezdeményezést a gazdaságban

ÁPRILIS

18. Afrika 50. független állama Zimbabwe
26. Eszmecsere társadalmi méretekben a jelölőgyűléseken

MÁJUS

5. Meghalt Tito jugoszláv elnök
22. Kiállítás a Varsói Szerződés negyed századáról

JÚNIUS

3. Balaton: Az anyagi erőket a vízminőség védelmére összpontosítják
4. Visszatért a Földre a Farkas-Kubaszov kettős

JÚLIUS

9. A háztáji sorsa
20. Leonyid Brezsnyev megnyitotta az olimpiai játékokat

AUGUSZTUS

16. A PAP közleménye a munka menetét gátló jelenségekről
27. Megkezdődtek a Széchenyi-emléknapok

SZEPTEMBER

16. Szovjet gazdasági segélyek Lengyelországnak
23. Súlyosbodtak az összecsapások Irak és Irán közt

OKTÓBER

7. Helmut Schmidt marad az NSZK kancellárja a megerősödött koalíció élén
30. A Carter-Reagan vita után változatlanul szoros az elnök-választási verseny

NOVEMBER

3. A lengyel kormány és a szolidaritás megbeszélése Varsóban
6. A republikánus Ronald Reagan az Egyesült Államok új elnöke

DECEMBER

10. Meggyilkolták John Lennont
19. Czinege Lajos: Rövidebb idő is elegendő katonáink felkészítésére

Hapták

...

A vezényszóban elrendelt vigyázzállásban az égvilágon semmire vigyázni nem lehet, illetve semmire, amire vigyázni érdemes, csak mindenre, amire vigyázni tökéletesen fölösleges.

Nem beszélek tovább a haptákba szedett sarkak szorosra zárásáról és a lábfejek által bezárt szögek szabályozott állásáról, kettőnk akkori nagy bajáról. Merthogy vannak a haptáknak egyéb olyan forrítjai is, melyek a lényegesről a fegyelmet-figyelmet a századrangú lényegtelenre parancsolják. *Vigyázz!*-ban a katona nem vigyázhat a kötelességre, csak arra, hogy ki-a-mell-be-a-has, hiszen a férfias kebelnek daga-dozni kell, ha a fene fenét eszik is. *Vigyázz!*-ban az ember csak arra vigyáz, csak azzal törődik, hogy szeme se rebbenjen, föl ne szisszenjen, ha sípcsonton vagy orron ütik, arra vigyáz csak, hogy arckifejezése a vezényszóhoz – húha! – hű legyen. Sugározzon odaadást, bátorságot, büszkeséget, becsületet, mindenféle erényt, hiszen egyebet, mint sugárzni úgyse tud, mivel a hapták kényszer-zubbonyában hűség, odaadás, bátorság, büszkeség, becsület, semmiféle erény nem működtethető, nem gyakorolható. Meredt készenlétben a készségeknek csak a látszata áradozik, a készségek használata meredt készenlétben lehetetlen.

Vigyázz!-ban a század – akár egy udvaron sorakozik fel száz főből, akár a történelemben száz évből – moccanatlan. *Vigyázz!*-ban a századok tapodtat sem léphetnek, hanem állodgálnak haptákban. Sípcsontjukon kopog az ébenfa bot, szisszenésük ritkán hallatszik. Vonalzóval meghúzott, szögmérővel szabályozott glédák, arctalan arcvonalak, gondolkodni képtelen lábfejek, sorfalak, kulisszák, díszszemlére rendelt tétlenek. Vigyázzállásban senki semmi másra nem vigyáz, csak önmagára. Csak a hasára, hogy az illendően behúzva tartassék, de senkin meg ne látszszék, hogy a hasára figyel; csak a mellére vigyáz, hogy az kellően kidüledjezen, s látva-lássá a világ, hogy hely van rajta vitéségi éremnek. A ráncba szedett sorokban mindenki csak arra vigyáz, hogy ránc nélkül, kifogástalanul álljon rajta a zubbony, homlokránc és mosolyránc nélkül, üresen álljon az arca. Derekasságán feszüljön a derékszűj, derékszögű maradjon minden, aminek derékszög az előírása, megfelelően legyen szögletes a lábfeje. Rendben sapkája, gombja, zsebe, legyen rendben a szénája sántikáló alezredesek vizitjén.

Ha felcsattan a vezényszó: *vigyázz!* – vigyázni csak arra lehet, ami mellékes, és semmi-re, ami fontos.

Vezényszóról beszélek, nem

pedig parancsról. Vezényszóról, amelyet nem a vezénylő őrmesterek találnak ki, hanem kommandó-könyvekből beszajkolva ismételnék. Vezényszóról beszélek, mely unos-untig használatos, csattog, pattog, dördül, ripakodik, mert természet szerint rideg és embertelen. Jelhang inkább, semmint értelmes szó, a dresszúra egyezményes jelbeszéde, mint egy fütttyentés, mint a dob, mint a kürt, mint a trombita harsogó hangja, melyre vadászbek és vén csatlovak hegyezik a fülük.

A parancs, az igazi, más természetű. Nincs állandó, váltig ismételtgethető megfogalmazása, hanem a pillanatból születik, annak szól és alkalman-kint más és más. A parancs nem torkaszakadt vezényszó, mert nem a torokból jó, hanem valahonnan máshonnan, mélyebbről, beljebbről. Talán az értelomból, talán a lelkiismeretből, talán mindkettőből egyszerre: az erkölcsből, igen-igen halkan, nem is mindig hallhatóan. Sem *vigyázz!*-t nem vezényel, sem *pihenj!*-t, gúzsba se köt és nyugtot se hagy, hanem működtet. Működtet hűséget, odaadást, bátorságot, büszkeséget, becsületet, minden tisztas erőt, amely haptákban elszibbad, megbénul és nem gyakorolható.

Mátrai-Betegh Béla

JANUÁR

22. A Lityerturnaja Gazeta cikke a lengyel szocialistaellenes erőkről
27. A tizek perében halálra ítélték Csiang Csinget

FEBRUÁR

12. Wojciech Jaruselski az új lengyel kormányfő
24. Lövöldözés a madridi parlamentben: Francoista tisztok zendülése Spanyolországban

MÁRCIUS

14. Egy az akaratumk a közös ügyek viselésében – A Magyar Katolikus Püspöki Kar állásfoglalása a Hazafias Népfront VII. Kongresszusa alkalmából

ÁPRILIS

2. Kiosztották az Oscar-díjakat – Magyar animációs film a díjazottak között
25. Az amerikai elnök feloldotta a Szovjetunió elleni gabona-embargót

MÁJUS

14. Merénylet a pápa ellen
28. Meghalt Pilinszky János

JÚNIUS

9. Izraeli harci repülők támadása Bagdad ellen
14. Megalakult a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége

JÚLIUS

30. Fényes pompával zajlott le az angol trónörökös esküvője

AUGUSZTUS

11. Széles körű felháborodás a neutronfegyver-döntés miatt

SZEPTEMBER

16. Gdańskban megnyílt a Szolidaritás Kongresszusa
27. Ösztönző intézkedések rugalmas kisvállalatok és leányvállalatok alapítására

OKTOBER

7. Merénylet áldozata lett Szadat egyiptomi elnök

NOVEMBER

10. Javaslatok a telefonhelyzet javítására

DECEMBER

15. Fontos intézkedések a lengyel szükségállapot életbe lépése miatt
20. Nagyszabású fogadás a Kremlben Leonyid Brezsnyev 75. születésnapján

Tahók

Idén a Balaton még mocskosabb volt, mint tavaly, pedig már tavaly is mocskosabb volt, mint 79 nyarán. Nincsen olyan magyar főnév, amelyiket ne használhatnánk a vízen, parton, utakon heverő „dolgok” megnevezésére. Megaláztatott és végsőkig fölingerelve, be kellett látnom, hogy amit történelemtől, közéleti tapasztalatoktól, sokirányú kudarcaimtól nem kaptam meg, azt a nyaralás szégyene megadta: hazátlanak éreztem magam. Csutkák, rongyok, zsíros hulladék és szikkadt gumimatracok tömelegét már régen „megemésztettem”. Söprű, lapát, nylonzsák, rovarirtó, hajnali vagy éjféleli fürdőzés segít elviselni vagy legalább imitálni a minimális tisztaság élményét, de mit kezdjek az új szeméttel?

A szemét nem lesz magától. Emberi közreműködéssel keletkezik. Évekkel ezelőtt, úgy gondoltam, hogy e közreműködő történelmi termék, s fölöttébb rövid életű lesz. Bizonyos tekintetben a pozitív változás eredménye. Azt gondoltam ugyanis, hogy már olyan jól élnek az iskolázatlan, primitív tömegek, hogy nyaralásra is telik nekik, de még nem tanulták meg, hogy nyaraltukban is viselkedniük kell. Majd eltanulják a fejlettebb külföldiektől és a példa-

mutató, gyakorlott belföldiektől. Rá kellett döbbennem, hogy reményem idétlen öncsalás.

Ül Tahó – mert így neveztem el rövidség kedvéért a Szennyképzőt –, szóval ül Tahó a déli rekkenőben, azon az egyetlen stégen, ami a strand közepén áll. Két marokkal hinti vízbe a főtt kukoricaszemeket és teli torokból üvölt: El innen! Ne ússzanak ide! Ez horgász hely! Maguknak is jobb, ha nem akadnak a horogba! A halak persze röhögnek: dehogy is úsznak a zavarosba, az emberek közé és éppen déli rekkenőn. Mondja is valaki Tahónak, de ő csak üvölt, jobban tudja. Aztán egy kis srác, lapockájánál fogva fönnakad a messzire bedobott horgon.

Hát nem megmondtam, rivall Tahó, bár tíz nap alatt most jelzett először az úszója. Reggeli tejjre várva tudom meg, hogy nem kivakaródzott primitív a hős horgász, hanem a szomszéd utca emeletes nyaralójának egyetemét végzett tulajdonosa, aki agyonfárasztott idegeit pihenteti pecázással.

Az ezüstszürke Mercedes tulajdonosa elébb szétpillant a deszkamóló végén, csak aztán szórja vízbe a két műanyag vödör tartalmát. Húsz lépéssel odébb, az utca másik végén konténerbe szórhatná ugyan-

ezt, de húsz lépés is fárasztja. Anyanyelvén kiáltok rá. Behúzott nyakkal iszkol a bérelt nyaraló felé. Hogyne: otthon a kertkaput is naponta kétszer szidolozzák. Híresen tiszta, pedáns nép fia. De most nyaral.

A hajnali fürdőzés persze ad további tapasztalatokat is. A kétszemélyes kis sátorból lop-pal kiódalog tulajdonosa és artistát felülmúló ügyességgel – lóg a korláton, fél combján leng a melegítő alsó – belepotyogtat a vízbe. Délután ugyanonnan merítenek a bográcsba. „Dialdallal” állapítom meg, hogy Tahó világfertyályoktól függetlenül virul. De miért pont itt? Miért nálunk? Mert itt lehet? Mert itt nem jelentik föl, nem törlik képen, nem lesz az utca nevetségének tárgya! Vállalat-igazgatóink is ezt teszik a Balaton mentén: egész cégük mocskát ürítik a vízbe, aztán a vállalat mellényzsebéből kifizetik a bírságot. Egy kalap fekáliáért ugyan miért büntetnének a megbecsült nyaralót!

Így leszek lassan hazátlan. S velem együtt még sokan. Jönnék a Tahók mindenünnen, diktálják a módit s mi báván átadjuk nekik gyermekkorunk, pihenőidőnk legszebb színtereit. És nem is érdeklünk mást, ha ilyen bárgyúak vagyunk.

– kes –

JANUÁR

26. Az Országos Választási Bizottság közleménye: Az időközi választás eredményei
30. Eltemették Mihail Szuszlovot

FEBRUÁR

7. Ismét Madrid
19. A fogyasztók érdekvédelme a Minisztertanács ülésének napirendjén

MÁRCIUS

21. Meghalt Jékely Zoltán
23. A CDU megőrizte abszolút többségét Alsó-Szászországban

ÁPRILIS

3. Buenos Aires-i közlemény a falkland-szigeti partraszállásról
7. Mától működik az új hegyeshalmi átkelőhely
25. Egyiptom ma kapja vissza az egész Sínai-félszigetet

MÁJUS

26. Kádár János köszöntése: Az MSZMP Központi Bizottságának levele

JÚNIUS

23. A falklandi háború vége
25. Pozsgai Imrét választották a Hazafias Népfront főtitkárává

JÚLIUS

14. Bagdad elfogadta, Teherán elutasította a BT határozatát
25. Magyar küldöttség az ENSZ öregedési világértékeztetésén

AUGUSZTUS

10. Az Országos Anyag- és Árhivatal közleménye a központi fogyasztói árintézkedésekről
22. Megkezdődött a palesztin erők kivonása Nyugat-Bejrútból
31. Ingrid Bergman halála

SZEPTEMBER

16. Megáll az idő, Gothár Péter filmje
19. A libanoni jobboldal katonai akciói a palesztin menekülttáborokban

OKTÓBER

2. Kohl letette a hivatali esküt
8. Rakowski a szakszervezeti törvénytervezetről

NOVEMBER

12. Elhunyt Leonyid Iljics Brezsnyev
12. Megszüntetik Walesa internálását
13. Juriij Andropov az SZKP főtitkára

DECEMBER

11. Visszatért a Földre Berezojov és Lebegyev
28. Meghalt Louis Aragon

Moszkvai tudósítónktól

Kísérleti kísértet

Két érvrendszer, két különböző politikai felfogás ad kezet a nem csökkenő és a világtörténelemben egyedülálló fegyverkezési láznak. A Szovjetunióban azt vallják – sokszor kifejtették ezt magas rangú vezetők és hírmagyarázók egyaránt –, hogy a két világrendszer, a két nagyhatalom katonai ereje viszonylagos egyensúlyban van. Az újabb fegyverkezési tervek ezt a mérleget billenténék föl. Vonatkozik ez mindekelőtt két elgondolásra: egyfelől a NATO úgynevezett ket-

tős határozatára, amely szerint a jövő év végéig csaknem száz közepes hatótávolságú rakétát helyeznének el Nyugat-Európában, ha a genfi tárgyalások nem hoznak eredményt; másfelől, a száz új MX-típusú interkontinentális ballisztikus rakéta amerikai telepítési tervére. Ezeket az elképzeléseket a nyugati államokban a közvélemény jelentékeny része és néhol a hivatalos körök egy-egy csoportja is kifogásolja, esetenként élénken helyteleníti; ha mégis megvalósulnának a fegyverkezési határozatok, akkor – amint erre többször is utaltak a

szovjet fővárosban – Moszkva kénytelen lesz megfelelő válaszintézkedéseket hozni.

A szovjet felfogással ellentétben az amerikaiak azt állítják, hogy az egyensúly eltűnt, a mérleg fölbillent és nem az ő javukra. Törekvéseiket Moszkvában úgy értékelik, hogy új fegyverrendszerek telepítésével Washington minduntalan fölényt próbál szerezni. Az Izvesztija megállapítása szerint, ez a törekvés mintegy folytatja a korábbi amerikai magatartást: az elmúlt harminc esztendőben rendre az Egyesült Államok dolgozta ki elsőként a különféle pusztító fegyverfajták tervét. És vajon növekedett-e az amerikaiak biztonsága? – teszi föl a kérdést a lap, amivel a probléma velejére, a béke ügyéért aggodók lényegi dilemmájára, pontosabban érvére tapint rá. Arra nevezetesen, hogy sem a mindig válaszolni kívánó „hadi logika”, sem a vádaskodások, sem a rágalmozó állítások nem segítik elő a fegyverkezési verseny csökkentését, amire pedig igen nagy szükség volna, hiszen a világ mostanában naponként, egymilliárd dollárt ad ki a ha-

gyományos és nukleáris eszközök termelésére, fejlesztésére.

...
Következik mindebből, hogy a józan ész, a higgadt mérlegelés azt diktálná, a Minuteman és a Titán-rakétákat ne váltsák föl a „kísérleti kísértetekkel”.

...
A világ népei a XX. század végén joggal várnák el, hogy ne „csupán” béke legyen, hanem olyan nemzetközi rendszer épüljön ki, amely a véletlen eseteket kizárva tartósan szavatolja és ezáltal meghaladja a „háborúnélküliség” állapotát. Nem az MX-ek, meg a Pershingek telepítésére kellene gondolni, hanem arra, hogy legalábbis ezen a téren túl lehetne lépni a római bölcsességen és a békére – a békével készülni. Abból a bizonyos napi egymilliárdból bizonyos jó néhány lézerlemezjátszóra és sok minden másra tellenék; az emberiség most már igazán megérdemelné, hogy ne csak azt tudja, mit jelent a háború, hanem azt is, hogy mit „tud” az igazi, az elriasztás alacsonyabb fokon álló – béke.

Martin József

JANUÁR

27. Új hírek az ötösikrekről

FEBRUÁR

6. Francia kézen a „lyoni hóhér”
18. Ronald Reagan ragaszkodik
a nulla megoldáshoz

MÁRCIUS

4. Arthur Koestlert és feleségét holtan
találták londoni lakásukban
30. Vesznek-e magyar komputert a tőkés
piacon?

ÁPRILIS

16. Meghalt Illyés Gyula

MÁJUS

10. Nemzeti zászlóval tüntették ki
Hajdúböszörményt
22. Befejeződött a munkásörparancsnokok
értekezlete

JÚNIUS

2. Az oktatás-fejlesztés feladatairól
beszélt Aczél György az ELTE-n
11. Nagyarányú konzervatív győzelem
a brit választásokon
21. II. János Pál pápa Poznanban
és Katowicében

JÚLIUS

13. A kisvárosok együttműködéséről
tanácskoztak Békésen
22. Ifjúsági eszperantó világkongresszus
Debrecenben

AUGUSZTUS

3. Megkezdődött a világ magyar
orvosainak első találkozója
27. Jurij Andropov nyilatkozata
a genfi tárgyalásokról

SZEPTEMBER

3. A TASSZ állásfoglalása a dél-koreai
repülőgép ügyéről
20. George Bush budapesti tárgyalásai
30. Kádár János megbeszélése Mihail
Gorbacsovval

OKTÓBER

15. A választójogi törvénytervezet
társadalmi vitájának tapasztalatai
22. Hogyan vált be az ezerforintos?

NOVEMBER

4. Lázár György felavatta az első magyar
atomerőmű 1. számú reaktorblokkját
23. A nyugatnémet lakosság többsége
jóváhagyta a rakétatelepítést

DECEMBER

11. Megnyílt a Hotel Flamenco
23. Korom Mihály: A demokrácia
fejlesztése társadalmi követelmény

A nehézség-ről

...
Előrebocsátom, hogy én a magyar nép mai káromkodási színvonalát siralmasnak találom. Igaz ugyan, hogy a káromkodás ma tömeges népszokás, divathóbort és össznemzeti vetélkedő, de borzasztóan alacsonyra állított mérce fölött kell átkáromkodnia a mai büdösszájúnak. Először is mindjárt a leginkább kezzeügyében levő altesti és nemzési szakszavakkal dobálózik ma mindenki. Nincsen semmi szín, semmi változatosság, hogy szellemességről már ne is beszéljek. Szürkeség és egyhangúság.

Hosszú út vezetett ide? Hosszú történelmi út? Természetesen. Valamikor, nem is olyan régen, fényesen tudott még káromkodni ez a nemzet. Mennyiségileg kevesebb volt ugyan a káromkodás az országban és nem hatott át minden egyes társadalmi réteget, de minőségileg ég- és föld volt a különbség. Mikor kezdődött meg az elszürkülés? Mikor szorult háttérbe az addig alapvetően és túlnyomóan népi gyökerű káromkodás? Mikor alakult át értelmiségi feltűnősködéssé? Nehéz rámutatni. Mostanában.

Vissza tehát a népi, az ősförásokhoz? Igen, vissza, de óvatosan. Félő ugyanis, hogy a heves, kampányszerű visszanyúlás balul üt ki. Az ősí átkokban és káromlásokban ugyanis rengeteg, ma már alig ismert nyelvi fordulat van, amelyeket, ha avatatlan kéz emel fel a mai

káromkodásba, csak értelmetlen zagyaság válik belőle. Erre nézve csak egyetlen röpke példát; tegyük fel, hogy elindul az ez után a cikk után nyomban megalakuló Káromkodáskutató fiatal szociológusa vidéki gyűjtőútra és mindjárt itt Lacházán beleütközik a nehézségbe. Elhűlve tapasztalja, hogy az a szó, amit ő nap mint nap hall a televízióból, az János bácsi száján káromkodás. („A nehézség jöjjön rád, a nehézség eszen beléd.”) Na már most, ha ez a fiatalember nincs kellőképpen kioktatva és nem tudja, hogy a nehézség valamikor az epilepsziás rohamot jelentette, akkor azt hiszi, hogy János bácsit a televízió fertőzte meg és János bácsi voltaképpen az állapotokat szidja, amikor a nehézséget emlegeti. Pedig nem így van. János bácsinak nincsen ilyen csavaros esze, nincsen ilyen körmönfont humora, egészen más kifejezést használ ő, ha indulatba jön.

Körültekintéssel, fontolva haladva tehát! A népi elemek innovációja a káromkodásba csakis a hatékonyságot szolgálhatja. (Senkit ne indítson felelőtlen káromkodásra, hogy ezen utóbbi mondatomat magam sem nagyon értem.) A mai szürke káromkodásnak nemcsak az a baja, hogy szürke, hanem főleg az, hogy nem hatékony. Az ember csak kilöki magából és már el is felejtette. Nem érez semmit. Gyönyör, elégedettség, kielégülés? Sem-

mi! A hatékony káromkodás viszont éppen ellenkezőleg. Megállítja az időt. Belerobban a természetbe és visszabeszél még a mennydörgésnek is. Az igazi káromkodás egy pillanatra leszakítja a bilincset az ember csuklójáról. Egy taréjos, cifra káromkodás egy pillantra még egyszer hűssé avat bennünket legyőzöttségünkben. De hát, ehhez tudni kell káromkodni. Így nem lehet.

Megkockáztatom: ez, ami most folyik, ez nem is káromkodás. Ez már annyira beépült a mindennapi társas érintkezésbe, annyira általános szóhasználat, gyakorlat, hogy ez már csak csevegés. Ronda, zagya, piszkos, ragadós, pocsek. Hol van ebből már a káromkodás ünnepélyessége, egyszerűsége? Hol van már a klasszikusok, a kocsisok, kanászok, őrmesterek veretessége?

Pedig a nehézségek nem állnak itt a kapuk előtt (mint Hannibál), hanem már – egy szerény képzelettel – begyűrűztek. (T. i.: a kapukon begyűrűzni... – ez legalábbis kétes.) A káromkodások pedig elévülnek. W. G. Sumner is ezt írja. És nem csupán a használatban, hanem használaton kívül is. Tehát azért volna jobb még ma megtanulni szakavatottan és hittel káromkodni, mert holnap esetleg már kevés lesz az, ami ma még kielégítene. Röviden és velősen: ne vacakoljunk ezzel a nehézséggel...

Csurka István

JANUÁR

21. Megtalálták a Szépművészeti Múzeum elrabolt képeit
29. Tizenhárom halott a Fülöp-szigeteki népszavazáson

FEBRUÁR

11. Elhunyt Jurij Vlagyirirovics Andropov
14. Konsztantyin Csernyenko az SZKP új főtitkára

MÁRCIUS

6. A Varsói Szerződés javaslata a NATO-nak a katonai kiadások csökkentésére
31. Útközben: Skála Sztráda

ÁPRILIS

6. Magyar elnököt választott az európai IPU-fórum
11. Budapestre érkezett Bettino Craxi

MÁJUS

5. A szovjet szervek meghíúsították az amerikai akciót Szaharov ügyében
16. A MOB nyilatkozata: A magyar sportolók nem vesznek részt az olimpián

JÚNIUS

6. Alakulóülést tartott az Alkotmányjogi Tanács
28. Törvényerejű rendelet a lakosság településfejlesztési hozzájárulásáról
29. Kizárták a LEMP-ből Adam Schaff filozófust

JÚLIUS

18. MTA-SOROS Foundation: Magyar-amerikai nyílt pályázat
21. Amnesztia-törvényt fogadtak el a PRON javaslatára

AUGUSZTUS

14. Befejeződtek a XXIII. nyári olimpiai játékok

SZEPTEMBER

25. A magas kamatokat bírálja az IMF és a Világbank értekezlete
29. Opera, opera: 100 éve annak...

OKTÓBER

12. Margaret Thatcher záróbeszéde a kongresszuson: Négy halottja van a szállodarobbantásnak
19. A tisztességtelen gazdasági tevékenység tilalmáról alkotott törvényt az országgyűlés

NOVEMBER

1. Indira Gandhi meggyilkolása után fia lépett örökébe
9. Ronald Reagan első nyilatkozata újráválasztása után

DECEMBER

19. Sarlós István az országgyűlés új elnöke
24. Befejeződtek az indiai választások

A Váci utcától Torda városáig

...
A Váci utca: él. Itt tartom a kezembben, belelapozok. Itt az utcátábla, négy sarkán négy négyszög, volna várkastya színté. Az utcátábla: vászon, fölírta: Váci utca. Ez a Váci utca: könyv. Tarr László írta (meg a történelem), a Helikon adta ki, s ez a teljes címe: *A régi Váci utca regényes krónikája*.

Régi? Az első sorok négyszáz évvel vezetnek vissza a múltba. Metszetek osztják meg a szöveget, karcok, rajzok, később már fényképek is. A képek közét történetek töltik ki, anekdoták, elbeszélések, szóbeszéd és egykor volt valóság, szórakoztató valamennyi, mint lehetett valaha az élet itt a Váci utcán, ezen a belső, vagy felső szakaszán, amely több mint utca: fogalom. Az a másik rész, a folytatás túl a hídfőn, csak a neve szerint Váci utca. A jelleme, mi több: a jelleme más.

Aztán sétálni indulhatunk itt a karosszékekben. Inicialéként házzsámblák állítanak meg egy-egy létező, vagy volt épület előtt, nézelődni, emlékezni, méricskélteni, s közben – kivált *Ráday* Mihály mai felvételeit nézegetve – arra gondolni: mitől öregszik el, vagy éppen mitől marad fiatal egy épület, egy utca, egy városnegyed? Háborúban bomba hasít bele, s békében? Gondatlanság? Hanyagosság? Urizálás? Modernkedés?

Mikor van a múltnak jelene, mikor?

Töprenghetek, milyen volt a Váci utca csaknem száz évvel ezelőtt, mondjuk: 1889-ben; s járt-e rajta Orbán Balázs tudós és képviselő? S ha járt, lélek-

ben is itt volt-e, vagy másfelé vitte a szíve? Abban az esztendőben, 1889-ben jelent meg jeles munkája, a *Torda város és környéke* (most pedig hasonmása, *Szántó* Tibor gondozásában, a Kner Nyomdában különleges, Helikon nevű papíron). Az év nagy részében tevékeny képviselő volt, de esztendőnként néhány hetet ide-oda gyalogolt Torda városában és a környékén (meg a múltjában). Kutatott, jegyzetelt, s mindezt azért, hogy helyrehozza egy mulasztását. Mulasztásnak ugyan csak időre érte, s nem erkölcsi elmarasztalásként mondhatni, hogy későbbre halasztotta e vidéknek könyvbe rögzítését akkor, amikor a *Székhelyföld leírása* című nagy munkáján dolgozott. „Az anyag rendkívüli bőségéből és érdekes voltából kitűnt, hogy a kitűzött cél csak úgy lesz e szép és nagy múlttal bíró városhoz méltóan elérhető, ha ezt egy önálló monographia tárgyává teszem” – írta volt Előszavában. – „Bennem élt, sőt teljesen uralta és elfoglalta lelkemet Torda városa iránt azon előszeretettel és mély érdeklődés, amelyet nemcsak a múltja iránti bámulat, de a jelene iránti tisztelet is folyton táplált...” „Íme, a kitartó munka igénytelen eredménye.”

Igénytelen? Hatalmas munka! Csaknem ötszáz album méretű oldal. „33 nagy és 12 szövegképpel.” Sem időben, sem korban nem mulaszt el semmit, főt hajt, ha ennek látja helyét, fölvetett fölvel vitázik, ha ennek kényszerét érzi. A történelem az ő számára a történelem előtt

kezdődik, s nem mendemondákra alapozza véleményét, hanem írott vagy kőbe véssett emlékekre; lemásolja, kiegészíti, fősorakoztatja valamennyit.

...
Könyvét természeti és történelmi leírással kezdi, oly részletesen, hogy az szinte már aprólékosnak volna mondható, ha nem élvezetes, ízes nyelven, hittel és lelkesedéssel írta volna. Okmányokat sorakoztat, római castrumokat és castellumokat ír le, igazi és koholt föliratokat elemez, gondosan fősorolja, ki mindenkit vezetett ide, vitt tovább, vagy szórt szerte a népvándorlás kora. Bejárja a környéket, végighalad a történelmen, hiszen „Torda város történelme Erdély történelme; e város múltja szorosan össze van forrva hazánk viszontagságos múltjával és történelmével”. Nevén nevez mindenkit, aki tett valamit is Tordáért, bármily nemzetiségű volt. Mert „a szabadság harcaiban együtt-küzdőknél a bajtársi érzet melege forrasztá össze szíveiket, vérük összeforrt a szabadság harcterein, és e szent vérkereszttség megteremté a testvéri összetartozandóság azon érzetét, amely a jelenben is hevíti kebleiket, s mely biztonnal a jövőben sem fogja meghazudtolni magát” – remélte.

Gyönyörű lehet ez a vidék csakugyan, az olvasó mintha arra járna maga is. Orbán Balázs – költő, a valóság költője: a végtelen tájja olvasójának szeme elé. Időben is végtelen: örök szépséget, örök igazságot.

Zay László

JANUÁR

14. Később döntenek a metróépítés folytatásáról
19. A Minisztertanács közleménye a fogyasztói árak és szolgáltatási díjak emeléséről

FEBRUÁR

8. Ítélet a Popieluszko-perben

MÁRCIUS

12. Elhunyt Konsztantyin Csernyenko – Mihail Gorbacsov az SZKP új főtitkár
26. Grósz Károly: Mozgósítható tartalékunk a cselekvő ember
28. Hámori Csaba: A fiataloknak érezniük kell, a KISZ mögöttük áll

ÁPRILIS

12. Enver Hodzsa halála
27. Meghosszabbították a Varsói Szerződés hatályát

MÁJUS

11. Befejeződött az MTA 145. közgyűlése: Az új elnök Berend T. Iván
25. Közzétették a képviselőjelöltek névsorát

JÚNIUS

10. Közéleti vezetők az urnák előtt
13. Lisszabon és Madrid a tizenegyedik és tizenkettedik EGK-tag

JÚLIUS

12. A Szovjetunióban az idén kidolgozzák a korszerűbb gazdasági mechanizmus egységes rendszerét – Mihail Gorbacsov beszéde Minszkben

AUGUSZTUS

16. A kormány a Gabcsikovo–Nagymaros Vízlépcsőrendszerről tárgyalt – Közepes erősségű földrengés volt a Dunántúlon

SZEPTEMBER

17. Gorbacsov hét beszéde könyv alakban

OKTÓBER

16. Lázár György üdvözölte a résztvevőket az európai kulturális fórum első napján

NOVEMBER

1. Megkezdődtek Kádár János és Margaret Thatcher tárgyalásai
22. A különbségek ellenére lehet választ találni a világ sorskérdéseire – Gorbacsov és Reagan értékelésével véget ért a genfi csúcstalálkozó

DECEMBER

7. London hivatalosan is csatlakozott a csillagháborús program kutatásaihoz

Árpád híd

SZERETEM a hidakat. Szívemhez nőtt a fehérvári Nádorpatak fölött ívelő, hajdani Nepomuki Szent János szobrával ékes, mohos kőhíd, a világréseket összekötő konstantinápolyi hídóriás és a pest-budai hidak, különösképpen az Erzsébet nevét viselő karcsú költemény, amely valamiképpen mindig Szabó Lőrincre emlékeztetett. Budáról jövet mindig úgy lobbant bele az ember látómezejébe, mint az örökké siető költő Az EST-lapok folyosóján. A pilonok csúcsán mindig lengt néhány felhőfürt, mint Szabó Lőrinc szórakozott homlokán a ritkás hajzat, s amikor a hídépítő Sávoly Pál jóvoltából átkúszhattam az újjáépülő Erzsébet híd pillérei között kifeszített, dróthálóból készült szerelőszyonyegen, fenn a torony csúcsán, megsimogattam az acélgömböt:

– Tiszteletem, szerkesztő úr. Elsők vagyunk.

Akkor még voltak olyan becsvágymaim, hogy elsőnek lenni valahol, első hírlapíróként átmenni a még el nem készült hidon, elsőként érkezni valahová, ahol történt valami. Sávoly Pál csöndes derűvel figyelte ezt a szenvedélyemet s magával vitt, amikor az úszódaru az utolsó hídelemet beemelte. Az óriási acéllap a helyére került, a hídépítő megszorította a könyökömet és gyöngéden megtaszított:

– Most ugorj és rohanj.

UGROTTAM és rohantam, valaki utánam hajtott egy léce, de átértem szerencsésen, másodszor is elsőként. Szeretem a hidakat. Amikor felépü-

lőben voltam csaknem végzetes balesetünkből, akkor írták meg a lapok, hogy elkezdődik a Margit híd felújítása. A könyökbe tört, kedélyes latin híd itt volt az orrom előtt, jóformán az erkélyre kellett kimenni, hogy a munka minden szakaszát be tudjam tekinteni s elhatároztam, hogy rokkant állapomban figyelemmel kísérem a Margit híd megújulását, hetenként beszámolok a fejlődésről. Folytatásos riportnak szántam s olyan izgalmas kapcsolat született belőle, mint egy regény.

...

A két hatalmas építkezés mellett gyerekjátéknak tűnt a Szabadság híd felújítása. A kipróbált építőgárdának nem okozott különösebb fejtörést, hacsak a rejtvény nem, hogy hová lett a hídszerkezetből az az aranypénz, amit a Ferenc József hidat felavató császár és király kalapált bele az egyik tartóba. Amikor megszületett a döntés az Árpád híd teljes szélességre való átépítéséről, bejártam az akkor még zűrzavaros terepet. Budapest legkopotabb, legvedlettebb környéke terült el a Duna fölött és a folyó jobb partján. A pesti part építészetileg messze maga mögött hagyta az óbudai városrészt, holott a lakótelepekben mutatkozott valami uniformis-elegancia, de a Flórián tér és környéke lehangozta a szemlélt.

Nem tudtam elképzelni, mi lesz ebből a hagyományos óbudai elemeket és kilométeres háztömböket vegyítő képből, mire a munka véget ér. És

most, amikor hetekkel az átadás után búcsúsorokat fogalmazandó bejárom a térséget, felötlik bennem mindaz, ami az építkezések éve alatt felgyülemlettek. A munka már-már nem is mérnöki alkotásnak tetszik, hanem művészi harmóniának. Valami született ebben a gondosan ápolott városban, amely mind egyre teljesebb lesz.

A RÓMAI régiségtan első kötete, amit hatvan évvel ezelőtt forgattam a fehérvári gimnáziumban, modern városképpé formálódott. Merészen ívelő felüljárók alatt a sétáló – még mindig „tanulják” a Flórián tere – úgy hatnak, mint a második légió fáradt harcosai, akik a fürdőbe mennek egy kimerítő gyakorlat után. A halhatatlan Róma emlékeit csak Itália földjén foglalták ilyen merész kökeretbe, mint Budán. Felülről nézve, talán egy végiggombolt mentének hat a mai Budapest, amelynek a nyaka táján egy szép, régi stílusban mintázott, újkori formában kitömött amulett fityeg.

Nem tagadom, szeretem a hidakat és szeretem ezt a várost, ahol életem nagy részét leéltem. Nem tudom, mi lesz a miniszteri biztos következő megbízása, de szeretnék azon is „rajta lenni” mesterségem örök parancsa szerint. Szeretnék ott ténferegni és leselkedni, ahol a kipróbált gárda ismét nekifog valaminek, szeretném megírni, ami a kezük alatt születik. Lehetőleg – elsőként.

Baróti Géza

JANUÁR

2. Megkezdődött az ólommentes benzin árusítása
29. Részletek a Challenger hét úrhajósának tragédiájáról

MÁRCIUS

3. Palme meggyilkolása után Carlsson a megbízott kormányfő
21. Törvényt fogadott el az országgyűlés a sajtóról és az illetékekről

ÁPRILIS

15. Major Tamás halálára
16. Megdöbbenés és felháborodás a Líbiát ért amerikai támadás miatt

MÁJUS

4. Május 1-jét köszöntötte az ország
5. A Szovjetunió kész együttműködni az atomerőmű-balesetek elhárításában
6. Csernobilban eloltották a tüzet

JÚNIUS

3. Futballkatasztrófa magyar áldozatokkal – Szovjetunió–Magyarország 6:0
27. Hetényi István: A termelés és az elosztás aránya kedvezőtlenül alakul

JÚLIUS

1. Lékai László halála
11. Meghalt Magyarország szépe

AUGUSZTUS

11. Forma-1 Magyar Nagydíj
22. Elkészült a jelentés a csernobili katasztrófáról

SZEPTEMBER

11. Az újjászervezett bankrendszer segíti a vállalkozói versenyt
28. Fölavatták az SOS-gyermekeket

OKTÓBER

11. Ma kezdődik az izlandi csúcstalálkozó – Mihail Gorbacsov Rejkjavikban
23. A katolikus püspöki kar nyilatkozata a katonai szolgálatról

NOVEMBER

5. Harminc esztendeje alakult meg a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány – Berecz János mondott beszédet a szolnoki ünnepségen
11. Közös vállalat – McDonald's az Aranykéz utcában

DECEMBER

20. Szovjet hivatalos tájékoztatás Szaharov akadémikusról

Halogatott jelen

Mindent ideiglenesen végez el. A mosdóban futtában törli meg a kezét, nedves manccsal jön elő, mintha később visszatérne, alaposabb törülközésre. S hogyan olvas? Átlósan. Átfutja az oldalakat, mintha lenne ebben az életben még ideje arra, hogy mindent újraolvasson. Szeget ver sietve a szekrény oldalába, fölakasztani a háziköntösét, s az az ideiglenes szeg szolgálja haláláig, miközben hente megálmodja a szép bronzkampót, amelyet sosem fog megvenni, fölcsavarozni. Egész életét futtában éli, barátságait minduntalan elhalasztja a következő, bizonytalan találkozá-

sig („na, majd legközelebb öszszefutunk, s egy jót dumálunk!”) – akárcsak az angoltanulást, a vidéki nagynénje meglátogatását, a szülői sír gondozását, a lelkiismeret-furdalásai eloszlatását, a reggeli tornát, a dohányzás csökkentését, a húsz éve tervezett londoni utazást, a kimagyarázkodását a világgal – és legfőképpen azt a másik életet, amelyre vágyik, és amelyre úgy gondol, mint egy megvásárolható hűtőszekrényre, hifi-toronyra: egy szép napon majd kicseréli, és attól kezdve minden másképpen lesz.

Persze, életének töretlenül ideiglenessége nemcsak az ő

műve. Amióta megszületett, ilyen átmenetinek tetszik a világ; ő csak hű ministránsa ennek a kapkodásnak, ennek a hebrencs földi teremtésnek, amely ugyan „átalakítás miatt nyitva”, de azért ott a láthatatlan felirat, és majdnem ez áll rajta: „A jelen technikai okokból elmarad – a jegyek nem válthatók vissza és nem érvényesek a jövő századra.”

Sóváran néz föl azokra, akik jelenüket mégis megbízhatóan lakályossá, otthonossá tudták tenni. Neki a jelenre sosincs ideje: örökké kisiet belőle, s másnapra halasztja az életét.

Diurnus

JANUÁR

26. A keresztény liberális koalíció kormányoz továbbra is Bonnban
29. A Gorbacsov-beszéd nyomán a szovjet megújulást elemzi a világsajtó

FEBRUÁR

10. Mit tett (eddig) a SOROS-alapítvány?
23. India és Pakisztán „krikett-diplomáciája”

MÁRCIUS

7. Dr. Paskai László az új esztergomi érsek
21. Az országgyűlés alapos vita után megalkotta a földről szóló törvényt

ÁPRILIS

13. Meghalt Váradai Hédi
13. Ma kezdődnek Moszkvában a szovjet-amerikai tárgyalások

MÁJUS

9. Megnyílt a Vasarely Múzeum
29. A brit munkáspárt vezére választási beavatkozása vádolja Washington

JÚNIUS

1. A légsértés körülményeit vizsgálja az SZKB PB
13. Thatcher harmadszor
26. Grósz Károly a Minisztertanács elnöke

JÚLIUS

6. Életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték Klaus Barbie-t

AUGUSZTUS

14. A kormány elfogadta a forgalmi és személyi jövedelemadó törvénytervezetét

SZEPTEMBER

8. Kétoldalú megbeszélések az NSZK fővárosában
17. Grósz Károly: A haza sorsáról és jövőjéről van szó

OKTÓBER

8. Grósz Károly és Helmut Kohl átfogó tárgyalásai
29. Prágába érkeztek a VSZ külügy-miniszterei

NOVEMBER

13. Megalakult a Pénzügykutató Rt.
21. Szovjet-amerikai külügyminiszteri találkozó

DECEMBER

8. Gorbacsov és Reagan aláírta a rakéta-szerződést
16. Milos Jakest választották a CSKP új főtitkárává
17. Szervezeti és személyi változások a kormányban

A közmegegyezés hajszálerei

Pozsgay Imre az állampolgári öntevékenységről, egyesületekről – a lakiteleki találkozóról

Választóvonal: ki akar jót

– Tehát igaz a hír, hogy hiányzott az ügynevezett „kemény mag”, a másként gondolkodók legradikálisabb csoportja. Mondható ez népiesek összejövetelének? Az igaz, hogy ki is patant a meghívások, pontosabban az urbánusok távolléte miatt némi vita? És egyáltalán, mint politológus, létezőnek tartja ezt a terhes örökséget a mai magyar értelmiség soraiban?

– Az ellenzéknek ez a szánya valóban nem volt jelen. De ez nem is a lakiteleki találkozó-nak a problémája, annál sokkal összetettebb kérdése ez korunk magyar valóságának. Nevezetesen az, hogy a szocializmusban is létező ellenzéknek hol jelöljük ki a helyét a társadalmi mozgástérben. Hiszen az általuk felvetett elgondolásokra úgy hiszem, lehet politikai választ is adni, egynémely javaslatukat megfontolni, és akkor ebben a politikai választkörben el is lehet helyezni őket. Kétségtelen, hogy zavarok vannak ekörül. Lakiteleken is szóba került a szerepük; némelyek részéről egyenesen az a vélemény hangzott el, hogy ez a lakiteleki találkozó egy népi összejövetel volt, amely fölelevenítette a már-már feledésbe merülő népi-urbánus vitát. De azt hiszem, hogy ez a megjegyzés félreértéseken alapult. Csak rá kell nézni a jelenléti ívre, és a felszólalók névsorára. Ma a magyar progressziónak szerintem olyan mozgástérre van szüksége, ahol nem ezzel az átkos örökséggel bajlódunk, hanem azzal a kérdéssel, hogy ki akar jót ennek a nemzetnek. ...

A Nyilatkozat

– A végén egy Nyilatkozatot fogadtak el. Megismerhetnék ezt olvasóink? Nehéz ugyanis olyasmivel egyetérteni vagy vitatkozni, amit nem hallott, nem látott az ember.

– Hogyne, természetesen. Annak előrebocsátásával, hogy ez a Nyilatkozat, bár jogilag kifogástalan, és az alkotmány kereteiben, a közmegegyezés viszonyai között is megállja a helyét, politikai tartalmában sok vitatható és tovább vitatandó elemet tartalmaz.

A magyarság történelmének egyik súlyos válságába sodródott. Népmozgalmi erejében megroppant, önhitében és tartásában megrendült, kohéziójának kapcsai tragikusan meglazultak, önismerete megdőbbenően hiányos. Összeomlással fenyegető gazdasági válságnak néz elébe. A magyar etnikumot példátlan széttagoltság sújtja. Nemzetiünknek nincs közösen vállalható jövőképe.

Az országot megrázó társadalmi-gazdasági válság, a demokrácia, a politikai intézményrendszer elégtelensége, a közérkölcös súlyosbodó gondjai, a kulturális élet, a közoktatás aggasztó tünetei, megmaradásunk gondjai kaptak hangot az eszmecsere során. A magyarság esélyeit kutató jelenlevők és felszólalók a józanság és megfontoltság jegyében igyekeztek mérlegelni a kilábalás és a kikerülhetetlen megújulás, az igazán hatékony reformok módjait.

Az ország és a magyarság sorsáért érzett felelősségtől át-

hatva, az egybegyűltek szükségesnek és időszerűnek érzik, olyan keretek létrehozását, amelyek arra szolgálnak, hogy a társadalom tagjai valódi partnerként vehessenek részt a közmegegyezés kialakulásában. Viták után a résztvevők egyetértettek abban, hogy egy ilyen közmegegyezés csak valamenyny progresszív társadalmi erő összefogásával teremthető meg. Az a véleményük, hogy csak társadalmi részvétellel lehet megoldani a válságot, mégpedig mind a társadalom, mind az ország politikai vezetőinek részvételével. A politikai és társadalmi szervezetek jelenlegi rendszerében nincs biztosítva az önálló és független nézetek kifejtése. Ezért javasolják egy magyar demokrata fórum létrehozását, amely a folyamatos és nyilvános párbeszéd színtere lehetne. Egy ilyen fórum alkalmas lenne súlyos gondjaink megvitatására, egy-egy témakör elemzésére, alternatív megoldási javaslatok elkészítésére. Ezt a fórumot a résztvevők nyitottnak képzelik, egyszerre demokratikus és nemzeti szelleműnek. Munkájában különböző világnézetű és pártállású emberek együttműködésére számítanak. Fontosnak tartanák, hogy ezeknek az eszmecsereeknek és elemzéseknek az anyagát megismerhesse az ország közvéleménye. Ezért szükségesnek érzik alkotmányos keretek között működő, független sajtóorgániumok létrehozását.

Hisszük, hogy a megújulás erőinek széles körű összefogásával kijuthatunk a válságból.”

...

Tóth Gábor

JANUÁR

20. Az első tűzsdénapon százmillió forint értékű vállalati kötvény cserélt gazdát
28. Nicolae Ceausescu harmadszor lett a „Román Szocialista Köztársaság Hőse”

FEBRUÁR

9. Mihail Gorbacsov bejelentette, megkezdik a csapatkivonást Afganisztánból
22. Párbeszéd a muravidéki magyarság sorsáról

MÁRCIUS

19. Pozsgai Imre: Nyíltság nélkül nincs újfajta reformmodell
25. Hazatérnek Bartók Béla hamvai

ÁPRILIS

20. Szükséges az új konszenzus tartalmának világos megfogalmazása
28. A hazánkban letelepedni szándékozók adományokkal támogatja a lakosság

MÁJUS

7. Grósz Károly: Gazdaságunk korszerűsítésében számítnak a külföldi tőke segítségére
23. Az MSZMP új főtitkára Grósz Károly – A párt elnöke Kádár János
24. Harminchét új tag a Központi Bizottságban — Csaknem háromszoros az alkotó értelmiség képviselője

JÚNIUS

28. Békés tüntetés Budapesten — A román ügyvivő nem vette át a tiltakozó nyilatkozatot

JÚLIUS

26. Grósz Károly New York-i beszédei: Határozottan végiggondoljuk az elmúlt 40 évet.

AUGUSZTUS

27. Grósz Károly Aradra utazik

SEPTEMBER

5. Elfogadták a Magyar Demokrata Fórum ideiglenes alapszabályát és alapítólevelét

OKTÓBER

8. A vízlépcső építését program szerint folytatják

NOVEMBER

10. Bush győzelme után vázolta elképzeléseit
14. Szabad Demokraták Szövetségévé alakult a Szabad Kezdeményezések hálózata

A politikai gondolkodás mestere

...
Eötvös a tervezéstől a megvalósításig kovácsa volt a modern Magyarország gondolkodása formálásának, és állam-szerkezete, infrastruktúrája megalapozásának. Az előtérben tündöklő vagy éppen a karmesteri pálcát kézben tartó államférfiak közé nem tartozott, de a korszakot formáló, az eszméket plántáló és az intézményes alapok lerakásában kitűnő államférfiak sorában az elsők közé sorolható.

...
A magyar politikai fejlődés történeti elemzésekor Eötvösnek a későbbi évtizedekben is hasznosítható felismerése volt, amit John Stuart Millnek, a nagy angol politikai írónak írott levelében is hangsúlyozott. Kifejtette, hogy az európai nemzeteket naggyá tevő *nemzeti abszolútizmus* nálunk hiányzott. Ezért számos olyan kérdés maradt a korra, a liberalizmus korszakára, amelyet a többi európai országban már akkor megoldottak, legalábbis a fejlettebb régiókban. Az Uralkodó eszmék kezhez vételekor (1858) írta Eötvösnek a századunkban egyre magasabbra értékelte Ch. A. H. Tocqueville, akivel szintén kapcsolatban állt: „Arra kell szorítkoznom, hogy ama nemes érzelmekről szóljak önhez, melyek az egész munkát élénkítik: a valódi s törvényes szabadság szeretete, az ember egyéni méltóságának tisztelete, s amaz óhajta, hogy megtarthassuk a keresztyén polgárisodásnak apáinkról reánk szállt örökségét. E kérdésekre nézve szívem mélyében rokonszenvet érzek ön iránt, s önnel egyazon politikai valláshoz tartozom.”

Nem volt forradalmár: a liberalizmus egész politikai ideológiája evolucionista, amely – a kényszerhelyzetektől eltekintve – mindig szemben állt a forradalmi módszerekkel. „Engem az ég forradalmi embernek nem teremtett. Bármilyen célt lássak magam előtt, az egyesek szenvedéseiről megfeleldkezni nem tudok...” Nem véletlenül jegyezte meg azt is a közigazgatásról szóló írásában: „Az önkormányzati intézmények biztonságát szellentjük a forradalmak ellen.” Hasonlóan vélekedtek egyébként koruk – és általuk ismert – szocialisztikus iskoláiról is. Talán idézzük Eötvös liberális szemléletét jól tükröző álláspontját, aki szerint a „*communismus*” győzelme nem lehetetlen, ez azonban „*csak úgy lehetséges, ha az államot korlátlan hatalommal ruházza fel.*”

Politikai gondolkodása alambölcseleti tanulmányaiban gyökeredzett. De a gyakorlati politikában nem hiányzott közjogi ítélőképessége és *praktikus észjárása* sem. A kiegyezést megelőzően rokonszenve az osztrák liberálisok felé fordult, de nem osztotta elképzeléseiket a „centrális parlamentről”. A parlamentről alkotott téves elképzeléseket igyekezett eloszlatni, amikor megírta a Politikai Hetilapban: „*Ha testületet látunk, mely közügyekről nyilvánosan tanácskozik, az állam költségeiről szól, s minisztereket interpellál, nézetük szerint megvan a parlament... Mi által valamely tanácskozó testület parlamentté válik, nem bizonyos formákban, melyeket tanácskozásukban követ, hanem azon törvénybehozási hatalomnak teljességében áll, melyet a nemzet képviselőinek*

kezébe letesz, s melynek éppen ezért, a fejedelmi sanctio jogán kívül, más határai nincsenek, mint amelyeket e testület maga szab magának.”

A politika mezején szinte alig találunk olyan területet a vámpolitikától a nemzetiségi kérdésig, a közoktatástól a művészetpolitikáig, ahol Eötvös ne írt vagy mondott volna maradandót. Két minisztersége (1848, 1867–1871) a magyar közoktatásügy reformszakaszát is jelenti, ahol a népoktatásban és a felsőoktatásban „becikkehelyezett” törvények örököltik meg nevét, de nem kevésbé fontosak azok a közoktatási elképzelések (középiskolai reformjai például), amelyek *máig megvalósítatlan* és igazán csak korunkban értékelhető programot jelentenek. ...

Nem ért egyet Deákkal abban, hogy „*mindent visszanyerhetünk, csak azt nem, miről önmagunk lemondunk*”. Megítélése szerint „*csak azt nem nyerhetjük vissza többé, minek visszanyerésére erőnk hiányzik*”. Deák meggyőződése volt, hogy a kompromisszum keresése közben is a várakozás a helyes politika. Eötvös a politikai cselekvés, az útkeresés híve volt.

Magáról írta: „*Ha nem törekvéseim célját, nem az irányt, melyet folytattam, hanem egyes lépéseimet tekintjük, csakugyan kevés ember van, aki a politika mezején eljárását többször s oly lényegesen megváltoztatá, mint én.*”

A teoretikus Eötvös azonban azt is tudta, hogy a *demokráciát* nem kimondani, hanem *organizálni* kell. Üzenete a magyarság számára sohasem volt időse-rőbb, mint ma.

Antall József

JANUÁR

16. Sorozatos tüntetések Prágában, Palach önéletének 20. évfordulóján
31. Pozsgai Imre rádiónyilatkozatának nemzetközi visszhangja

FEBRUÁR

9. Kabulban már csak a repülőket őrzik szövjét katonák
13. Grósz Károly: a többpártrendszer önmagában nem garancia

MÁRCIUS

29. Háborús állapotok a koszovói városokban
31. 301-es parcella – újabb két koporsó került elő

ÁPRILIS

18. Legális a lengyel Szolidaritás
24. Megszűnt a KISZ, megalakult a Demisz

MÁJUS

3. Megkezdték a „vasfüggöny” lebontását

JÚNIUS

5. Tömegmészárlás a Tienanmen téren
6. Az ellenzék győzelmét hozta a lengyel választások első fordulója
16. Ma temetik a mártírokat

JÚLIUS

4. Meghalt Kádár János
20. A lengyel köztársaság elnöke Wojciech Jaruzelski

SZEPTEMBER

19. Politikai egyeztető tárgyalások: első megállapodás
30. A menekültügy nem befolyásolja a magyar–NDK együttműködést

OKTÓBER

9. A karhatalom erőiesen fellépett az NDK-ban tüntetőkkel szemben
19. Átmenetinek tekintik Krenzet, a keletnémet vezetés élén
24. Kikiáltották a Magyar Köztársaságot

NOVEMBER

11. Tömeges átkelés a berlini falnál
25. Negyvenkét év után először szabadon: Holnap népszavazás négy kérdésről

DECEMBER

22. Reng a föld Ceausescu alatt
27. Világszerte mérlegelik a Ceausescu házaspár gyors kivégzésének körülményeit
30. Havel elnökké választásával Csehszlovákia tovább lépett a demokrácia útján

A 301-es parcella

Nyomozás Nagy Imréék után

...
Gondoltam, hogy nem adja fel – mondja nevetve a telefonba Pajcsics József alezredes, amikor megbeszéljük, hol és mikor találkozunk.

– *Kitől kaptak megbízást, hogy nyomozzanak a Nagy Imre-ügyben? Mire szólt az utasítás, mit kellett kideríteniük?* – kérdezem a megnyerő külsejű, 44 éves, közigazdász és jogász végzettségű férfit.

– A kormány hozta létre azt a bizottságot, amelyben az államtitkár vezetésével az Igazságügyi Minisztérium, a Büntetésvégrehajtás és a BM is képviselteti magát. Feladatom az volt: állapítsam meg pontosan, hogy a Nagy Imre-perben kivégzettek közül, kit hová temettek el.

...
– *Mit sikerült Nagy Imréékkel kapcsolatban megállapítani?*

– Őket a tárgyalás utolsó napjának délutánján, az ítélet kihirdetését követően, június 15-én vasárnap, rabomobilon vitték a Fő utcai fegyházból a gyűjtőbe, s ott a Kisfogház udvarán végezték ki mindhár-mukat másnap hajnalban 5 órakor. Ideiglenesen ott temették el őket a börtön kerítésén belül, a földes udvarrészen. ... Egy BM-es alezredes irányításával 1961. február 24-én szürkületkor ásták elő a koporsókat, hogy a legnagyobb titokban kiszállítsák azokat teherautóval a 301-es parcellához. Mivel a temető már zárva volt, a kerítésen kívülről mentek a helyszínre.

– *Honnan tudja mindezt?*

– Azok mondták, akik kihantolták a koporsókat.

– *Fegyőrök?*

– Az őrszemélyzet tagjai, tiszthelyettesek.

...

– *Miért a fogház udvarán ásták meg először a sírjukat?*

– Gondoltam, hogy megkérdezi. De azok, akik közreműködtek a kihantolásban, erre nem tudtak válaszolni. Azt feltételezem, mindez politikai megfontolásból történt így. ... Elképzelhetőnek tartom, nem akarták, hogy Nagy Imréék sírhelye is kiderüljön, s politikai demonstráció színhelye legyen a temető.

– *Miért temették át őket aztán máshová?*

– Feltételezem; nem volt tovább tartható, hogy ott maradjanak. Másrészt akkorra már volt vélelmezett sírjuk a 301-esben, amelynek helye lényegében megfelelt a kivégzésük dátuma körüli temetések időrendi helyének. 1961-ben már nem számítottak arra, hogy bárki is kutatná a sírok valódi helyét.

...

– *Igaz, hogy kátránypapírba voltak csomagolva a koporsók?*

– Egyikük emlékezett rá: a holttesteket már a kivégzés után textíliába csavarták, s két-három helyen átdrótolták, a koporsókat pedig kátránypapírba göngyölték, hiszen számítottak arra, egyszer majd el kell vinni máshová. Elmondták, hogy a majd kétméteres Maléter fölhúzott térdekkkel is alig fért el a normál méretű koporsóban.

...

– *Miért arccal lefelé temették el őket?*

– Magam is megdöbbentem ezen, mert ez csak a kihantoláskor táruelt elénk.

...

– *Megjelölték valamilyen módon a sírhelyet?*

– Csak megjegyezték: 23. sor 8–9-es helye.

– *Hogy vált minden kétséget kizáróan biztossá, hogy a kihantoláskor ezen a helyen kell keresni földi maradványaikat?*

– A kimutatások egyértelműen igazolták, hogy 1961-ben a 23. sor volt a temetések színhelye. Ezért fölmértük, kik lettek ott eltemetve.

Kovacsik János, Bajdik Sándor, Barabás László, Hódos Sándor, Fekete István, Nagy Mária Angelika, a közönséges gyilkosságért bitófára juttatott Forrás Szele László, a 8-as és 9-es sírhelyre nincs senki bejegyezve, Turai József, Hámori István, a 12-es helyen nyugvó ismeretlen. Kovács Lajos, a 14-es ismeretlen, Nickelsburg László, a 16–17-es ismeretlen, a 18-ason Hajdú Éva nyugszik...

Mindez alátámasztotta feltételezésünket, amelyet egy korábbi nyomozás adataira is építettünk. Ugyanis már akkor megállapították: a 9-es sírhelyet kapta Nagy Imre, a 8-asba helyezték együtt Gimest és Malétert, még az is ismert volt, hogy ez utóbbi került alulra. De az igazán megdöbbentő tény ezután derült ki. Az elmúlt napokban a temető év szerinti kimutatásában az említett helyekre ezt találtuk bejegyezve: 23/9 *Borbíró* Pirooska (Párkányánás, 1908. XII. 25.), 23/8 *Naszlapi* Péter (Arad, 1901. IV. 12.). Tehát Nagy Imréék egy gondosan megtervezett akció keretében álnéven lettek eltemetve, hogy soha, senki ne akadjon rájuk.

Kurcz Béla

JANUÁR

6. A kormányfő vizsgálatot rendelt el a telefonlehallgatások ügyében
15. Rendkívüli állapot Karabahban

FEBRUÁR

5. Moszkvában a példátlan tömegtüntetés radikális reformokat követel
26. Az országos listán tizenhét, a budapesti területi listán kilenc párt neve szerepel

MÁRCIUS

15. Gorbacsov az egyedüli jelölt az elnöki posztra
19. A megválasztások választása az NDK-ban
26. A rendszerváltásra szavazott az ország népe

ÁPRILIS

9. Tekintélyes MDF-fölény a választások második fordulóján
21. Csehszlovákia: újabb név – új címer

MÁJUS

3. MDF–SZDSZ-megállapodás az ülés előtt
17. Az Antall-kormány
22. Kétkedő vélemények a román választások tisztaságáról

JÚNIUS

7. Antall József álláspontja a moszkvai csúcs előtt: A VSZ katonai szervezetét 1991 végéig fel kell számolni
19. Calfa szerint a jól bevált miniszterek alkotják a prágai kormányt

JÚLIUS

12. Megbuktatták Ligacsovot, de a gondok maradtak
21. Szeptembertől működik a Kárpótlási Hivatal

AUGUSZTUS

3. Irak vádlottként a BT előtt Kuvait lerohanása miatt
4. Hatalmas többséggel köztársasági elnökké választották Göncz Árpádot

SZEPTEMBER

4. Észak-Korea miniszterelnöke Szöulba érkezett
13. A német szuverenitás helyreállításáról korszakalkotó dokumentumot írtak alá Moszkvában

OKTÓBER

4. Weizsäcker: Az egységes Németország megtalálja helyét a demokráciák között
27. Politikai válsághelyzet a benzínáremelés nyomán

NOVEMBER

10. Brandt kimenekített Bagdadból hétszázánál több nyugati túszt
20. A párizsi csúcs új korszakot nyit az európai együttműködésben

DECEMBER

3. A vasárnapi győzelem után ismét Kohl alakít kormányt
10. Lech Walesa Lengyelország új elnöke

Maffiavelli

És nem kétséges, ki köszön előre.

...
Manapság mintha gyűrtöttebb rendőrtisztek mutatkoznának, szinte szociológiai pontossággal, lényeglátással vázolják, mi játszódott le itt az elmúlt tíz évben. Az orruk, az orruk előtt. Uraim, nosza! – mondaná ilyenkor a büntől még rikkancshírek formájában is irtózó, amúgy demokrata érzelmű polgár. Hiszen egyetlen nyilatkozatban annyi a terhelő valóság, hogy még a tejfölös lánostól is elmegy a kedve, mert nem tudja, gasztronómiai túlkapása (15 Ft/db) éppen melyik ganget erősíti.

Nem addig, a! – böki felém ekkor mutatóját a gyűrt rendőrtiszt. *Jogállamiság!* – mondja. – Se megfigyelés, se lehallgatás, se technika és a körülmények és egyáltalán az, hogy rendőr... *Nincs szomorúbb egy esdeklő rendőrnél.* Különösen, ha okkal esdekel. Minden jogállamiság, demokrácia mellett is, attól tartok, sokszor okkal. Mert, aligha lesz jogállamiság egy szétesett bűnüldözési szervezet csupán morális és paragrafus szerinti felvigyázásával, miközben azon kesergünk, hogy a *maffia mindinkább behálózza a gazdasági életet, szinte a felismerhetetlenségig összemos tisztességet és becselent, szó sincs piacról, csupán a monopóliumok osztódásáról.* Jó érzéssel megszüntették a gazdasági rendszert, pedig ha valamikor, ak-

kor most igazán elkelnének a főkönyvek és más trükkök mágusai. *A huzamosan sikertelen rendőrség egyben veszélyes is.* Mert valamit bizonyítani akar. Rendre lefotózzák majd a 60 kilométeres sebességkorlátozó táblánál a 75-tel száguldozó trabantosokat (a 180-nal mélyrepülő BMW-eket, Mazdákat a hazai traffipaxok talán be sem tudják mérni), „megkaparnak” néhány piti ügyeskedőt, miközben naponta az arcukba vigyognak a nagyhalak: kapj el, hekuskám, ha tudsz... A tehetlenség dühe biztosan mást fog megtalálni. Ezt hívják túlkapásnak.

Fel kéne építeni a rendőrséget. Azt, amelyik megfogja a betörőt, kinyomozza a gyilkost, letöri a gengszterizmust, azt, amelyikhez – ilyen a zsarusors – sohasem tapad illúzió, de már beéri egy szemernyi rokonszenvvel is. A társadalom közérzetjavító intézkedéseket sürget. Az alvilág az amnesztiával már megkapta. Néhány, az NSZK-ból kapott szuper rendőrökcs, attól tartok, kevés lesz a rendhez. A *rendhez*, írom, ahhoz a rendhez, amelynek felelőse csak a félrehallók és félremagyarázók, a múlthatatlan üldözési mániában szenvedők számára jelenti a korábbi diktatúrát. A normális embernek azt, hogy este háborítatlanul hazasétálhasson vagy éppen gondtalanul megigyon egy pohár sört. Amelyről nem a mosólóg jut először az eszébe...

Szényi Gábor

JANUÁR

12. Kommandósok foglalták el a litván védelmi minisztériumot
18. A sivatagi vihar nem lesz Vietnam
26. Egerszegi és Darnyi az év sportolója

FEBRUÁR

16. A közös teendőkről határoztak a visegrádi hármas csúcson

MÁRCIUS

9. A Biztonsági Tanács határozata után iraki tábornokok elfogadták a tűzszüneti feltételeket
11. Több százezres tömeg követelte Gorbacsov lemondását Moszkvában

ÁPRILIS

12. Meghalt Csegey Dénes
24. Meciar menesztése után Carnogurky az új szlovák államfő

MÁJUS

14. Magyarország elutasítja a faji megkülönböztetést — mondta Antall József kormányfő
22. Bombamerénylet áldozata lett Rádzsiv Gandhi

JÚNIUS

14. Az előzetes eredmények alapján Jelcin, orosz elnöknek tekinthető
27. A jugoszláv kormány érvénytelennek nyilvánította a kiválásokat

JÚLIUS

24. Pozsony döntése a Duna részleges elterelését jelenti

AUGUSZTUS

17. II. János Pál pápa Magyarországon
22. Összeomlott az államcsíny, Gorbacsov ismét szabad

SZEPTEMBER

9. Politikusi megnyilatkozások a Kónya-tanulmányról
19. A balti államok is elindulhatnak az olimpián

OKTÓBER

28. Súlyos harcok Vukovár környékén

NOVEMBER

23. Az EK központjában parafálták hazánk társulási szerződését
25. Tölgyessy Péter lett a szabad-demokraták elnöke

DECEMBER

21. A Szovjetunió történetét zárja le a mai alma-atai csúcsértekeztetés
27. Laktanyából katolikus egyetem

Ha én írnám a tévékódexet...

Valahol már fogalmazták azt a törvénytervezetet, amelynek megvitattott, majd a szükséges módosítások után elfogadott jogszabály-változata egyszer s mindenkorra – de legalábbis jó időre – rendet teremt a mozgóképes tömegtájékoztatás dzsungelében. Valahol már fogalmazták, tisztázzák, korrigálják a *jogtudósok*. A televízió azonban nem csupán jogi kérdés e hazában (de nem is csupán technikai produktum), hanem társadalomszervező erő, nevelő és mulattató is „egy személyben”. És mi minden még! Ezért azután a törvényalkotó igyekezet mellé – ha tetszik, ha nem – oda kell sorolni azt a tömördek „elvárását” is, amely az országnyi nagyközönségben él, még hozzá egyre virulensebben. ...

Igen, a készülődő félben lévő televízió- (és rádió-) törvénytől kivétel nélkül mindenki vár valamit. Piacot a vállalkozók, technikai megújulást a távközlési iparágak, pontosan körvonalazódó munkalehetőséget a szakemberek, és kiegyensúlyozott tájékoztatást, ismeretátadást és szórakoztatást a nézők. Nem kell tehát se csodálkozni, se megrökönyödni azon, ha a nézők egyike – ki foglalkozására nézve csaknem évtizede a televízió ítsze – a nyilvánosság előtt fog töprenkedésbe, milyennek képzelel el ő az eszményi (vagy legyünk szerényebbek, és írjuk csak azt, az alkalmas?) tévékódexet. Töprengéseiben nincs semmi a kritikus szigorából, vitrioloságából, úgy tekint a jövődöbélbeli *Magyar Televízióra*, mint anya születendő gyermekére: gyöngéd és szorongó reménykedéssel. Háttha nem lesz vízfejű,

csékély értelmű, pimasz! Hát ha egyszer örömet is leli majd benne az ember!

...

A demokrácia nevében külön cikkelyben foglalkoznék a *tilalmakkal*, és azzal is, mi történjék azokkal a műsorokkal, televíziós személyekkel, képernyőn megjelenő közéleti emberekkel, akik a törvény megsabta tilalmakat áthágják. Azaz: nemcsak azt határoznám meg, hogy *tilos megsérteni az emberi méltóságot, tilos nemzeti, etnikai, vallási és politikai előítéleteket támasztani a képernyőről, hogy kötelező tiszteletben tartani mindenki erkölcsi és vallási meggyőződését, de még az érzelmeit is, hanem azt is jogszabállyal kezezném, mit érdemel az a „bűnös”, aki ellenségeskedést táplál, megkülönböztetést érzékel a különböző nemzeti, nemzetiségi, etnikai, vallási vagy politikai meggyőződések között.*

Igen-igen határozott törvényeket fogalmaznék a gyermekek védelmében. A kiskorúak erkölcsi nevelődésére, tudati, lelki épségére ártalmas műsorokat nemcsak a nemzeti, de a kereskedelmi és magántévék adataiból is száműzném a törvény erejével. *Gyermekműsoroktól messzire küldeném a televíziós reklámokat is.* ... A törvény védőhálóját feszíteném ki a *nemzeti ünnepeket, vallási szertartásokat* közvetítő televízió köré is, éppen úgy, mint a gyermekadások köré. S gondolkodóba esnék, vajon milyen feltételek mellett szponzorálhatók – szponzorálhatók-e egyáltalán – „szent ügyeink” élőadásai?

A közszolgálati televízió fontos részének tekinteném (tekintem) a *művészeti, művelődé-*

si programokat, a korszerű *életvezetésre* oktató adásokat. Fontosságuk arányában teremtenék nekik időt és helyet, a jog segítségével kinyilvánítva, hogy a heti (havi?) műsoridőnek *legalább a felét* az ismeretterjesztő, a művészi adásokkal kell kitöltenie. Ügyelnék az európai, illetve tengerentúli tévéprogramok arányára is, előnyöket – természetesen – az *európai* műveknek teremtve.

A nemzet televízióját – állampolgári elképzeléseim szerint – a nemzet felügyelné, s a nemzet tartaná fenn. Az „elszámoltatás” – eszmei s gazdasági egyaránt – a nemzet által választott parlament előtt történne. ...

Ha én írnám a tévékódexet, a kereskedelmi és magán-televíziók számára se fogalmaznék más alapelveket, mint az állami (azaz közszolgálati, azaz nemzeti) televíziónak. ... *Másságukat* a kereskedelmi és magán-televíziók csak a különböző műsортípusok arányításával fejezhetnék ki. Természetesen jóval több reklámot és külföldi anyagot illeszthetnének műsoridejükbe, mint az állami televízió; de az is természetes, hogy reklámtévékenységük arányai szerint fizetnének a műsorszórásért, a műsoridőért, a szabaddá tett frekvenciáért. Jelentős összegeket kasszíroznék; annyit, amennyi egy jó gazdasági állapotú, állami televízió működtetéséhez az előfizetési díjakkal együtt, a költségvetés ostromlása nélkül is elegendő.

Ha én írnám a tévékódexet, ... De nem én írom. *Sajnos? Szerencsére?*

Lőcsei Gabriella

JANUÁR

13. Ukrajna és Oroszország fölöstotta tengeri flottáját
27. Hankiss és Gombár lemondását szorgalmazták

FEBRUÁR

22. Torgyán kilépett a koalícióból
28. Milosevics beszéde a háború végét jelentheti

MÁRCIUS

12. „Az önálló személyiség nem fél” – tv-interjú Göncz Árpáddal
19. A dél-afrikai szegények nagy többsége szavazott de Klerk reformjára

ÁPRILIS

7. Brüsszel életképesnek tekinti az önálló Boszniát
27. A szelíd harag napja
28. Belgrádban kihirdették a „harmadik” Jugoszlávia alkotmányát

MÁJUS

8. A magyar kormány megszünteti a vízlépcsőről szóló szerződést
18. MSZMP-kongresszus Szegeden – Szövetséget a polgári Magyarorszáért

JÚNIUS

4. Dán döfés az Európai Unióba
13. Kommandósok a Belgrád rakparton – Torgyán elnökként intézkedik

JÚLIUS

24. Üzenet a világnak: Csehszlovákia békésen, kulturáltan válik
27. Egerszegi Krisztina Barcelona első magyar aranyérmese

AUGUSZTUS

4. Tudjman és pártja a horvátországi választások győztese
24. Részletek Csurka István tanulmányából

SZEPTEMBER

5. Két változatban terjesztik be a magzatvédelmi törvényt
23. Helyszínrajz a Duna eltereléséről

OKTÓBER

9. Meghalt Willy Brandt

NOVEMBER

4. Bill Clinton az Egyesült Államok új elnöke

DECEMBER

2. Román trikolór leng Mátyás király lovas szobrán
23. Milosevics a szerbiai elnökválasztás győztese

Ruffy Péter:

Királyi bölcsesség

...
István királynak a „gazdaságban született kis cselédem”-hez, fiához, Imre herceghez intézett intelme. A tíz kis fejezetből álló latin nyelvű kézirat „A szokások és erkölcsök elrendezéséről.”

...
Az Intelmek örök és jogos büszkeségünk tárgya, s bár nyelve még latin, irodalmunk első hajtása. A tanácsok tára, ez a szép, bölcs, fájdalmasan okos magyar mitológia a trón várományosának fiatalkori, tragikus elvesztése (1031) előtt keletkezett.

...
A világnak kis népek is felmutathatnak nagy történelmi példákat.

Ithon, külföldön néha-néha emlegettek minket *sorskérdésekkel* az elborultságig viaskodó költők, világhódító muzsikusok, karmesterek, nemzetközi hírű matematikusok, fizikusok, rabul ejtő népdalok, néptáncok, számarányunkkal arányban nem álló olimpikonsokaság szülőhazájaként. Megírták: vesztett háborúk, elbukott forradalmak népe vagyunk. *Herder* néhány sorával az eljövendő halál temetőrákába utalt. Nemegyszer imbolyogtunk a lét s a nemlét határszakadékának a szélén. Fölrémlett a sír, hol nemzet sülyed el. Ezeknek az elemzéseknek közös fogatkozása van. Mellőztek egy elhanyagolhatatlan körülményt. Azt, hogy megfogyva bár, de törve nem, végül is valamelyest, valahogyan, sajátosan, s magyar módon mindig *győztünk*. Tizennyolc évvel Világos után, hatvanhétben. Az 56-os

vérző Magyarország harmincnégy év múlva, 1990-ben.

Sok melengetőt, sok hamisat leírtak már rólunk. Egyet nem hallottam, nem olvastam soha. *Hogy gondolkodó nép vagyunk*. Ugyan, mi másból született az öt világrészt benépesítő magyarosok sikere, mint a gondolatból? ...

Csupán a kezdetekre, István király gondolataira és bölcsességére hivatkozom.

Közel ezer esztendeje, s ez történelmileg nagy idő, egyetlen más európai ország fejedelme sem írt le, nem mondott tollba olyan mondatokat, erkölcsi tézist, kormányzati tanácsot, emberi tartásról példát, mint ő, az ősi miseruha ábrázolása szerint vékony arcú, keskeny ajkú, feltűnően tágas szemgolyókkal megörökített király. S mindezt olyan, korokkal dacoló érvénnyel, idők próbáit kiálló keménységgel, ugyanakkor olyan atyai, kis cselédje fölé hajoló bájjal, a bájnak olyan féltő szeretetével, mint ő.

A gondolkodó István király.

Az ezredfordulón sem kell másként élni és ítélni, a közügyeket másként intézni, kormányozni, a kormányzást más eszközökkel ellenőrizni és fejelekezni, mint amilyen módszerekre, szellemre és eszközökre fiát tanította a király.

„Tartsd mindig eszedben, hogy minden ember azonos állapotban születik” – e királyi intelm olvasatomban minden etnikai, faji, vallási, nézetbeli megkülönböztetés vagy kirekesztés mellőzését, megvetését jelenti.

„Az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és esendő. Ennél fogva megparancsolom neked,

fiam, hogy a jövővényeket jóakarattal gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szávebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak” – a sokszínűség, etnikai keveredés nem vált végzetünké, hanem hazai és nemzetközi sikereink legfőbb forrása volt és marad. ...

Közel ezer év után sem éviült el egyetlen mondata sem. „*Légy türelmes mindenkhez, nemcsak a hatalmasokhoz, hanem azokhoz, akik nem férnek a hatalomhoz.*” Azután: „*Légy alázatos...*” És „*Légy szelíd, hogy sohasem harcolj az igazság ellen...*” És „*Légy becsületes, hogy szándékosan soha senkit gyalázzattal ne illess.*”

Mai szavak. Mert „... *semmi sem emel fel, csakis az alázat, semmi sem taszít le, csakis a gőg és a gyűlölet.*”

Viszálykodók, gondolkozhatnak el, s miután mi sem vagyunk kivételek, töprengünk magunk is.

Mindez egy *szent király* *szent üzenete*. S hogy ne csak magamfajta katolikusokhoz forduljak, köteles vagyok ezt megtevézni azzal, hogy *nagy király nagy üzenete*. S hogy ne csupán keresztényekhez szóljak, hanem más hitű vagy felekezeten kívüli magyarokhoz, hozzá kell fűznöm azt is, hogy az *Intelme* minden rendű, rangú, származástú, etnikumú magyaros oltalmazó igéje is.

Ha pedig nem az Intelmek szellemében élünk, dolgozunk, alkotunk, cselekszünk, Mohácsnál nagyobb végzet szakadhat ránk. Az, amit rólunk ismeretlen szerző fogalmazott meg valaha:

„*Szolgásgot magán nem tűr, szabadságra érdemetlen.*”

JANUÁR

7. Lemondott a rádió és televízió elnöke
23. A szélsőséges megnyilvánulások kárt okoznak a nemzetnek – mondta Antall József

FEBRUÁR

15. A Magyar út-körök első országos értekezlete
16. A volt reformkommunisták újabb győzelme – Brazauskas Litvánia elnöke

MÁRCIUS

3. Beiktatták Szlovákia első elnökét
16. Elhallgattatták az újvidéki Magyar Szót

ÁPRILIS

15. Korlátozzák az önkényuralmi jelképek használatát
19. Orbán Viktor a Fidesz elnöke

MÁJUS

5. Hazánkba érkezett a brit uralkodó
22. A részeredmények szerint – MSZOSZ-győzelem – Érvényes volt a tb-választás

JÚNIUS

23. Napirenden Bosznia hármass felosztása – Csurka és Király B. nem tagjai az MDF-nek

JÚLIUS

13. A T. Ház elfogadta a közoktatási törvényt

AUGUSZTUS

24. Megkezdődött a szárszói tanácskozás – Közös felelősségünk a magyarság megmaradása

SZEPTEMBER

6. Örök nyugalomra helyezték Horthy Miklós hamvait
14. Történelmi kézfogás Washingtonban a közel-keleti békéért
20. Előretört a baloldal Lengyelországban

OKTÓBER

5. A moszkvai „Fehér Ház” drámai ostroma – Antall József Kölnbe utazik gyógykezelésre

NOVEMBER

1. Fodor Gábor: Nem fogok más pártba átülni

DECEMBER

13. Elhunyt Antall József
28. Kövér László (Fidesz): Képesek vagyunk legyőzni a szocialistákat

Kiáltás

Veszélyben a délvidéki magyarság

Amikor meghúzta a vajdasági Maradék református templomának harangját Beke István harangozó, eldőrdültek a lövések. Valóságos sortűz zúdult a toronyra, a templom falán később 27 lövedék nyomát fedezték fel. A lövöldöző szerbek ezután gépkocsiba ugrottak, s mint akik jól végezték dolgukat, elrobogtak. Azóta is „keresik” őket. S bár a templommal szembeni kocsmában iszogattak tettük elkövetése előtt, s a gépkocsijuknak nyilván rendszámablaja is volt, a nyomozás „nem tudja” megállapítani kilétüket.

Amikor a harangozó a Vadászhoz címzett vendéglő tulajdonosától érdeklődött, megismerné-e a tetteseket, az így válaszolt: „Maradj nyugton, mert felakasztunk a toronyra! Ha bármi történik, leromboljuk a templomot!...”

Világos és érthető a válasz, s nem hagy senkiben sem kétséget, hogy a faluba az utóbbi évtizedekben betelepített szerbek meg is teszik, amivel fenyegetőznek. Nem ez lesz az első templom, amit már leromboltak, szétlőttek a volt Jugoszláviában, s nem az lenne az első akasztás sem. Hiszen orvlövészek rendszeresen célba veszik Sarajevóban az ártatlan civileket, még a gyermekekre is lőnek. Itt most csak a harangszóra lőttek, amely azért szólalt meg, hogy emlékeztesse a híveket arra: Hunyadi serege legyőzte Nándorfehérvárnál a törököket. Azaz, Belgrádnál, dehát, mit számít ez a nacionalizmustól elvakult mai szerbeknek, seseljéknek és társaiknak, a csetnikeknek? A gyűlölet vadsága munkál bennük, min-

dent szeretnének elpusztítani a szerb ortodoxia szent nevében.

A világ iszonyattal figyeli a Balkánon folyó romboló háborút, amely a gyűlölet örvénylő mélységeiből táplálkozik. Bennünket, magyarokat különösen fájdalmasan érintenek ezek az események. Csaknem félmillió magyar él a mai Szerbiában, a volt Jugoszlávia területén, s ezek életét, megmaradását fenyegeti az etnikai tisztogatás. *Herkócán* már elűzték a magyarokat a faluból, vannak magyar falvak, amelyek romhalmazzá váltak, s a régi nevüket is megváltoztatták a benyomuló szerbek. Mindennaposak a jogtalanságok, sokan elmenekültek... Kézigránatok röpülnek a békés magyar házak udvarára. Beverik az ablakokat a nemrégiben odatelepített szerbek.

Veszélyben van a délvidéki magyarság! Iskolákat zárnak be, megszüntetve ezzel a magyar tannyelvű oktatást. Láttam magyar katonafiú levelét, amelyet édesanyjának írt a laktanyából. Cirill betűs írás volt, mert a latin betűt nem tanították neki soha az iskolában. Ezek a pokolian kiagyalt módszerek mind hozzátartoznak a tervszerű etnikai tisztogatáshoz, a magyarság megfélemlítéséhez, nemzeti tudatának megsemmisítéséhez. ...

Össze kell fognia a vajdasági magyarságnak pártállásra való tekintet nélkül, mert saját fennmaradásáról van szó. Szűnjön meg a „magyarkodás”, a különutas politika. Erre utalt drámai beszédében *Dudás Károly* is Szárszón, döbbenetes képet festve a magyarság helyzetéről, felemlítve, hogyan szűnt meg a *becskerekai, a zombori és a topo-*

lyai magyar színház, hogyan számolták fel a magyar kulturális központot *Szabadkán*. ...

A délvidéki magyarság kiáltása lehet, hogy nem hallatszik el messzire, de most a maradék lövöldözés sokszorosán felerősíti jelentőségét. Üzenet ez arról, hogy cselekedni kell, megtalálni a megsemmisülés szakadékát elkerülő utat. De hogyan? *Dudás Károly* szerint a vajdasági magyarság tisztában van azzal, hogy megmaradásának egyetlen záloga a magyar autonómia, amihez az ellene folytatott legdurvább lélektani hadviselés közepette is hozzá kell fogni, meg kell szervezni. „Ha nem használjuk ki ezt a mostani lehetőséget, a történelem nem kínálja fel többé vagy nem lesz már kinek felkínálnia...” – hangoztatta és hozzátette: „Az autonómia megteremtése nélkül nemcsak a vajdasági magyarság fogyatkozása gyorsul fel katasztrofálisan az elkövetkező évtizedekben, s nem csupán a magyar nyelvű oktatás és tájékoztatás épül le teljesen, hanem a művelődési élet is egészen elsorvad. Olyanná válunk, mint a kiszáradt, virágba sohasem boruló, termést már sohasem hozó vén fa...” Mindent el kell követnünk, hogy kiáltásunkkal felrázzuk a közvéleményt, és a kisebbségben élő, félelemtől állandóan rettegő magyarság gondjaira felhívjuk a világ figyelmét. Csak együttes erővel érhetjük el, hogy a jövőben ne kiszáradt fa legyen, hanem újra virágzó és reménykedő népcsoport, amely alkotórésze a magyar hazának.

Illés Sándor

JANUÁR

12. A „visegrádiak” Bill Clintonnal és egymás közt
13. Fodorék nem ösztönöznek senki kilépésre

FEBRUÁR

23. A polgári középerek győzelméért
26. Vértüdő a hebroni mecsetben

MÁRCIUS

9. Az átvilágítások nyáron kezdődnek
28. Történelmi választási erőpróba Olaszországban

ÁPRILIS

7. A Nemzetközi Sajtóintézet a rádiós elbocsátásokról
27. A szerbek eltávolították a nehézfegyvereket Gorazde környékéről

MÁJUS

8. Május 8. – Ez a nap négy évre szól
31. A szocialisták győzelmének nemzetközi visszhangja

JÚNIUS

13. Bomba robbant az Országház kapujában
21. Újabb vádlott a Horn-balesetben

JÚLIUS

15. A vádlottak padján az első olasz köztársaság
25. Előny Varsónál és Prágánál

AUGUSZTUS

4. Folytatódnak az ásatások Kolozsvár főterén
17. Carlos első párizsi kihallgatása

SZEPTEMBER

5. Tud-e fiatalítani a Fórum?
24. Kedvelt a Dallas és a tv-híradó

OKTÓBER

4. Az SZDSZ-frakció előtt a Tölgyessy-ügy
25. „Lázás semmittevés”

NOVEMBER

9. Túlnyomó többséggel leszavazták az Expót
15. Clinton néhány órát tölt Budapesten

DECEMBER

13. A Polgári Szövetség együtt marad
20. Egymillió márkás hitelt ígér Németország

Prognózis '94

Magyarország – restauráció előtt

...
A politikai főhatalom újbóli megszerzése *óriási mértékben meg fogja erősíteni az egykori állampárt uralmát a magyar társadalom felett.*

...
A pártállami diktatúra természetesen nem tér vissza. Lesz helyette *párttársadalom*. Lesznek demokratikus intézmények, de működésük jelentős mértékben korlátozott vagy szimulált marad. Lesznek ellenzéki pártok, de nem lesz valódi pluralizmus, nem lesz valódi többpártrendszer, mert a többi párt el lesz zárva a kormányra kerülés esélyeitől. Nem új találmány ez, a politológia *hegemonisztikus hatalomgyakorlásnak* nevezi. Lényegét tekintve ilyen volt a dualizmus és a Horthy-korszak politikai rendszere is, mindez tehát egy még régebbi kontinuitás folytatását jelenti majd. Nem a Kádár-rendszer tér tehát vissza. Tovább zajlik a privatizáció is: lesz piacgazdaság. *Az új nemzeti burzsoázia szerepét azonban az átmentett régi oligarchia fogja betölteni* néhány ügyes parvenüvel kiegészülve. Akik eddig az MDF-et vádolták hasonlókval, most majd meglátják, milyen is az igazi klénszisztem, a klánok uralma. *Az új berendezkedés se a szovjet rendszerre, se a nyugati polgári demokráciákra nem fog hasonlítani. Ha valamire, akkor leginkább a latin-amerikai rezsimekre.*

A posztkommunista utódpártnak van még egy óriási előnye kommunista elődjével szemben. A rendszerváltozás megszabadította őt legfőbb ide-

ológiai, politikai és gazdasági terheitől: a teljes foglalkoztatottság és a társadalmi egyenlőség szocialista dogmáitól. Tartós és szilárd uralmához tehát még csak az előbb-utóbb szükségképpen bekövetkező konjunktúrára sem lesz feltétlenül szüksége. Ha ennek elmaradása, illetve szűk társadalmi körre korlátozódása miatt nőne a társadalmi elégedetlenség, ez nem tudna megszerveződni, komoly politikai erővé válni. S ha mégis, akkor ott van a latin-amerikai politikai recept. A magyar közvéleményben gyerekjáték lenne az erős kéz iránti vágyat és az akadékoskodó, veszekedő ellenzék iránti ellenszenvet felerősíteni. ...

Az átmeneti hatalomvesztés legeslegnagyobb ajándéka azonban kétségkívül az volt az egykori kommunisták számára, hogy miközben az új politikai elit bűnössé vált a közvélemény szemében, *ők megszabadulhattak bűneiktől*. Köztük a legsúlyosabbtól, az eredendő-től, aminek következtében korábbi uralmuk mindvégig hazugságra épült, s ami miatt sohasem válhattak volna legitimé: 1956 vérbe fojtásának bűnétől. A forradalmat rehabilitálta a rendszerváltozás, Nagy Imrét eltemette. A régi-új hatalom már nem egy elnyomó idegen hadsereg tankjaira, hanem a szabad választásokon elnyert mandátumokra fog épülni.

Hogy mindez ilyen könnyen és gyorsan végbemehet, abban különleges felelősségük van mindazoknak, akik a leghangosabb antikommunistákként szerepeltek egykoron, vagy szerepelnek még ma is. Először

is, annak a pártnak, amelyik főszerepet játszott az úgynevezett Demokratikus Charta életre hívásában, s ezzel lehetővé tette az MSZP számára, hogy nagyon korán kijöjjön a politikai karanténból, méghozzá igen előnyös pozícióban. *A szabaddemokraták most minden jel szerint, azzal tetőzik be műveiket, hogy koalíciós partnerként visszasegítik a hatalomba az egykori kommunistákat.*

Súlyos felelősség terheli Csúrka Istvánt, aki okot és ürügyet szolgáltatott mindehhez. S aki most önálló pártot alakítva, éppen a jobbközéptől vonja el azt a két-három százalékot, amit – miután ők nem kerülnek be a parlamentbe – nagyjából az MSZP kap majd meg. ...

És természetesen óriási szerepet játszottak és játszanak az események illetően alakulásában bizonyos, *a magyar sajtóban meghatározó pozíciót betöltő értelmiségi csoportok*. ... Akik megalakulása pillanatától folyamatosan tehetetlenséggel, hozzá nem értéssel, reakciós és szélsőséges politikai törekvésekkel, majd korrupcióval vádolták a kormányzatot. S akik végül pár hónap leforgása alatt szétverték a Fideszt, *azt a maradék politikai erőt, amely még képes lehetett volna a hatalmi visszarendeződést megakadályozni!*

Mindezen túl: ami bekövetkezik, törvényszerűen következik be. A történelem arra tanít, hogy *a nagy változásokat mindenütt követi a visszarendeződés*. Legalább a részleges.

...
Magyarországon restauráció lesz.

Debreczeni József

JANUÁR

7. Kik azok a csecsenek?
31. „Nem fáj a szívünk Békesi úrért”

FEBRUÁR

3. Esőisten siratja Mexikót
18. Bokros Lajos bízik
az IMF-megállapodásban

MÁRCIUS

17. Vasárnap Párizsban aláírják
a magyar-szlovák alapszerződést
18. Bokros Lajos: A gazdaság nem bír el
egy koraszülött jóléti államot

ÁPRILIS

8. Ilescu elítélte az autonómia
törekvéseket
26. Fidesz: Lesz-e belőle jobbközép párt?

MÁJUS

8. Jaques Chirac nyerte a francia
elnökválasztást
31. A koalíció az ellenzékkel szemben
elfogadta a stabilizációs csomagot

JÚNIUS

20. Ma kezdődik Magda Marinko pere
30. A benesi dektrétumok még érvényben
vannak

JÚLIUS

1. Alkotmányellenesek a Bokros-csomag
vitatott pontjai
29. „Antall József távolról”

AUGUSZTUS

2. Fázisok a villamosipar magánosításában
26. A félelemnél erősebb az elszántság –
Eszék a balkáni háborúban

SZEPTEMBER

26. A bruttó adósság 33 milliárd

OKTÓBER

2. Székesfehérvár a külföldi tőke
vonzásában
5. Diákok ezrei tüntettek országszerte
24. Az ENSZ megújítását sürgetik a világ
csúcstalálkozóján

NOVEMBER

6. Ma temetik Jichak Rabint
21. Aleksander Kwasniewski Lengyelország
új elnöke

DECEMBER

6. Javier Solana a NATO élén

A választópolgár csodálkozik

Árnyékkormányok árnyékbokszolása

Árnyékkormánynak nevezik Angliában az ellenzék vezetőiből alakított testületet, amelyben minden reszortminisztériumnak megvan az árnyékminisztere, s így már előre felkészülhet a hivatal szakszerű ellátására, ha a párt győzelmet arat a választáson és az ellenzékbeli kormányzó erővé lép elő.

Nálunk ez a kormányzati előiskola nem jöhetett létre 1990 előtt, hiszen az egypártrendszerben legfeljebb egy ártatlan kávéházi asztaltársaság tagjai oszthatták el egymás között a tárcákat, de még az ilyen játékok is veszélyes csínytevésnek számított. Igaz, akkor is létezett kétfajta felállítás, hiszen minden szakminisztériumnak megvolt a megfelelő osztálya a pártközpontban és a párt vezető szerepéből egyenesen következett, hogy a döntések a pártközpontban születtek, a kormány feladata azok végrehajtása volt. Vagyis, maga a hivatalban lévő kormány tevékenykedett árnyékkormány gyanánt, míg a valószínű hatalom a kb-titkárok és osztályvezetők kezében összpontosult. Az volt az igazi kormány.

Közéletünk jelen állapotának zavarosságára az a jellemző, egyrészt, hogy a négy ellenzéki párt egyikében sem alakult ki valamiféle árnyékkormány, talán még a Fidesz—MPP-ben rajzolódtak ki ennek körvonalai. Másrészt pedig az a zavarbaejtő, mintha a koalíciós kormány mellett mindkét koalíciót alkotó pártnak működne egy árnyékkormány, s hovatovább egyre bizonytalanabb, melyik árnyékkormányban születnek a döntések, illetve a parlament által elfogadott és fölesküdt

hivatalos kormány időnként maga is árnyékkormányra válik. Távlatokra tekintve, a kilátások ijesztőek, mert a felelős magyar kormány (a „felelős”-t már 1848-ban is külön hangsúlyozták) felelőssége követhetetlen, megállapíthatatlan lesz. Egyszerűbb tehát azt mondani, hogy a felelősség szinte mindenben az előző kormányt terheli.

Ha a valódi kormány helyenként és időnként árnyékkormányként viselkedik, akkor előbb-utóbb az árnyék beborítja az államot is, s ugyancsak időnként és helyenként az állam körvonalai elmosódnak, az állam már-már fantomává, álomképpé alakul.

Tagadhatatlanul fontos feladata az államnak a működéséhez szükséges költségek előteremtése, vagyis az adók beszedése. Egy igazi állam ezt többé-kevésbé igazságosan, az arányos közteljesítésnek megfelelően bonyolítja le. A „fantomállam” erre már képtelen, s csak azokat ragadja torkon, akiket a leggyorsabbban elérhet, a bérből, fizetésből élőket. A tölük kipréselt összegeket azonban egyre csökkenő mértékben forgatja vissza, lenyesegeti a szociális és egészségügyi kiadásokat, s a növekvő tb-járulékból már nem telik gyógyszerre, fogkezelésre, kórházi ellátásra, nyugdíjak karbantartására.

Joggal merül fel tehát a kérdés: kinek a kezében van a hatalom ma Magyarországon? A legkézenfekvőbb, marxista ihletettségű válasz: a banki és vállalkozói tőke a hatalom igazi birtokosa. Ezek összefonódá-

sa, az általuk irányított lobbycsoportok kényszerítik rá akaratukat a kormányra, a parlamentre, a jogszolgáltatásra. A régi megfogalmazás szerint tehát a monopoltőke uralkodik nálunk is, mint minden kapitalista országban.

Megosztott az ország az állam szerepvállalásának kérdésében. A lakosság jelentős része az állam beavatkozását, segítségét igényli. Ebben fellelhetők a régi paternalista illúziók, a gondoskodó államról kialakult több évtizedes hiedelmek. Az MSZP nem kismértékben ennek is köszönheti fölényes választási győzelmét. Ugyanakkor a külterületek, a pénzügyi, vállalkozói körtől a médiáig az állam teljes kivonulását vagy legalábbis visszahúzódnát követelik. Ámbár korántsem egyértelműen. Mert a nagy függetlenség mellett, ha baj van, ezek a körök is az államhoz futnak pénzügyi segítségért. Látjuk ezt éppen a bankok vagy akár a televízió esetében. ...

A hatalom szétdarabolódásának következménye a döntések elhúzódnása, az egyeztetések vég nélkülsége, a megoldások felemássa, esetlegessége. Az érdekcsoportok versengése bénítólag hat mindhárom klasszikus ágazatra, a végrehajtó, a törvényhozó és a bírói hatalomra.

...Ilyen parlamenti többséggel a háta mögött a kormánynak különösen éreznie kell a történelmi felelősség roppant súlyát. Kormányoznia kell megfelelő eréllyel, s nem vég nélküli árnyékbokszolást folytatni az árnyékkormányokkal.

Pethő Tibor

JANUÁR

2. Talán túl a mélyponton
5. Felavatták hazánk első útdíjas autópályáját
9. Meghalt Grósz Károly

FEBRUÁR

1. Washingtonban Jelcinre fogadnak
16. Binder a kétoldalú megállapodást szorgalmazza

MÁRCIUS

14. Működhet az MDNP-frakció
30. Magyarország az OECD tagja

ÁPRILIS

3. Walesa visszatért a hajógyárba
26. A kormány tízezer kórházi ágy megszüntetését javasolja

MÁJUS

11. Ma nyílt volna meg a magyar világkiállítás
24. További kérdőjelek a MIG-akció körül

JÚNIUS

22. EU-egyezség a brit marhaváságról
28. Hatvankét év lett a nyugdíjkorhatár

JÚLIUS

19. Jóváhagyták az EU-kérdőívet
23. Törvénysértésben az ÁPV RT.
– Vagyon az önkormányzatoknak

AUGUSZTUS

5. Hét aranyéremmel búcsúztunk Atlantától
21. A jövőt 1001 éve is Európának hívták

SZEPTEMBER

2. Tölgyessy Péter kilépett az SZDSZ-ből
17. Aláírták a magyar–román alapszerződést

OKTÓBER

1. A botrányos sikerdíj jogi háttere
21. Érdekeltek a koalíció fenntartásában

NOVEMBER

6. Nem volt kétséges Clinton győzelme
18. Karneváli hangulat a bukaresti Egyetem téren — Constantinescu győzelmét jósolják

DECEMBER

7. Pannonhalma a világörökség része
16. Gicz György maradt a KDNP élén

Az ezredvég kihívásaira meg kell találunk a nemzeti érdekeinknek megfelelő gyakorlati választ

Céltalan hajósnak nem kedvez a szél

...
Az atomizálódás jelensége nem keverhető össze az egyén szabadságával. Nem csupán arról van szó, hogy a mai divat szerint a család három vagy négy generációja külön háztartást vezet, s ezért fizikailag távolabb kerül a térben. A hagyományos életfeltételek megváltozásával felbomlóban vannak azok a civil és vallási közösségek is, melyek egy polgári társadalomban elviselhetővé teszik a létet. A szocialista-kommunista hatalom ráadásul tudatosan rombolta ezeket a közösségeket. Az ideológia bukása után tehát a régióban az egyén, ha úgy tetszik, légtérbe került. Elszigetelődésének világjelenségét nálunk nem tudták ellensúlyozni a közösségek, mert civil szervezetek sem léteztek, az egyházak befolyását pedig minden téren visszaszorították.

Korrekciónak és megújulásnak

A kihívásra eddig, lényegében, két válasz született. Az egyik – ma a kultúrpolitika szintjére emelt – álláspont szerint az államnak világnézeti szinten semlegesnek kell maradnia, biztosítania kell az egyén abszolút szabadságát. Ebből a semleges alapállásból azonban azt a következtetést vonták le, hogy esélyegyenlőséget kell biztosítani valamennyi világnézet számára, következőképp, annál inkább támogatható egy világnézet, minél inkább háttérbe szorult. Ez ál-

lápont szerint tehát a másság az élet igazi arca, az így létrejövő sokszínű, nyílt társadalomban minden virág virágozhat, s ez végső soron az egyén boldogságát eredményezi. Ez a nyitott társadalom azonban a gyakorlatban még sehol sem valósult meg. Maga az elmélet is csak a hetvenes években jelent meg a doktriner liberalizmus szerzői körében, s felfogásában ellentétes a magyar szabadelvű hagyományokkal. A szabadelvű tolerancia nem jelenti azt, hogy amit tolerálunk, azt azonnal egyenrangúnak is tekintjük. A tolerancia nem a meggyőződés nélküli emberek erénye.

Az elmélet és a hazai kísérlet legfőbb problémája azonban nem a másság kultikus tiszteletében rejlik. Közhelyszámba megy, hogy csak akkor tisztelhetjük mások kultúráját, ha ismerjük a sajátunkat. A legfőbb probléma, hogy saját esélyegyenlőséget hirdető követelményeit nem az optimális, a nemzeti kultúrán alapuló civil közösségek meglétéhez igazítja, hanem egy szétzilált, normális fejlődési útról letérített civil társadalomban igyekszik soha nem létező struktúrákat meggyökereztetni. A végeredmény tragikus. Ahogy Daniel Bell kifejti, ma már klasszikusnak számító művében: a hedonista civilizáció önmagában is alapjaiban fenyegeti a gazdaság egészséges működéséhez szükséges értékeket: a megtakarítási hajlamot, a protestáns munkaerkölcsöt, a közösségek iránti felelősségérzetet. S még inkább igaz ez egy olyan világ-

ban, ahol negyven évi szándékos közösségromboló politika után az egyén nem talál igazodási pontokat, s nemcsak a változás gazdasági következményei sújtják, de kulturális identitás és a közösségek hiányában magára marad.

A másik válasz szerint az elterített fejlődésből fakadó állapot önkorrakcióját kell segíteni. Azaz, támogatni kell a helyi civil társadalom felépülését, a történelmi egyházakat nem szabad csupán egyfajta világnézet képviselőinek tekinteni. A családokat pedig nem lehet egyszerű emberi erőforrásként számon tartani. A család a társadalom legkisebb egysége, mely nem csupán a nemzetgazdaság hosszú távú működését biztosítja, de az emberi élet legfontosabb tere, s mint ilyen, minden eszközzel támogatandó.

A szükséges megújulás nem történhet meg csupán öngyógyulás eredményeként. Nem történhet meg a közjó legfőbb politikai letéteményesei, a mindenkor parlamenti és kormány e célokat szolgáló átgondolt programja és kezdeményező szerepe nélkül.

Hazánkban a polgári Magyarországot újjáépíteni akaró értelmiségiek és politikusok már megadták a maguk elméleti és szakmai válaszait e két kihívásra. Most már csak az a kérdés, létre tudják-e hozni azt a választási és párt-szövetséget, amely elnyerve a választók bizalmát, a gyakorlati politika szintjére emeli az elméletet.

Orbán Viktor

JANUÁR

10. A romániai magyarság igényelte a koalíciót
20. Viktor Klima lesz Vranitzky utóda

FEBRUÁR

5. Nagy többséggel felfüggesztették Boldvai László mentelmi jogát
20. Elhunyt Teng Hsziao-ping

MÁRCIUS

1. A Postabank fizetőképes
12. Gazdatüntetés a Parlament előtt

ÁPRILIS

3. Puskást ünnepelte a világ
21. Ismét Orbán Viktor a Fidesz élén – Kormányváltásra készülnek

MÁJUS

2. Blair már délben megkapja a kormányalakítási megbízást
26. Kuncze az SZDSZ elnöke

JÚNIUS

13. Clinton döntött a NATO-jelöltekről
27. A kormányjavaslat kizárja a külföldiek földtulajdonlását

JÚLIUS

1. Levonták a brit lobogót Hongkongban
7. Munkában a terepjáró a Marson

AUGUSZTUS

13. Négy párt közös aláírásgyűjtése a külföldiek földtulajdonszerzése ellen
15. Az átvilágításon Torgyán feddhetetlennek bizonyult

SZEPTEMBER

1. Autóbaleset áldozata lett Lady Diana
23. Ünnepel a győztes lengyel jobboldal
26. Jogtalan volt a szerződés felmondása –, de a Duna szlovák elterelése is

OKTÓBER

29. Drámai fordulat a Wall Streeten

NOVEMBER

4. Nem engedélyezett tüntetés a külföldiek földtulajdonlása ellen
17. Elsőpró többség szavazott a NATO-tagságra

DECEMBER

4. Megállapodott a Fidesz és az MDF
13. Úttörők + xéniasok = piacvezető ifjúsági szervezet

Én nem tudom...

(Mitől beteg a sajtó)

En nem tudom, van-e értelme manapság a sajtó szabadságáról eszmét futtatni. Helyénvaló-e elnyomatásról vagy függőségről sok hiábavaló szót ejteni, miként ezt a konzervatív, illetve a liberális médiaszakma jelesei teszik.

A kérdés szerintem elsősorban az: a szabadsággal van-e baj vagy a sajtóval, amely kétségkívül *függeni akar*, s konzervatív voltában éppen az a tragédiája, hogy nincs kitől függenie, balliberális voltában pedig már nem is függ, hanem *tapad*. A függetlenség pénztelenségben nyilvánul meg, ugyanis a lapok és a közszolgálati tévéadók jelenleg képtelenek önmagukat eltartani, az olvasó, néző, hallgató jövedelmi viszonyai nincsenek összhangban a hír és a vélemény fogyasztói árával, a reklám pedig, amely egy-egy médium virágzásának alapja, oda húz, ahol *nagy létszámú vagy nagy befolyású* embercsoportok figyelmét keltheti fel.

Liberálisok és konzervatívok, haladók és maradiak újabban egyetértenek abban, hogy a magyar sajtó erkölcsi és szakmai értelemben a mélyponton van; mintegy kasztrálta önmagát. Szerkesztői kiszolgáltatottak vagy kiszolgáltatnak, oknyomozói okafogyottak, véleményformálói saját végkiárusításukon vesznek részt, a tények pedig önmaguktól nem hajlandók feltárulni, az eszmék megvilágosodni. Így féltő, hogy a magyar közvélemény érdemi tájékoztatás nélkül marad, s a különböző néprétegeken „*denévér babona, bagoly vakbuz-*

góság” uralkodik el, miként erre már *Csokonai Vitéz Mihály* is utalt.

A minap – a borbélynál – be kellett látnom, hogy *X. vendég nagynénikének értesülése* egy-egy korrupciós botrányról vagy jelentős személyiségről nagyobb súllyal esik a latba, mint mondjuk *A hét tényfeltáró* beszélgetése a készséges belügyminiszterrel. A tájékoztatás hiteltelensége azt eredményezi, hogy a *lakosság körében elképesztő információk keringenek, és döbbenetes vélemények vernek gyökeret*.

Míg az *Antall-Boross-kormány* idején – beleértve a kétségbeesetten kétségbeeső rádiós tisztogatásokat is –, úgy látszott, hogy a média politikaformáló erővé növekszik, ma három és félszáz év szocialista-szabaddemokrata regnálás után *a hajdani agitprop-hoz fűződő kapcsolatok reneszánszukat élik*, a politikaformálás a dörgölődés jellegét ölti fel...

Az antalli időkben kivívott sajtószabadság bajnokai az anyagi javak és a szakmai elismerés terén, kétségkívül nagyságrendekkel múlják felül az úgynevezett sajtótisztesség harcosait; mindemögött észrevehetjük a hatalom erejét, jutalmazó és ajándékozó kedvét; másrészt a hatalom hiányát. A függés és csüngés vágya ezzel együtt itt és amott is tetten érhető.

Mindez természetesen aligha tetszhet egy önmagát liberálisnak hívó közírónak vagy gondolkodónak. A lelkiismerettel rendelkezők (neveket hadd ne említsek), akik az MDF-rezsimben (miközben ösvényt tapos-

tak a balliberális – vagy miféle – hatalom előtt) netán tüzet okádtak, sikoltoztak, a fasizálódás rémét vetítve elének, immár kezdenek rádöbbenni, hogy *az általuk forszírozott szabadság mocsárbaúsz árassz*.

„A kézenfekvő az volna – írja egyikük –, ha a lapok saját újságírói az örökös kalkulálás, mérlegelés helyett teljesítenék tájékoztatási kötelezettségüket.”

Mily nemes fohász! Ha ez-eltűt hét évvel hangzik el ugyanazon szájakból, talán ma nem itt tartanánk. A ma újságírója számára ugyanis a tájékoztatási kötelezettség nálam fontosabb a létfenntartás. Ez is az élet alaptörvénye, nemdebar?

Köztársasági elnökünk – év óva intettem volna ettől – néhány évvel ezelőtt, azt mondta volt, hogy *a magyar sajtó soha, de soha ilyen kiváló teljesítményt nem nyújtott, s ily híven, ily magas színvonalon nem tett eleget feladatának*. Egy éve meg azt mondta enyhe bírálatként, hogy a médiának észre kellene vennie a jót és szépet is. ...

A sajtó szabadságát a parlamentáris demokrácia s azon belül a pártok, a jobb- és baloldali viszonylagos erőegyensúlya garantálja. Ezt a garanciát semmisítette meg 1990 és 1994 között a magyar média, amikor a jobboldali (polgári, egyházi, világnézeti) kezdeményeket tönkretette, és a balt túlhatalomhoz segítette. De ezzel önmaga alatt is vágta a fát.

Hogy az így létrejött, kiszolgáltatott és kiszolgált helyzetből lesz-e mód kitörni, én nem tudom.

Kristóf Attila

C 3 9843

